

הישיבה המאתיים-ושבעים-ושתיים של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ב בכסליו התשמ"ז (24 בדצמבר 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאלות בעל-פה

כמו כן, 20 יישובים ביהודה ובשומרון, שני יישובים בכקעת-הירדן ויישוב אחד בגוש-קטיף עברו ליישובי קבע. כל אלה, לבד מאלפי יחידות דיור שניתוספו בכוונה העירונית במסגרת היישובים העירוניים. לכן, אינני מקבל את הקביעה שההתיישבות הוקפאה. ההיסף הוא הנכון.

לשאלה, מאין יילקח הכסף לשנה הבאה — ובכן, לאחר שיתקיים בירור, כמעט בהסכם הקואליציוני, ונסכם על העיקרון שחובה לקיימו כדי לקיים המכמים, הכסף יובא בחשבון לכיסוי הקמת יישובים חדשים ביהודה ובשומרון ממקורות, שעליהם תחליט הממשלה, מאותם מקורות שנתרו כעודף תקציבי, כעודף אמצעים, בתקציב שנה זו. מדובר במאות מיליוני שקלים, שבאמצעותם אנו מסייעים עכשיו הן לקיבוצים, הן למושבים, הן ל"סולל-בונה", הן לקבלנים והן לסקטורים אחרים. ההתיישבות איננה ארץ גידה ואיננה דבר זר לממשלה הזאת, שחתמה לקיימה.

מובן שאני עושה כמיטב יכולתי, כדי שהדבר הזה לא יהווה אבן-נגף לנגח מישור, אלא יתבצע במסגרת קיום אותו הסכם משותף שעליו חתמנו יחד, הליכוד והמערכ.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לכבוד השר, רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערכ):

כבוד השר — — —

דן תיכון (הליכוד):

מה הביא לדעתך להתמוטטות היישובים? אולי תספיר לנו פעם.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה בא בטענות לחברת הכנסת עדנה סולודר?

עדנה סולודר (המערכ):

כבוד השר, שמחת לשמוע את התשובות שלך. אני אתעלם מההערות העוקצניות של ידידי, חבר הכנסת דן תיכון, ואענה לו בהודמנות אחרת.

דן תיכון (הליכוד):

לא, את חייבת להשיב. אני ציטטתי מהשאלתך שלך.

עדנה סולודר (המערכ):

אני יודעת בדיוק מה הייתה השאלתך שלי. אבל במסגרת שאלתא בעל-פה, אין לי זמן להשיב לך. אתה גם יודע היטב שלא רק ההליכה לכורסה מוטטה יישובים מכל הזרמים ובכל ההתיישבות.

דן תיכון (הליכוד):

את בכל זאת צריכה להשיב — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

ניגש לסדר-היום, ותחילה לשאלות בעל-פה. אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר להציג שאלתא בעל-פה לשר הבינו והשיכון בנושא: תקציב להקמת יישובים חדשים.

226. תקציב להקמת יישובים חדשים

עדנה סולודר (המערכ):

כבוד היושב-ראש, חבר הכנסת, כבוד השר, במסגרת ביקורי ביהודה ובשומרון ביום 9 בדצמבר 1986 יצא שר הבינו והשיכון מר דוד לוי בהודעה, שהוא עומד להגשים את המשך תוכנית ההתיישבות לפי ההסכם הקואליציוני.

מגבלות חוסר בתקציבים הביאו להתמוטטות יישובים ולהקפאה תוכניות התיישבות בשנתיים האחרונות. מאין ייקח השר את התקציב לבניית יישובים חדשים, ולפי איזה סדר עדיפויות?

דן תיכון (הליכוד):

ממה נובע המשבר בקיבוצים? מספקולציות בבורסה.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת דן תיכון, זו שאלתא בעל-פה.

תודה לחברת הכנסת סולודר. כבוד השר, בבקשה.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על שאלתא בעל-פה של חברת הכנסת עדנה סולודר, אני מתכבד להשיב:

משרדי גיבש תוכנית מפורטת להמשך ההתיישבות ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה עם הערכה תקציבית, והיא תוגש כימים אלה לראש הממשלה ולשר האוצר, על-מנת לקיים את הדין עם השותפים בממשלה ליישום מה שנקרא "מדיניות הממשלה להמשך ההתיישבות בתקופת כהונתה של ממשלת האחדות הלאומית". תוכנית זו, כפי שאמרתי, תוגש כימים אלה, עוד בטרם יסוכם יאוסר תקציב המדינה.

אינני מקבל את הקביעה כאילו תוכניות ההתיישבות הוקפאו בשנתיים האחרונות. ההיסף הוא הנכון. בשנתיים האחרונות, בתקופת מחצית הקדנציה של ממשלת האחדות הלאומית, הוקמו 11 יישובים חדשים, ובהם 385 יחידות דיור — ארבעה יישובים בגליל, ארבעה יישובים בנגב, שני יישובים בהרי-החרון ויישוב אחד ברמת-הגולן.

כמו כן, הועברו ממעמד זמני ליישובי קבע, קרי לבנייה חדשה, 35 יישובים, ובהם 890 יחידות דיור. 12 יישובים בגליל עברו ממעמד זמני ליישובי הקבע שלהם, ומבחינת הבניין שלהם, לגבי רידי אלה הם יישובים חדשים לכל דבר.

הי"ר א' נחמיאס:

אני מצטרף, זו שאלת בעל-פה.

עדנה פולודר (המערך):

היות שאני נמנית עם אלה, שבכל דיון על ההתיישבות טרענת צריך להמשיך בהתיישבות, ויש לי בעניין זה ויכוח עם שר החקלאות, שבשנתיים האחרונות לפחות תובע שנעסוק בעיכוי יישובים בטרם נמשיך בהתיישבות חדשה, משום שאנו רואים שהתיישבות מתמוטטת, והיא מתמוטטת לא בגלל הליכה לבורסה, ובכל חלקי ארץ ישראל השלמה, לכן שאלתי את שאלתי.

אנחנו תנועה מיישבת ואנחנו נאלצנו לקצץ את חוכנית ההתיישבות שלנו ב-50%, וכידוע, אנחנו מתיישבים בחלקי ארץ שיש עליהם קונסוס רחב במדינה, אבל, להתיישבות לא די בכנייה; דרושה תעסוקה, דרושה פרנסה. אנחנו עדים לאחרונה שנלקחו תקציבי פיתוח לפריסת חובות, מפני שהיישובים לא יכלו לעמוד בנטל החובות. לכן שאלתי את השאלה.

אני יודעת שנעשתה בנייה גדולה של מאות יחידות דיור, ואני יודעת גם את החלוקה של הבנייה. לכן אני רוצה להוסיף ולשאל: האם היחידות ביישובים הקיימים מלאות? האם יש תעסוקה? האם תהיה מובטחת ליישובים שעומדים לעלות על הקרקע, במסגרת של ההסכמים, תוכנית של תעסוקה ופרנסה, על-מנת שלא נהיה עדים שוב להתמוטטות של יישובים, סכנה שמחייבת להשקיע עוד בעיכוי הקיים?

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני שר הבינוי והשיכון, נדמה לי שאתה גם סגן ראש הממשלה, ואני פונה אליך כתואר הכפול ואני שואל אותך —

אליעזר שופטק (הליכוד):

— — — יודע —

יאיר צבן (מפ"ם):

אינני יודע, יכול להיות שיש מערערים כחוק הליכוד על המעמד של דוד לוי. אינני יודע מה המצב כרגע, נכון לשעה זו.

אני רוצה לשאול אותך, איך תסביר לכנסת ולעם ישראל, שבתקופה שאתה מכהן בתפקידים הללו, בשנתיים האחרונות, האוכלוסייה בגוש ביה"ח צוה"ש-שומרון גדלה פי 2.7, ואילו מעיירות הפיתוח יש הגירה שלילית?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

אדוני השר, אני מברך על היוזמה שלך להרבות התנחלות, להרבות התיישבות, להרבות בנייה, אבל, אני רוצה לציין באוזן כבוד השר, שעל אף היוזמה המבורכת שלו, אני רואה חסר בפעילות למען בקעת-הירדן.

אנחנו יודעים, שבקעת-הירדן מוגדרת בממשלה הזאת כאזור שיש עליו קונסוס, ואני מקווה שכבוד השר ביקר באזור וראה, אומנם ציינת שני מספרים מעניינים, וחשוב מאוד שצינת מה שצינת, אבל, כל אדם שעובר בבקעת-הירדן יודע שמצב היישובים שם מבחינה כלכלית הוא רע מאוד.

אני שואל זאת את כבוד השר לא רק כשר הבינוי והשיכון אלא גם כסגן ראש הממשלה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות הדיבור לשר הבינוי והשיכון, להשיב לחברי הכנסת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, לשלוש השאלות הנוספות: אתחיל בבקעת-הירדן. בבקעת-הירדן נעשה פעולת בינוי מקפת. אין בעיה של יחידות דיור שם. יש שם חסר באמצעי ייצור, בעיקר בחקלאות, ובסיוע שיעזור להם להיפטר מן החובות שלהם.

אני נמצא בקשר עם היישובים האלה, העליתי את הנושא בממשלה לאחר פגישה עם המתיישבים. על-פי החלטת הממשלה קמה ועדה, וזו בודקת את הנושא במגמה לעזור להם בחקציביהם לחיסול חובות העבר. זו מגמת הממשלה, והיא תקיים.

אשר ליישובים החדשים ביהודה ובשומרון — וכן גם למגזר החקלאי בארץ בכלל, לקבוצים ולמושבים ללא הבדל חבל ארץ — הממשלה לקחה על עצמה לעזור להם. על כך הודיע גם שר האוצר, בהציגו את תקציב המדינה ואת החלקים ממנו המיועדים לעזרה זו.

אשר ליישובים חדשים שאנו אמורים וחיבים להקים ביהודה ובשומרון — תיעשה פעולה משולבת של בנייה ושל הבטחת מקורות תעסוקה.

אני רוצה להוסיף, לגבי העיכוי, שהפעולה בתחום זה נמשכת באינטנסיביות רבה.

לשאלה, כמה יחידות דיור ריקות או פנויות יש ביהודה ובשומרון — אני רוצה לקבוע, שמבחינת הממשלה זוהי ההוצאה הזולה ביותר לעומת כל בנייה בכל חבל מחבלי ארץ-ישראל. הדירות אינן מוקמות בבנייה ישירה, מתקציב המדינה, אלא בפעולה משולבת של המשקיעים עצמם, של הוכנים ושל הקונים, באמצעות המשכנתאות המגיעות להם כחוק. כל הדירות הנבנות ביהודה ובשומרון יש להן קונים, ואנחנו צריכים, לאור הדרישה, להגביר את הבנייה באזורים אלה.

לגבי השאלה על ההגירה השלילית מהגליל — אני רוצה למסור לכנסת מה הצעתי בממשלה ומה אני רואה כדרך הטובה והחדשנית שבה עלינו ללכת בנושא זה. ושוב, אין מדובר בעזרה כזאת או אחרת. אלה לא הוכיחו את עצמן. אבל אם הולכים לרפורמה במס והמס השולי, כפי שמוצע, יהיה 45% — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

48%

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

48% או 50% — זה לא משנה. עלינו ללמוד ממדינות אחרות אשר רצו לסייע למקומות המרוחקים והחלשים מבחינה סוציו-כלכלית, ולעשות כך שהמס השולי בערי הפיתוח בגליל ובנגב יהיה הרבה יותר נמוך מהמס שאנחנו מדברים עליו. אם, למשל, היינו קובעים כמדיניות חדשנית ביישובים האלה, שהמס השולי ירד ל-30% או ל-25%, היה הדבר בגדר מהפכה חברתית-כלכלית. זה היה עוזר לחושבים במקום, ששוב לא היו נסמכים על שולחן הממשלה ומוגדרים כנחשלים, אלא יתקדמו ויהיו מעצם ישיבתם ביישובים אלה. מדיניות כזאת היתה גם מושכת בוודאי אוכלוסייה חזקה לערי הפיתוח בגליל ובנגב, משום שיהיה לה כדאי לא רק להתגורר במקום אלא גם להקים מפעלים.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
אדוני שר התחבורה, האם מטוסי ה"בואינג 707" שאתם מחכירים ל"ארקיע" הם רק לשבתות, כדי למצוא "גוי של שבת", או שהם טסים כל החדוש, יום יום? האם נכון שכל משדרי "אל על" בחוץ-לארץ עובדים בשבתות כרגיל? ומהו השכר שאנשים מקבלים בעד עבודה בשבת, 300% או 400%?

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, נוכח הפרטומים שחברת "אל על" מפסידה ככל שנה 25 מיליון דולר בגין אי-טיסה בשבת, ונוכח העובדה שאתמול קיבלנו משר העבודה והרווחה הסבר על התנאים שבהם ניתנים רישיונות מיוחדים להיתר עבודה בשבת, והתוק שהתקבל בזמנו בכנסת איננו חוק דתי אלא חוק שעות עבודה ומנוחה, האם לא הגיע הזמן שתתיר את האיסור הזה ונשתחרר מכל מה שקורה ב"אל על", שמפסידה בכל שנה עד כדי כך שכבר מופיעות הצעות למכור את החברה הלאומית "אל על"? ומה יהיה הלאה? האומנם תגיע לזה שתציע למכור את "אל על"?

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אדוני השר, האם נכונה הידיעה שתברת "אל על" מחכירה את מטוסיה לשבתות לחברות זרות. לצורך הטסת תיירים וצליינים, וכן שהיא מחכירה מטוסים לשם העברת מטענים?

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
מטוסי "אל על" מוחכרים לעונות ולא לשבתות. המשרדים של חברת "אל על" בארץ ובחוץ-לארץ סגורים בשבתות.

החלטת הממשלה על אי-הפעלתה של חברת "אל על" בשבתות קיימת, ואם מישו רוצה לשנותה — הדבר יכול להיעשות רק על-ידי כך שהממשלה תקבל החלטה אחרת. הממשלה נזקקה בשעתה גם להחלטת ועדת הכספים, כי החלטה שאיננה כלכלית טעונה אישור ועדת הכספים, וגם ועדת הכספים נתנה את אישורה לכך.

חברת "אל על" היא כיום חברה רווחית, לאחר שנים רבות שלא ידעה מצב כזה. העובדה שמתעניינים בה קונים היא לשבחה, מפני שיוצרים שהיא חברה שאפשר להרוויח דרכה, ולכן מתעניינים בה משקיעים שונים. המחיר שהם הציעו לא נתקבל על דעת המוכרים, כי לפי הערכתם היא שווה מחיר כפול. ההצעה היתה לא מבוטלת, היא היתה של מאות מיליוני דולרים.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר, אני רוצה לחזור על מה שאמרתי לחבר הכנסת שפירא. הדברים האלה אינם נכונים. חברת "אל על" אינה מחכירה את מטוסיה לשבתות. היא החכירה מטוסים לחברת "קאל" להטסת מטענים; היא החכירה מטוסים לחברת "ארקיע" להטסת נוסעים. היא אינה מחכירה מטוסים לשבתות.

אני רוצה להציע גם לחבר הכנסת שפירא וגם לחבר הכנסת ורדיגר לבקש מ"המודיע" שיצטט דברים טובים

אני מקווה שהגיושה הזאת, שהיא גיושה נכונה ויכולה להיות אפקטיבית, תתקבל בסופו של דבר על-ידי הממשלה. תודה.

יאיר צבן (מפ"ם):
לא קיבלתי תשובה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לאדוני שר הבינוי והשיכון. חברי הכנסת, יש לנו עוד שתי שאלות בעל-פה. אני רוצה להסב את תשומת-לבם של חברי הכנסת ואף של השרים שצריכים להשיב, שלשאלות ולתשובות מוקצבים דקה אחת ושלוש דקות: בידוד, כל שאלתא בעל-פה אינה צריכה להימשך יותר מחמש דקות. בשאלתא האחרונה נמשך הדיון 20 דקות.

אנחנו עוברים לשאלתא הבאה, של חבר הכנסת אברהם שפירא. שישאל את שר התחבורה בנושא: טיסות "אל על" בשבת. בבקשה, אדוני.

231. טיסות "אל על" בשבת

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
אדוני השר, בעיתון "המודיע" מיום כ"ב בכסליו התשמ"ו, 22 בדצמבר 1986, פורסם כי מטוסי חברת "אל על" מקיימים טיסות קבועות בשבת למען חברת "ארקיע". הדבר פורסם אתמול גם ב"ידיעות אחרונות".

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם אין מקיימת "אל על" במלואה את החלטת הממשלה החלטת ועדת הכספים של הכנסת להשבת את מטוסי בשבת?

2. לאור ידיעות דומות על אודות חברת "סאן דור", כאלו היא חברת בת של "אל על" לצורך ביצוע טיסות בשבת, אבקש לדעת התייחסותך לנושא.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, להלן תשובותי:

1. מאז חידוש פעילותה, בינואר 1983, לא זו בלבד ש"אל על" אינה טסה בשבת, אלא היא שומרת על כך בקפדנות מרובה, עד כדי ביטול טיסות העלוות להגיע ליעדן לאחר כניסת השבת.

כידוע, לאחרונה בוטלו שתי טיסות כאלה, ונוסעיהן שהושארו בחוץ-לארץ, הגיעו ליעדם אור ליום ראשון, כאחור של כיומים.

"אל על" איננה מבצעת טיסות בשביל "ארקיע". "אל על" החכירה ל"ארקיע" שני מטוסי "בואינג 707" ללא צוות, מה שנקרא "חכירה יבשה". מטוסים אלה מופעלים על-ידי צוות אוויר של "ארקיע" לפי הצרכים ולפי לוח הזמנים של חברת "ארקיע". הנקבעים בלעדית על-ידי חברת "ארקיע".

2. חברת "סאן דור" היא חברת בת של חברת "אל על" לטיסות שכר, ובתור שכזאת וכתאם להנחיות "אל על", גם היא מקפידה שלא להפעיל טיסות בשבת וכמועד אלא רק בימי חול.

היו"ר א' נחמיאס:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם שפירא.

שגם בעיריית תל-אביב יש ספקות, הפרויקט הזה יישאר "פיל לכין" גם כראשית שנת 2000. לא ייתכן שאנחנו נשאיר את הכתם הזה, המשחק את הפיתוח של החלק הפרובלמטי של תל-אביב, של דרום תל-אביב. לא ייתכן שאנחנו נפקיד 734 הוכרים, אשר דור אחד שלהם כבר הלך לעולמו והדור השני רוצה לרשת, ובתור עומדים כבר אנשי הדור השלישי. בלי מאמץ משותף, שבראשו יעמדו משרד התחבורה, עיריית תל-אביב והקואופרטיבים לתחבורה, לא נקדם את הפרויקט הזה.

אני רוצה לשאול אותך, אדוני השר, האם אינך סבור שהגיעה השעה שתחום מפגש עם כל הגורמים, ותקבע את מעורבות הממשלה, לא כמישור הפיננסי, אני מבין שאין לממשלה כסף למטרות האלה, אבל יש אפשרויות, על-ידי שינויים בתכנון, על-ידי הקלות כלשהן, על-ידי גישה קצת יותר פתוחה, להביא לכך שאחרי כ-20 שנה יגיע סוף-סוף הפרויקט הזה לסיומו. ואני מבקש ממך, אדוני שר התחבורה, שתגלה יותר מעורבות בתחום הזה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

כל מעורבות נוספת של משרד התחבורה פירושה מחויבות נוספת, וכל מחויבות נוספת פירושה השקעות. לנו אין אפשרות להשקיע בפרויקט הזה ולו אגורה אחת. התקציב שלנו לתשתית הדרכים ולתחנות הוא אפסי, ולא נוכל להיכנס לפרויקט.

אני חוזר על דברי: לתחנה הזאת יש סיכוי, וסיכוי טוב. אם היא תהיה חלק מהתוכנית — נדמה לי, תוכנית 900 או 1,000, איננו זוכר את מספרה — של עיריית תל-אביב לשיקום דרומה של העיר, כחלק מהפרויקט הזה יכולה לקום התחנה בנקל ובלא השקעות חיצוניות, אלא מן היזמים בלבד.

אני אומר: אני אשמח מאוד אם התחנה תשוקם, אך לא אוכל להשתתף בה השתתפות פיננסית. על כן אני מקפיד שהעמדות שאנקוט תהיינה תואמות למחויבות הבסיסית הראשונית הזאת. את העמדה הזאת ביטאתי מייד עם כניסתי לתפקיד, כשהנושא הזה עלה.

אני מצטער שהפרויקט הזה לא חושב מתחילתו. לא ייתכן שתחנה אחת תמציא תעסוקה ל-1,000 חנויות. מי שחשב שהדבר הזה מעשי לא נהג בהגינות כלפי אלה שהוא מכר להם את הנכסים, ואני לא חושב שאנחנו צריכים להיכנס עכשיו לנעליים של האנשים הללו, שעשו זאת כעסק פרטי מובהק.

המחויבות שלנו היא לתחבורה הציבורית, ואנחנו משתדלים לקיים אותה. הבטחנו ליוזמים הרבה מאוד הקלות בתחומים הללו, הבטחנו להם אופציה לתקופה די ארוכה, שלא נקים תחנות אחרות, ואני חושב שזה המקסימום שמשרד ממשלתי יכול לשתול על עצמו כשהוא לוקח כסף מהציבור ונותן אותו לאנשים פרטיים. המחויבות שלנו היא לשירות — והוא תינתן. ואני אומר שוב: תל-אביב בלבד צריכה להיות הערכה לנושא, כי זה פרויקט שיקום של העיר תל-אביב, והתחנה יכולה להיבנות במסגרת הזאת.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר התחבורה. אנחנו עוברים לשאלתא בעל-פה הבאה, של חבר הכנסת עוזי לנדא, שישאל את שר האנרגיה והתשתית בנושא הארכת זיכיון חברת החשמל המזרחי-ירושלמית. בבקשה, אדוני.

מעיתונים אחרים. למה צריך לצטט רק דברים רעים מעיתונים אחרים?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התחבורה. אנחנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 232 לשר התחבורה, מאת חבר הכנסת יצחק ארצי, בעניין הקמת התחנה המרכזית בתל-אביב. בבקשה.

232. הקמת התחנה המרכזית בתל-אביב

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר התחבורה, חברי הכנסת, שלשום, ב-22 בדצמבר, התפרסמו ידיעות שלפיהן סידורים חדשים במסגרת השותפות להקמת התחנה המרכזית בתל-אביב פותחים פתח לסיום הפרויקט. הנושא נוגע לעתיד של דרום תל-אביב, אבל גם למאות שוכרים-חוסכים.

אודה לך אם תשיבני: כיצד רואה משרד התחבורה את ההערכות החדשה והסיכויים להפיכתה של התחנה המרכזית לתחנה חיה ותוססת?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

משרד התחבורה איננו מתנגד להשלמת התחנה המרכזית על-ידי יזמים פרטיים ולהפעלתה בהסכמת הצדדים הנוגעים בדבר, לרבות הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית.

האחריות הכלכלית והפיננסית להשלמה, בכלל זה פינניים, פיצויים, סלילת דרכי גישה, מימון כניסת הקואופרטיבים לתחנה החדשה וכל חבות פיננסית אחרת הנוגעת בכך, לא יהיו על הממשלה. דמי השכירות והאחזקה שיוטלו על הקואופרטיבים לתחבורה יאושרו על-ידי משרד התחבורה.

הממשלה ומשרד התחבורה שומרים לעצמם את הזכויות לאשר ולקבוע, על-פי סמכותם ושיקול דעתם, שינויים במסלולי קווים וכל הוראות תפעוליות אחרות הנוגעות להפעלת התחבורה הציבורית. במסגרת זו רואה המשרד אפשרות לפתח מרכז טרנספרים כצפון תל-אביב בשילוב עם תוכנית המתאר של האזור, תוכנית 2000. כן חומך המשרד בפיתוח הרכבת הפרברית לאזור תל-אביב.

היום היה אצלי, לאחר שרכש את הזכויות מירי השותפים האחרים, והתעניין בהתייחסותנו לתחנה המרכזית, תשובתי לו, וכן תשובתי לנציגי עיריית תל-אביב ולאיש שמונה על-ידי עיריית תל-אביב כדי לקדם את הפרויקט, הסתכמה בשני משפטים: התחנה המרכזית במתכונתה הנוכחית לא תוכל לפתור את הבעיות הפיננסיות שהיוזמים מעוניינים לפתור. אם התחנה תשולב בתוכנית השיקום של דרום תל-אביב, יש סיכויים לשקם אותה במסגרת הקלות והטבות, שהם יקבלו בפרויקט כשלמותו, בפרויקט הכולל, ואז יהיו סיכויים טובים להפעלתה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי. בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני השר, מתשובתך אני למד שאהא מתייחס במידה כלשהי של אדישות לפרויקט הזה. אני רוצה להדגיש במעמד זה, שבלי התערבותך הנמרצת כשר התחבורה, נוכח העובדה

יורע כדיוק מה מן הרכוש יכול לכסות את חוב חברת החשמל המזרח-ישראלית, בסך כ"ז מיליון דולר, שעליו מתקיימים דיונים ממושכים, ומה לא.

על כן הייתי מבקש לשאול את כבוד השר: זיכיון החברה יפוג בשנה הבאה, והיא תעבר או על כרעיה ועל רכושיה לרשותה של מדינת ישראל. אם החברה חשובה לירדנים או לארגוני הטרור — יושב ראש ועד העובדים שלה מזוהה כהחלט עם אש"ף — הרי הם ישלמו את החוב כדי למנוע פירוק. אם היא אינה חשובה להם, מדוע היא חשובה לנו עד כדי הטלת חובותיה — נאמר, אלה שלא יכופו עליי רכושיה — על הציבור בישראל?

ובאותו עניין: את החלטתו האחרונה של כבוד השר, כפי שהתפרסמה, ניתן לפרש ברוחב הערכי — נוסף על אירועים אחרים, כמו פשיטת המשטרה על ישיבות כתוך הרובע היהודי, כדי למצוא נשק, אך לא על הרהיבת המוסלמי, אכיפת צווי הריסה משפטיים על בתי יהודים, אך לא על בתי ערבים —

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת לנדאו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני כבר מסיים.

— — — כפגיעה קשה, זאת כאשר אין כסף לעובדי "אתא", ל"מספנות ישראל" ול"טולחם" — — —

הי"ר א' נחמיאס:

לא, לא, לא. אני מצטער, אתה כבר הלכת מצפון לדרום, ממזרח למערב. השאלת נוגעת לחברת החשמל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

השאלה היא בעניין חברת החשמל: האם הביא כבוד השר בחשבון שהחלטתו עלולה להתפרש כרוחב הערכי ביהודה וכשומרון כדוגמה לחולשת השלטון ולהסגנות בהתמודדות שלו עם הגורמים המיליטנטיים ברוחב הערכי?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני השר, כידוע, התכונות הפיסיקליות של חשמל אינן כוללות יכולת להבחין בין עם לעם ובין גזע לגזע, אכל מעתה, בהשראתך, אדוני שר האנרגיה, ייווצרו שני סוגי חשמל חדשים בישראל — חשמל ליהודים וחשמל לערבים. אני מניח שהישג חסר תקדים זה ממלא את לבך גאווה. האם אני צודק בהנחה זו?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. שאלה לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, בניגוד לעמדתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, עמיתי לסיעה וידידי האישי, שלימינו אני עומד עתה, אני רוצה לברך אותך על ההישג — כך אני רואה אותו — אך עם זאת ברצוני לשאול: האם חברת החשמל בישראל תעביר את ההכנסות שהיא תקבל מעשרות אלפי צרכנים מהשכונות החדשות בירושלים לממשלה, או שהיא תשאיר אותן להשקעה אצלה? השאלה נשאלת בנוגע לכסיו, כי החשית כבר קיימת ואין לחברת החשמל לישראל השקעות מיוחדות בעקבות הסיכום שאליו הגעת.

234. הארכת זיכיון חברת החשמל המזרח-ישראלית

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כבוד השר, ישראל האריכה את זיכיון חברת החשמל המזרח-ישראלית בעשר שנים, לאחר שוויתרה על חובותיה מהעבר בסך כ"ז מיליון דולר ולאחר שהוציאה מתחום אחריותה את השכונות היהודיות — וכאן אדגיש, שהן מקור ההכנסות — והותירו אותה עם המגזרים האחרים, מקור חוב העבר ויוצרי חוב העתיד.

אודה לכבוד השר אם ישיבני: מה היו הסיבות שהביאו את הממשלה, למרות המצב הכלכלי, להטיל על שכמ הציבור ספיגת התובות האלה?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר האנרגיה והתשתית, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, שני תיקונים לתוכן השאלת: 1. הממשלה טרם האריכה את זיכיון חברת החשמל המזרח-ישראלית, כפי שנאמר כאן; 2. בכל הסדר שהוא — ועד אומר על ההסדר כמה מלים — אין כוונה להטיל על שכמ הציבור את החוב של התכרה.

זה זמן מתנהל משא ומתן עם חברת החשמל המזרח-ישראלית בגין תפקודה ומצבה הכספי והחובות שהצטברו מאז חזלה לשלם תמורת חלק מן החשמל שהיא קונה מחברת החשמל הישראלית. לאחרונה הודיעו לי נציגים של מועצת המנהלים של החברה, על רצת מועצת המנהלים שלה, על נכונותם והסכמתם העקרונית לרישתנו הכספית כי החברה תצמצם כמידה ניכרת את היקף פעילותה ותיישם תוכנית ייעול מרחיקה לכת ואפקטיבית, כדי לפתור אחת ולחמיד את בעיותיה הכספיות, ותמקד את פעילותה בסקטורים מצומצמים. תשובתם החיובית של נציגי ההנהלה משמשת כעת בסיס לדיונים בין חברת החשמל לישראל לבין חברת החשמל המזרח-ישראלית, כשיתוף משדר האנרגיה.

בכל הסדר כספי אין כוונה למחוק את החובות של החברה אלא לערוך חישוב מדויק של ערך הנכסים והצידוד שהחברה תחזיר עקב צמצום תחום הזיכיון שלה, ולפי המצב הכספי נוכל לברר אם הכספים האלה יכסו את החוב או שיוותרו חובות שלגביהם צריכה החברה למצוא הסדר.

אני מניח, שבתוך פרק זמן קצר נוכל לסיים את הדיון. הקצבנו לנושא הזה חודש ימים, ובכל מקרה כוונתנו לדאוג לכך שהצרכנים יוכלו לקבל חשמל ללא הפרעות, ותובטח אספקה תקינה וסדירה. ההסדר שהוצע על-ידי הנהלת החברה משמש ללא ספק בסיס לדיונים אפקטיביים.

היה והחברה תעמוד בכל התנאים האלה, הודענו לה שתהיה נכונות לשקול הארכת חקופת הזיכיון, המסתיימת בדצמבר 1987, לעשר שנים נוספות.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר, האינפורמציה שאדוני הביא עומדת, בחלקה הגדול, בניגוד למה שהתפרסם, לפחות בשם משדר האנרגיה, בעיתונות על נושא זה בשבוע שעבר, ואני אולי קצת מוטריד מן העובדה, שכבוד השר אמר כרגע שמשרד האנרגיה עדיין אינו

חוברת ט', ישיבה רע"ב
— שאלות כעליפה: שאלות ותשובות —

השאלה איננה חלוקת חשמל לפי גזע, דת ומין. השאלה הפשוטה היא שרוב הצרכנים היהודים אינם מרוצים מהשירות שניתן להם.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
הערכים מרוצים.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
סליחה. החברה התעקשה ומתעקשת שלא לפנות בעברית ולא להעסיק עובדים שמדברים עברית. היא איננה מוכנה לעשות שום צעד בכיוון הזה. לכן, דבר מובן מאליו הוא שטובת הצרכנים עומדת לנגד עינינו וברצוננו לפתור את הבעיות שלהם, וההצעה הקיימת אכן עונה, לדעתי, על כך.

איני מקבל את דבריו של חבר הכנסת לנדאו, שהצדד הזה מתפרש כחולשה. בדיוק ההיפך. עד לאחרונה לא הסכימו נציגי החברה להצעות אלה, שהוכאו אלינו לפני שבועיים. אני חושב שההצעה שנמצאת כרגע בדיון מוכיחה שעקביות, עמדה חקיקה והגינות הן דבר משתלם, גם בקרב הציבור. כדי להרגיע אותך אני יכול לומר לך, שאותם גורמים שאתה מנית אינם מרוצים מההסדר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — מאור מהממשלה הזאת.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
אני מודה לחבר הכנסת דוד מגן, ואכן אני חושב שזהו הישג: הכוונה היא שהחברה המזרח-ישראלית לא תקבל עוד כספים מאותן שכונות. אני מקווה שכסוף חודש ינואר נוכל להתחיל להעביר את השכונות אלינו כתהליך הדרגתי, שיש בו גם שאלות טכניות שצריך להתגבר עליהן. מובן מאליו שהזיכיון כבר לא יהיה שלהם. כל הזיכיון עובר אלינו. הזיכיון שישאר בידם הוא מצומצם יותר, ויכלול אתרים ומקומות קטנים יותר מהנוכחיים, כך שהחברה תוכל להתייעל ולשרת את צרכניה האחרים, במקרה זה רובם ערבים, בצורה סבירה. אם לא, ייכתב בהסכם שתוך שלושה חודשים, אם יהיה איזה חיבור של החברה, הזיכיון יופקע אוטומטית, וממילא הזיכיון יובא לכנסת לאישור, כי מדובר במעשה חקיקה שהכנסת צריכה לאשר אותו.

היו"ר א' נתמייאס:

תודה לשר האנרגיה והתשתית על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

שאלות לכבוד השר:

1. האם הבעיה מוכרת לו?

2. מה בדעתו לעשות כדי שהרכוש הנ"ל יוחזר לבעליו?

3. מה בדעתו לעשות כדי שהרכוש שלא יימצא לו יהודים הישירים, יימסר לעם ישראל באמצעות מדינת ישראל?

תשובות שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הבעיה מוכרת למשרד החוץ, והוא משתתף במאמצים למצוא לה פתרון.

היו"ר א' נתמייאס:
תודה. אדוני שר האנרגיה והתשתית, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
לשואל הראשון, חבר הכנסת עוזי לנדאו: נותרו כמה פרשיות נוספות שאפשר היה לקשור אותן לחברת החשמל המזרח-ישראלית. התפלאתי שלא החכרו פרשות נקש, ואנחנו וכל היתר, אינני יודע איך הגעת מחברת החשמל המזרח-ישראלית ל"מספנות ישראל", למחלת היהודית ולכל היתר.

אני רוצה להשיב לגופו של עניין: 1. הרכוש שיימסר יוערך על-ידי מעריך ויתנהל לגביו משא ומתן. הרכוש הזה —

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה יהיה, ככל מקרה, בעוד שנה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא מדויק, גם אז צריך לשלם כסף.

אני מציע לחבר הכנסת עוזי לנדאו שיבדוק את הזיכיון ואת תנאיו וראה כמה דברים אמורים. החובה היא להעריך את ההשקעה על-פי השנים ולהחזיר אותה לבעלי המניות.

במקרה זה, ההצעה עומדת על בסיס זה שהרכוש שיימסר הוא קווי רשת, חרשים ברוכס — אגב, הם הוחקנו מתחת לפני הקרקע, לרבות הטרינספורמטורים. מדובר בתחום זיכיון רחב מאוד, שכולל את כל השכונות החדשות בירושלים, את מעלה-אדומים ואת ההתיישבות כולה.

לפי ערך הרכוש שיוחזר אנחנו נבדוק האם תהיה יתרה למי מהצדדים ולפי זה נקבע לאחר מכן את ההסדר הכספי. כך שלא יוטל — ואני מדגיש: לא יוטל — על שכמ הציבור שום תשלום בגין החוב של החברה.

דבר שני, אנחנו פעלנו ופועלים במסגרת המשפטית המקובלת בהוצאה לפועל, ולמעשה כל כספי החברה מעוקלים היום. חברת החשמל לישראל גובה במישרין כספים מהצרכנים, ככל שהיא יכולה להגיע אליהם. לכן גם החוב לא גדל. כפי שאפשר היה לצפות, כתוצאה מהמשך האספקה.

צריך לדעת שחובתנו לספק חשמל לצרכנים, יהודים וערבים כאחד, וכאן אני מגיע לתשובה לחבר הכנסת פלד.

היו"ר א' נתמייאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לשאלות בכתב. אני מומין את שר החוץ להשיב על שאלות. בבקשה, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ.

2434. יצירות אמנות של יהודים שנשדדו

על-ידי הנאצים.

חבר הכנסת ד' שלנסקי שאל את שר החוץ ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

רצ"ב תצלום פרסום בעיתון בעניין יצירות אמנות של יהודים שנשדדו על-ידי הנאצים ומוחזקות על-ידי האוסטרים. מפניות נוספות של אזרחים הוברר לי, כי המובא בכתבה הוא אכן תמצית נכונה של הבעיה.

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא טופל במסגרת ועדת חמנכ"לים במגעים עם ממשלת מצרים.
2. כן.
3. הנושא נמצא בטיפול משרדי החוץ והמשפטים בשיתוף באיכות המשפחות, ונמשכים המגעים עם ממשלת מצרים.

2502. החשדות על מעורבות "המוסד" בפיגוע במטוס "אל על" בלונדון

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר החוץ ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

עיתון "הארץ" מיום 10 בנובמבר 1986 מוסר על פרסומים בעיתוני חוץ לארץ, שלפיהם ראש ממשלת מערב-גרמניה ושר החוץ שלו, מר קוהל ומר גנשר, חושדים שאנשי "המוסד" הישראלי תכננו את ניסיון הפיגוע במטוס "אל על", גם ראש ממשלת צרפת, מר שיראק, השמיע דברים דומים בריאיון שהעניק ל"יוזשיגטון טיימס".

לפיכך, הריני שואל:

1. האם הכחשה ממשלת ישראל חשדות אלה באורח רשמי? אם כן — מתי ובאיה אופן?
2. כיצד מסבירה הממשלה את העובדה שראשי מדינות ידידותיות, שעמן יש לישראל שיתוף פעולה בתחומי המאבק נגד הטרור, משמיעים בפומבי חשדות חמורים כאלה?

שר החוץ ש' פרס:

בתשובה על הצעה לסדר-היום מס' 4595 של חבר הכנסת בן-אלישר, עמד השר ויצמן, ביום 12 בנובמבר 1986, על ההיבטים של נושא זה, אני מפנה את השואל לחשובה הזאת.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם לא יסיכים שר החוץ, שיש בעובדה שמנהיגים בדרג כל כך גבוהה, הנמנים עם ידידי ישראל, מסוגלים להתבטא בפומבי ולבטא חשדות מסוג זה, כדי להעיד קודם כול כי ממשלת ישראל נכשלה בניסיונה לעורר אמון בקרב ממשלות במערב בכנות כוונותיה בתחומים אלה? האם אין קשר בין החשדות הפומביים הללו לבין העובדות שנחשפו לאחרונה בכל הנוגע לריגול ישראלי במדינות ידידותיות, למכירות נשק ללא אבחנה למדינות המעורבות בטרור, להברחות ישראליות של אמצעים הדרושים לתעשיית נשק בדרכים שאינן חוקיות? האם כל זה אינו גורם לאותה חחושיה של חוסר אמון, המובעת בעמדותיהם של מר שיראק, מר קוהל ואחרים?

שר החוץ ש' פרס:

אני חייב לאכזב את חבר הכנסת מתתיהו פלד. אין ממשלת ישראל נושאת באחריות לטעויות של מנהיגים אחרים, גדולים ככל שיהיו.

נוסף על כך, היו הכחשות של המנהיגים עצמם, כך שאמונם בממשלת ישראל נשאר איתן כפי שהיה.

2503. חלוקת תפקידי מנכ"ל משרד החוץ

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החוץ ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

2. רוב היצירות הוחזרו לבעליהן או יורשיהן בשנות ה-50 וה-60. כ-1,000 יצירות לא נתבעו. המרעצה לתביעות יהודיות הגיעה להסכם עם ממשלת אוסטריה, ובעקבותיו הודיעה ממשלת אוסטריה בינואר 1986 על הארכת פרק הזמן להגשת תביעות יורשים. עד סוף ספטמבר 1986, נציגי ישראל פעלו בצד המרעצה לתביעות בהשגת הסכם זה וכחקיקה האוסטריה המיוחדת בנדון. שגרירויות אוסטריה בארץ ובעולם נתנו פרסום לחוק החדש והעבירוהו לידיעת הקהילות והארגונים היהודיים. כתוצאה מכך הוגשו תביעות מ-24 מדינות, גם מהארץ.

3. לאחר בדיקת התביעות והחזרת היצירות הנתבעות ליורשים, תיערך מכירה פומבית של יתר היצירות. התמורה שתתקבל תועבר על-ידי ממשלת אוסטריה לארגונים ולמוסדות הדואגים לניצולי רדיפות הנאצים ומנציחים את שמם.

קיימת הבנה בין אוסטריה למרעצה לתביעות יהודיות, שרוב התמורה תועבר למוסדות יהודיים.

2435. יחסי ישראל-דרום-אפריקה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החוץ ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

הממשלה ודוכריה הצהירו פעמים מספר בעבר, כי מדינת ישראל תגבש את מהלכיה כלפי משטרה הגזעני של דרום-אפריקה בהתאם לצעדיהן של דמוקרטיות מערביות אחרות. לאחרונה ביטל הסנט של ארצות-הברית וטו של הנשיא רייגן על ההחלטה, כי ארצות-הברית תטיל עיצומים על דרום-אפריקה.

אודה לשר אם ישיב:

האם לא הגיעה העת כי ממשלת ישראל תגיב על החמרת הדיכוי הגזעני בדרום-אפריקה והנהגת משטר החירום שם?

שר החוץ ש' פרס:

ישראל שוללת ומוקיעה כל גילוי וכיטוי של גזענות בכל מישור שהוא. ישראל הוקיעה את ה"אפרטהייד" בדרום-אפריקה.

ישראל אינה מעצמה ואינה קובעת מדיניות בין-לאומית. היא הצביעה כמוסדות האו"ם בעד החלטות שנועדו לשים קץ לאפליה הגזעית בדרום-אפריקה, והיא נוטה לאמץ את הגישה האירופית ביחסה לדרום-אפריקה.

2471. פיצויים למשפחות הנפגעים בראס-בורקה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

מאז המקרה המחרד שקרה בראס-בורקה שבמצרים, כשהחיל מצרי ירה באזרחים ישראלים ורצחם, לא שמעתי על הכרה מטעם השלטונות המצריים בזכאות משפחותיהם לפיצויים.

אודה לך אם תודיעני:

1. האם יש לחץ על ממשלת מצרים לעשות כן שנה ומעלה לאחר האסון?
2. האם קיימת נכונות עקרונית של ממשלת מצרים לפצות את משפחות הנרצחים?
3. מה עומד משרדך לעשות בנדון כדי להחיש את הטיפול בעניין ולהביאו לכלל גמר?

4. האם קיימת האפשרות למנוע ממנו ומאנשים כמותו לקבל תפקיד מטעם ארגון ישראלי או יהודי?
5. על סמך מה מקבל עובד משרד החוץ אישור מן הוועדה המיוחדת על ביטול "תקופת הצנין"?

שר החוץ ש' פרס:

1. התשובה חיובית.

2. יושר אישי, ניסיון בעבודה, ידיעת השפה הנדרשת, בקיאות בנושאים והקפדה על כללי ההתנהגות הנדרשים.

3. מקרהו של גדעון שגיא הובא בפני ועדה, שאותה מינה שר המשפטים, המוסמכת לדון במקרים כאלה. הוועדה אישרה למר שגיא לפעול בטורונטו מטעם קרן חל-אביב, למרות התנגדות נציגי נציבות שירות המדינה.

4. כל עובד היצא מטעם משרד החוץ לשליחות לחוץ-לארץ חותם על הצהרה שלפיה לא יקבל כל משרה או תפקיד במדינת כהנתו כטרם יעברו שנתיים לאחר תום תפקידו. הפרת הוראה זו מהווה עבירה פלילית.

5. הנושא נתון לשיקול דעתה של הוועדה.

2505. ההסכרה הישראלית במדינות אוקיאניה

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החוץ ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

ביום י' בחשוון התשמ"ז, 12 בנובמבר 1986, נמסר ב"קול ישראל" כי נשיא המדינה, מר חיים הרצוג, המבקר ביקור ממלכתי במדינות אוקיאניה, מתח ביקורת נוקבת על ההסכרה הישראלית באזור זה.

לפי דברי הנשיא, ההסכרה הישראלית אינה מציגה נכון את עמדת ישראל בנושא הסכסוך הישראלי-הערבי.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נכונה הידיעה שנמסרה בשם הנשיא?

2. אם כן — מי הוא האחראי להסכרה הלקויה?

3. האם קיים תדרוך מוסמך מטעם משרדו לנציגות ישראל בעולם? אם כן — מה הוא ההסבר לגבי המחדל באזור הנ"ל?

4. כיצד מתכוון כבוד השר לפעול, כדי שנציגי ישראל בארצות חוץ יפעלו בהתאם להוראות, והיו גם מוכשרים להציג את עמדותינו כרבעי?

שר החוץ ש' פרס:

1. הידיעה ששודרה ב"קול ישראל" אינה מדויקת. נשיא המדינה קבל על כך שתושבי המדינות שבהן סייר אינם יודעים די על ישראל ואינם מצויים די הצורך בפרטי הסכסוך באזורנו. לנוכח הגיל הבע הנשיא את דעתו כי המאמץ ההסברתי באזור אין בו די.

2. במזרח הרחוק מתנהלת בשנים האחרונות פעילות הסברתית וכלכלית ענפה של מדינות ערב ושל אידן. פעילות זו, אשר את ממדיה ותוצאותיה ניתן היה לחוש במהלך ביקור הנשיא, מחייבת הגברת חפקודם של נציגינו. עם זאת, יש לציין כי כאחת המדינות, שבה נמצא כי ההסכרה הישראלית לא היתה אפקטיבית דיה, הוחלף באתרונה הצוות הבכיר של השגרירות.

על רקע פניית שגריר בריטניה למנכ"ל המדיני במשרד החוץ כעניין "פרשת ואנונו", הנני מבקש לדעת:

1. מה היא חלוקת התפקידים והסמכויות בין המנכ"ל המדיני לבין המנכ"ל?

2. תפקידו של מי בכיר יותר?

3. האם הופץ מסמך רשמי המודרך את השגרירים השונים בישראל בנושא מורכב זה?

שר החוץ ש' פרס:

1. המנכ"ל המדיני אחראי לאגף המעצמות, לאגף אירופה, דרום-אפריקה, לאגף המידע והחקשורת ולמרכז למחקר מדיני. הוא גם מכהן מטעם שר החוץ כיושב-ראש ועדות המינויים של המשרד.

מנכ"ל המשרד אחראי לאגף אפריקה, אסיה, אוקיאניה, אגף אמריקה הלטינית, אגף הכלכלה, אגף המינהל וכן לתחומי המשפט, הטקס, התפוצות והכנסיות.

2. המנכ"ל המדיני מחליף למעשה את סגן השר, והוא בכיר למנכ"ל.

3. תחרי המפרט את חלוקת התפקידים הופץ לנציגות ישראל בעולם ולנציגות הזרות בישראל.

היור' א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, בימים אלו נודע כי המנכ"ל המדיני יום שינוי בהסכרה המדינית, בהתבססו על ההנחה כי ההסכרה הנשענת על האמנה הפלשתינית, שבה אש"ף מתכוון להשמיד את מדינת ישראל, אינה יעילה עוד.

האם ההנחיות הללו לשנות את ההסכרה המדינית ושלחו רק לציריות ולנציגות אשר המנכ"ל המדיני אחראי להן, או שהנחיה זו נשלחה לכל השגרירות הישראליות ברחבי העולם?

שר החוץ ש' פרס:

אני מודיע שזו שאלתא אחרת. היא איננה המשך השאלתא הקודמת על חלוקת תפקידים. עם זה, משרד החוץ סבור בהחלט שיש להסביר את עמדת ישראל ולא את עמדת אש"ף.

2504. הישארות שליחי משרד החוץ בחוץ-לארץ

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החוץ ביום ט"ז בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

גדעון שגיא, מי שהיה קונסול ישראל בטורונטו וסיים שם את תפקידו, מנסה להישאר בקנדה ולקבל שם תפקיד מטעם ארגונים ישראליים או יהודיים.

שאלותיו לכבוד השר הן:

1. האם קיימת כחינה מדוקדקת ביחס לאנשים הנשלחים מטעם משרד החוץ לתפקידים רשמיים בחוץ-לארץ?

2. מה הם עיקרי הקריטריונים הנדרשים לשם מילוי תפקידים אלה?

3. כיצד מתכוון כבוד השר לפעול במקרה הספציפי של מר גדעון שגיא?

תשובת שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

"אלאהלי" הוא עיתון אופוזיציוני קיצוני, המסית לא רק נגד ישראל אלא גם נגד ממשלת מצרים עצמה. נושא ההסתה בעיתונות העלה לא אחת בדיונים עם ממשלת מצרים. מאז פסגת אלכסנדריה חל שיפור בהתייחסות לישראל בעיתונות הממסדית.

2597. תוכנית כלכלית למזרח התיכון
בנוסח תוכנית מרשל

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החוץ ביום ט' בכסלו תשס"ז (11 בדצמבר 1986):

כאשר כיהנת כראש הממשלה פורסמה יוזמתך לתוכנית כלכלית למזרח התיכון בנוסח תוכנית מרשל.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מה עלה בגורלו של רעיון זה?
2. האם יש המשכיות לאותה יוזמה?

שר החוץ ש' פרס:

1. הרעיון לתוכנית פיתוח אזורית במימון מערכי נדון בימים אלה הן בין נציגי הממשלות המעוניינות והן על-ידי גורמים פרטיים המעוניינים לתת דחף למעורבות הסקטור הפרטי בו.

2. התשובה חיובית. משרד החוץ רואה בחיוב פעילות זו ותומך במימון נציגים בכירים של הממשלות המעורבות המעוניינות בניכוש קבוצת עבודה אשר תעביר את הרעיון לתוכנית אופרטיבית.

2598. שינוי בהצגת עמדות ישראל על-ידי
שירות החוץ

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר החוץ ביום ט' בכסלו תשס"ז (11 בדצמבר 1986):

בריאיון ל"ג'רוסלם פוסט", שנתפרסם כ"ז בנובמבר 1986, מבטיח מנכ"ל משרד החוץ, מר אברהם טמיר, שיבוא שינוי בטון ובסגנון של הצגת עמדות ישראל על-ידי שירות החוץ כחוק-לארץ: "השינוי יתמקד בהסברה של המשרד ובהתבטאויות השגרירים כחוק-לארץ, במיוחד בפורומים ציבוריים, כגון האומות המאוחדות".

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

1. האם הכרזות מר טמיר משקפות את עמדת המשרד?
2. אם לא — מה מתכוון השר לעשות כדי למנוע זאת בעתיד?

שר החוץ ש' פרס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עקרונות מדיניות ההסברה, כפי שהוצגו על-ידי מנכ"ל משרד החוץ בריאיון הנדון לכתב "ג'רוסלם פוסט", אכן משקפים את עמדת המשרד.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לאדוני ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ על תשובותיו לחברי הכנסת.

3. משרד החוץ מתדרך באופן שוטף את הנציגויות והביקורת של הנשיא לא נענה לנושא זה.

4. נציגי ישראל כחוק-לארץ פועלים בהתאם להוראות המשרד. המאמץ להעלאת רמת תפקודם של נציגיו הוא בלתי פוסק ובלתי נלאה.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני השר, האם מי שאינו משתייך לגושים הגדולים של המערך והליכוד והוא בעל כישורים יכול גם הוא להיכלל בין המועמדים לשגרירים או לקונסולים בכירות העולם?

שר החוץ ש' פרס:

התשובה חיובית.

2526. מכירת נשק צרפתי למדינת המזרח התיכון

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר החוץ ביום כ"ג בחשוון תשס"ז (25 בנובמבר 1986):

ביג'רוסלם פוסט מיום 30 באוקטובר 1986 פורסם, כי צרפת גיהלה משאומתן עם סעודיה על מכירת ציוד צבאי בשווי 2 מיליארדי דולר; כן דווח, כי צרפת ואירן סיכמו ביניהן שאירן תשלם לצרפת מיליארד דולר בעד ציוד שנכר נמכר לאירן.

לפיכך אבקש לשאול:

מה ידוע למשרד החוץ על חלקה של צרפת בעסקות נשק במזרח התיכון ביחס לארצות-הברית, מצד אחד, ולברית המועצות, מצד אחר?

שר החוץ ש' פרס:

צרפת מדורגת שלישית בין יוצאי הנשק למדינות המזרח התיכון — לאחר ברית-המועצות וארצות-הברית.

לפי הערכתנו סיפקה ברית-המועצות למדינות ערב בשנים 1973 — 1985 אמצעי לחימה בשווי של 35 מיליארד דולר; ארצות-הברית — בכ" 24 מיליארד דולר; וצרפת — בכ" 24 מיליארד דולר.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

מן הנתון שנמסר זה עתה מתברר שארצות-הברית וצרפת משווקות נשק למזרח התיכון במידה שווה.

שר החוץ ש' פרס:

יש הבדל קטן לטובת ארצות-הברית.

2547. הסתה לטרור נגד ישראל במצרים

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החוץ ביום כ"ט בחשוון תשס"ז (1 בדצמבר 1986):

העיתון המצרי "אלאהלי" טוען, כי טרור נגד ישראל הוא דבר לגיטימי לנוכח גזילת זכויות הערבים על-ידי ישראל.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם תעמיד את המצרים על חומרת הפרסום, והאם תפעל כדי למנוע הסתה לטרור נגד ישראל במצרים?
2. מה נעשה, או יש בדעתך לעשות, כדי למנוע דברים אלו בעתיד?

התשי"א — 1951, ניתנים על-ידי משרד העבודה. החוק פוטר את חברי "אגד" מקבלת היתרים מיוחדים לנסיעות בשבת.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה להשיב על שאילתא מס' 2451 של חבר הכנסת מתתיהו פלד.

שר התחבורה ח' קורפו:

יש לי גם שאילתא מס' 2450 של חבר הכנסת יוסי שריר. יש לו הזכות שאני אענה לו.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא חולה. כשישוב, נשיב לו.

2451. הקמת מוזחים צפים בגמל יפו

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר התחבורה ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

נמסר לי כי מינהלת נמל יפו הורחה לדייגים הנוקעים לעגינה בגמל יפו להצטופף באזור לא מתאים לעגינה. כדי לאפשר זאת, התקינה מינהלת הנמל מוזחים צפים, שאינם הולמים את צורכי העגינה של ספינות הדיג. הדבר עלה הון רב, אך אינו משמש את הייעוד שלמענו הוקמו המוזחים.

לפיכך, אבקש לשאול:

1. האם הדברים שנמסרו לי נכונים?
2. אם כן — כמה כסף הושקע בהתקנת המוזחים הצפים?
3. מי אחראי להתקנת המוזחים הללו, והאם הם הולמים את צורכי ספינות הדיג?
4. האם מוכן השר להורות שהדבר ייחקר ותוסקנה המסקנות מכך?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. לא. המידע שנמסר לי אינו נכון וזוגד את העובדות בשטח.
2. ברכישת המוזחים לדייגים הושקעו כ-50,000 דולר. 20,000 דולר נוספים הושקעו בהתקנת המוזחים ובבניית מערכת עגינה ורתיקה, על-פי הנחיות אנף הדיג שבמשרד החקלאות.
3. המוזחים הותקנו על-ידי מינהלת נמל יפו, באישור הממונה על הנמלים שבמשרד התחבורה ואנף הדיג של משרד החקלאות.
4. לא. אין כל צורך בחקירה.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

יורשה לי להציע לשר התחבורה להיווכח כמו עיניו כיצד נשברים המוזחים הצפים האלה שעה שקושרים אליהם ספינות דיג טעונה, או כאשר בגלל סערה מחוץ לנמל עולה גובה המים ושוב הם נשברים, אומנם לכיוון ההפוך. האם כל זה אינו מוכיח שבכל זאת נעשתה כאן שגיאה טכנית חמורה בהתקנת מוזחים שאינם הולמים את הצרכים של ספינות הדיג?

שר התחבורה ח' קורפו:

נדמה לי שבשאלתא שלך אין התייחסות לכך.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

יש התייחסות למוזחים הצפים שאינם הולמים את הצרכים.

אני מומין את שר התחבורה להשיב על שאילתות של חברי הכנסת.

2358. השפעת שעון הקיץ על תאונות הדרכים

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום כ"ז בתמוז התשמ"ז (3 באוגוסט 1986):

אודה לך אם תשיב לי:

1. כמה הרוגים ופצועים כתאונות דרכים היו בכל חודש מאז הנהגת שעון הקיץ השנה?
2. האם המספרים מלמדים על עלייה לעומת השנים שעברו ולעומת שנים שבהן לא הונהג שעון קיץ?
3. האם הנהגת שעון הקיץ השפיעה על עלייה זו במספר התאונות והנפגעים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחודש מאי היו 1,250 תאונות — 1,816 נפגעים ו-27 הרוגים. בחודש יוני היו 1,165 תאונות — 1,740 נפגעים ו-34 הרוגים. בחודש יולי היו 1,260 תאונות — 1,900 נפגעים ו-36 הרוגים. בחודש אוגוסט היו 1,080 תאונות — 1,680 נפגעים ו-46 הרוגים. בחודש ספטמבר היו 2,850 תאונות — 1,750 נפגעים ו-38 הרוגים.

2. בחודש הקיץ של השנים 1981 — 1983 לא הונהג שעון קיץ. סך כל התאונות היה 13,847 — 20,242 נפגעים ו-463 הרוגים. לעומת זאת בחודש הקיץ בשנים 1984 — 1986, שבהן הונהג שעון קיץ, היו 13,585 תאונות — 20,222 נפגעים ו-354 הרוגים. אם כן, בשנים שבהן הונהג שעון קיץ פחתו התאונות ב-2%, מספר הנפגעים פחת ב-0.1% ומספר ההרוגים פחת ב-23.5%.

3. על אף העובדה שמספר התאונות פחת ב-2%, לא ניתן ללמוד מכך בוודאות על השפעת הנהגת שעון הקיץ על הירידה במספר התאונות.

2414. טיולי "אגד" בשבת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום י"ט באב התשמ"ז (24 באוגוסט 1986):

נמסר לי כי חברת "אגד" מארגנת טיולים בעצם יום השבת מירושלים ליס"המלח ולערד באמצעות "אגד-תיור". טיולים אלו יוצאים משרייפו בירושלים בשבת בבוקר כשעה 07:30.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הדברים ידועים למשרדך?
2. האם יש לחברת "אגד" היתר עבודה לפי חוק עבודה ומנוחה כשביל נסיעות אלו?
3. אם לא — מה בדעת משרדך לעשות?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. טיולים אלה של חברות סיור ותיור, ובכללן "אגד-תיור", פועלים על-פי אישור משרד התיירות ולא נזקקים לאישור משרד התחבורה.
- 2 ו-3. היתר עבודה על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה,

על רמת תעריפים השווה לכל נפש, על-ידי סכסוך עליוות ההפעלה וההצטיידות באוטובוסים: ב. הפעלת קווים חדשים, שינוי במהלכי קווים והוספת נסיעות על-פי דרישות האוכלוסייה וקצב הפיתוח והאכלוס של שכונות ויישובים חדשים; ג. הפעלת הנחות לתלמידים, קשישים וסטודנטים, הממומנות על-ידי הממשלה; ד. הרחבת ציבור הנהנים מהנחות גם לנוסעים רגילים בקווים עירוניים ואזוריים על-ידי שימוש בכרטיסיות; ה. התקנת סככות המתנה חדשות בתחנות העירוניות והבין-עירוניות; ו. התקנת לוחות מידע לנוסעים בתחנות; ז. הרחבת ההפצה של כרטיסיות הנחה על-ידי מכירתן גם על-ידי הנהגים והכרטיסנים; ח. סכסוך מסיבי של תעריפי הנסיעה של החיילים והסדרת נסיעות חינם לחיילות; ט. הכנת הסכם חדש בין הממשלה לקואופרטיב "אגד" אשר יבטא התייעלות נוספת בהפעלת התחבורה הציבורית.

ה"ור א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני השר, האם בתוכנית משרדו לאחד את חברות הגרולות והעיקריות של התחבורה "אגד" ו"דן"?

שר התחבורה ח' קורפו:

לא. אין בדעתי לאחד. המשרד ואנוכי מתנגדים לאיחוד. הרחבתי על זה את הדיבור בישיבת ועדת הכלכלה של הכנסת. אני מוכן להמציא לשואל את הפרוטוקול מהישיבה ואת דברי בעניין זה.

2492. צמצום שטח העגינה של ריגני יפו.

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר התחבורה כיום ט"ז בחשוון תשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

במשך שנים דגו ריגני יפו בשטח הנמל הישן, שהיה נמל הדיג היחיד מדרום לחדרה ועד גבול מצרים, ומחוצה לו. עם פיתוח האזור צומצם בהדרגה שטח פעולתם ומקור מחייתם. שטח פריקת הדגה על החוף נתפס על-ידי מסעדות, ועתה מועידים את הנמל להיות מרינה ליכטות ולספינות קטנות שיעגנו בו, ושטח העגינה של הדייגים צומצם.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם השינויים בנמל נעשו בשיתוף ובתיאום עם הדייגים ועם אגף הדיג במשרד החקלאות?

2. האם נשקלו דרכים שיאפשרו לדייגים להמשיך בדג ובפריקת התוצרת בנמל כלי שפרנסתם תיפגע, ומה הן?

3. אם השינויים לא תואמו ולא סוכמו עם הנוגעים בדבר, האם תתקן את המעוות?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. כן. השינויים בנמל נעשו בשיתוף ובדין עם אגף הדיג במשרד החקלאות ובדיעצה הוועד המייצג של הדייגים בנמל, כפי שהוצגו בפני מנהל נמל יפו, על-ידי אנשי אגף הדיג.

2. מינהלת נמל יפו מודעת לבעיה, והיא עושה לשיפור תנאי הדייגים בנמל. לאחרונה היא רכשה והציבה מזחים מיוחדים לדייגים, ברוחב 2.1 מטרים לעומת רוחב של 1.6 מטר במזח הישן, כדי לאפשר פריקה וטעינה נוחה של ארגוני הדגים.

עבודות הפיתוח אינן פוגעות בפרנסת הדייגים, אלא להיפך, הן מהוות גורם חשוב בשיפור רווחת הדייגים.

שר התחבורה ח' קורפו:
"שנשברים", לא "שאינם הולמים". "שאינם הולמים" זה דבר אחד ו"שנשברים" זה דבר אחר. בשאלתך דיברת על מזחים שאינם הולמים, והשכתי לך. עכשיו אתה שואל על מזחים שנשברים. אם זה נכון, הרי בזכוננו 50,000 דולר, אבל עדיין זה טעון בדיקה אם הדברים נכונים.

2452. הפרדה בין המינים באוטובוס ב'ב'.

בבני-ברק

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר התחבורה כיום ח' בחשוון תשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

בעיתון "דבר" מיום 26 באוקטובר 1986 נתפרסמה ידיעה על פסק הלכה, המורה להפריד בין בני שני המינים באוטובוס ב'ב' בבני-ברק.

אורך אם תשיבני:

1. האם השר יודע על כך?

2. האם ההוראה מחייבת את כלל ציבור הנוסעים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. המפקח על התעבורה לא קיבל שום פנייה בעניין זה. בבדיקה בשטח התברר כי הנוסעים אינם נוהגים כך.

2. לא. בתקנות התעבורה אין כל הוראה היוצרת הבחנה בין שני המינים, אך אם זה רצונם של הנוסעים, הדבר אינו נוגד כל תקנה או חוק.

2453. הצורך בשיפור התחבורה הציבורית

העירונית

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התחבורה כיום ח' בחשוון תשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

סקר דעת קהל, שנערך בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת, מראה כי חלק ניכר מהמשתמשים בתחבורה הציבורית אינם מרוצים משירות זה, ובמיוחד מהתחבורה הציבורית העירונית. התלונות הן כיחס לאדיבות הנהגים, לניקיון האוטובוסים, ללוח זמני הנסיעה, לתדירות ועוד.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם יודע כבוד השר על הסקר הנ"ל, אשר החמן על-ידי המועצה לצרכנות ובוצע על-ידי מכון "דחף"?

2. האם קיימות הוראות מפורשות מטעם משרדו בעניין התחבורה הציבורית העירונית?

3. אם נכונים הנתונים, כיצד כדעת כבודו לפעול למען שיפור השירות הציבורי החיוני הזה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. כן. ידוע לי על סקר זה.

2. תקנות התעבורה קובעות, בין היתר, את החובות החלות על מפעלי התחבורה הציבורית ואת ההוראות לקיום שירותי תחבורה ציבורית סדירים ותקינים. כמו כן, המשרד מקיים מערך של פיקוח על רמת השירות בתחבורה הציבורית, כדי להבטיח את התאמתה לצרכים המשתנים של האוכלוסייה.

3. נתוני הסקר מצביעים על-שכיעות רצון של מרבית האוכלוסייה שנסקרה משירותי התחבורה הציבורית. עם זאת, משרד התחבורה עושה באופן מתמיד לשיפור השירות לנחות ציבור הנוסעים. בין הפעולות העיקריות ניתן לציין: א. שמירה

1. מספר הנפגעים בתחומי העיר: סך כל הנפגעים השנתי:
1983 — 14,305 — 1984 — 13,604 — 1985 — 13,192. מהם
הרוגים: 1983 — 213 — 1984 — 184 — 1985 — 169. פצועים
קשה: 1983 — 2,086 — 1984 — 1,910 — 1985 — 1,828.
פצועים קל: 1983 — 12,006 — 1984 — 11,510 — 1985 — 11,195.

2. מספר הנפגעים שישבו במושב הקרמי, לרבות הנהג:
סך כל הנפגעים השנתי: 1983 — 5,810 — 1984 — 5,347.
1985 — 5,279. פצועים קל: 1983 — 5,183 — 1984 — 4,885.
1985 — 4,832. פצועים קשה: 1983 — 511 — 1984 — 426.
1985 — 424. מהם הרוגים: 1983 — 26 — 1984 — 23.

3. לא נכון. רק כחמש מדינות באירופה הונהג השימוש
בתגורות בטיחות בתוך העיר.

4. רמת ההיענות לחקנה כזאת תהיה נמוכה, הדבר יגרם
לכפייה על הנהגים.

משטרת ישראל, עם כל הרצון הטוב שלה, לא תהיה
מסוגלת לאכוף חגירת הגורות בטיחות בערים בצורה נאותה.

5. חוות דעת המומחים, בעד הנהגת חוק חגירת הגורות
בטיחות בעיר, ידועה לי. עם זאת, יש מומחים רבים אחרים
הטוענים טענה הפוכה.

2570. הברלים בין רשיון נהיגה צבאי לאזרחי

חבר הכנסת ט' גולדשטיין שאל את שר התחבורה ביום כ"ט
בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

הובא לידיעתי, כי נהג אוטובוס צבאי, הרשאי להסיע 27
נוסעים, אינו מקבל רשיון דומה להסעת נוסעים במותנית או
באוטובוס אזרחיים. משמעו של דבר, שהרשיון הצבאי אינו
זהה לרשיון האזרחי, ונהג הרשאי להסיע חיילים, נאסר עליו
להסיע אזרחים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הידיעות נכונות?

2. מדוע קיים הבדל בין הרשיון הצבאי לרשיון האזרחי?

3. היש אפשרות להביא לכך שהבחינות בצבא ובמשדר
הרישוי יהיו זהות, ומי שיקבל רשיון לנהיגת אוטובוס בצבא
יוכל לעשות זאת גם בחיים האזרחיים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. כן.

2. כדי לקבל רשיון נהיגה לאוטובוס אזרחי, על המועמד
להיות בעל חזק בנהיגה של שנתיים לפחות, ומעל גיל 21. כדי
לקבל רשיון נהיגה לאוטובוס צבאי די בשנת חזק אחת. הגיל
הקובע הוא 18 שנה. כמו כן, בצבא אין המועמד עובר קורס
עיתי של שלושה חודשים, דבר הנדרש על-מנת לקבל רשיון
לאוטובוס אזרחי.

3. לא. על-מנת להמיר את הרשיון הצבאי לרשיון אזרחי,
על המבקשים יהיה להשלים את הדרישות על-פי תקנות
התעבורה, גם את חקנת הגיל.

כשל אילוצים מובנים, אין מערכת הלימדה והנהיגה
הנהוגה בצבא מספקת לנהיגה במסגרת אזרחית, ומכאן
ביעונו המחמיר.

3. כל עבודות הפיתוח מתואמות בין משרדי הממשלה
הרשיות האחרות הנוגעות בדבר, לשביעות רצונם המלאה,
ואין כל צורך בחיקוק המצב.

2522. ליקויים בתחבורה הציבורית

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר התחבורה ביום ט"ז בחשוון
התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

לאחרונה פורסם סקר דעת קהל, שנערך במדגם מייצג של
האוכלוסייה הבוגרת, וממצאיו מראים כי חלק ניכר מן
המשתמשים בתחבורה הציבורית אינם מרוצים מהשירות הזה.

אודה לכבודו, אם ישיבני על השאלות האלה:

1. האם ידוע לכבודו על-אודות הממצאים הללו?

2. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, מה ככוונת כבודו
לעשות על-מנת לתקן מצב זה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1-2. הממצאים ידועים לי. אף כי תוצאות הסקר
מציגות, בדרך כלל, על רמה סבירה של שביעות רצון
משירותי התחבורה הציבורית, מצאנו לנכון להפנות סקר זה
למפקח על התעבורה ולקואופרטיבים לתחבורה, כדי שיעשו
במשותף לחיקוק הדברים הטעונים שיפור על-פי סקר זה.

כבר עתה נמצא משרד התחבורה כהליך של שיפור
השירות והגברת הנוחות לציבור הנוסעים, ואת רשימת
הפעולות — תשע שבכתב ועשירית שבעל-פה, הפעולה
שמנעה את איחוד הקואופרטיבים — אני מרשה לשואל לצטט
מהשאלתא שהשבת עליה לפני שתי דקות.

2523. השימוש בתגורות בטיחות

חבר הכנסת אה' לין שאל את שר התחבורה ביום ט"ז בחשוון
התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

לאחרונה הופיעו פרסומים שונים, שמהם ניתן ללמוד כי
השימוש בתגורות הבטיחות בתחומי הערים יפחית באופן
משמעותי את מספר הנפגעים בתאונות דרכים. בפרסום אחד
אפילו נאמר, שמספר הנפגעים מדי שנה ירד ב-3,000, ומספר
הפצועים ביוני — ב-500.

שאלותי הן:

1. מה היה מספר הנפגעים בתאונות דרכים בתחומי הערים
בשנים 1983, 1984 ו-1985? כמה מהם נהרגו, כמה נפצעו
קשה וכינוי וכמה נפצעו קל?

2. מתוך מספר הנפגעים האמור לעיל, מה היה מספר
הנפגעים שישבו בכלי הרכב במושב הקדמי?

3. האם נכון כי ברכב המדינות באירופה הונהג השימוש
בתגורות בטיחות בתוך העיר בתוקף החוק?

4. מדוע אין אתה משתמש בסמכותך על-פי החוק להנהיג
חובת שימוש בתגורות בטיחות בתחומי הערים, או —
לחלופין — בתקופת החורף? מי הם המומחים אשר על חוות
דעתם אתה מסתמך בעניין זה?

5. האם חוות דעתם של המומחים התומכים בהנהגת
שימוש חובה בתגורות בטיחות מוכרת למשרדך, ואם כן —
מאילו טעמים תוות דעתם אינה מתקבלת?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנהיגה ומוכנים לבחינת הנהיגה המעשית. מספר התלמידים שעברו את בחינות התיאוריה אינו זהה אפוא למספר הממתינים לבחינות המעשיות.

ב. זמן ההמתנה לבחינה מעשית של תלמידים שסיימו את לימודיהם ואושרו כמתאימים לבחינה נע בין שלושה שבועות, שזה הזמן החוקי המינימלי שנקבע, לבין חודשיים, זאת על-פי קביעתו של המנהל המקצועי של בית-הספר לנהיגה שבו לומד התלמיד.

ג. נכון, אחוז הנכשלים בבחינות הוא 57%. אחוז הנכשלים הוא אותו אחוז שנרשם בשנים קודמות, וייתכן שיש להטיל את האשם על כתיבה-הספר לנהיגה, המגיש תלמידים לבחינה בלא הכשרה מספקת.

ד. כן. זמן ההמתנה הממוצע היה שלושה חודשים, וכעת הוא חודשיים, כממוצע, ואף למטה מזה.

ה. אין כל קשר.

ו. מערכת הדימונים למבחני נהיגה הוכנסה למחשב. כיום נשלחים הדימונים למבחנים בצורה ממוכנת, ואין בשיטה זו לבחון הנהיגה כל מידע מוקדם על התלמיד הנבחן. המפגש הראשון בין הבוחן לתלמיד הוא בזמן המבחן המעשי בלבד. שיטה זו מונעת את התופעות שהזכרת.

ז. ה"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התחבורה על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת. אני מזמין את סגן השר רוני מילוא להשיב על שאלות.

2417. הקשר בין אזרחים ישראלים לבין ארגוני טרור יהודיים בארצות-הברית

חבר הכנסת מ' פלד שאל את ראש הממשלה ביום ח' בחשוון התשמ"ז (10 בנובמבר 1986):

ברוח FBI על פעולות הטרור בארצות-הברית, שפורסם בדצמבר 1985, נקבע כי ארגוני טרור יהודיים אחראים לחלק ניכר של פעולות הטרור המבוצעים בארצות-הברית. הרוח מציין במיוחד את "הליגה להגנה יהודית", מיסודו של חבר הכנסת מאיר כהנא, כגורם האחראי במישרין לפעולות שגרמו למותם ולפציעתם של כמה אנשים בארצות-הברית.

לפיכך, אבקש ממכבוד ראש הממשלה להשיב על השאלות האלה:

1. האם הרוח הנ"ל מוכר לראש הממשלה?

2. האם שוקל ראש הממשלה נקיטת הצעדים הדרושים למנוע קשר בין אזרחי ישראלי, ובייחוד חבר כנסת החי בארץ, לבין פעילותו של ארגון טרור יהודי בארצות-הברית?

3. מה הם הצעדים הננקטים כדי לוודא כי ארגוני טרור אלה לא יוכלו לקיים קשר עם אזרחים בישראל לצורך קבלת הנחיות לפעולות?

סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

1. לא.

2. לא ידוע לי על קשרים מסוג זה.

3. שלטונות הביטחון עושים את כל הדרוש בנושא זה.

ה"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתי פלד.

גם נהיגה בטנק אינה מקנה זכות אוטומטית לנהיגה בטרקטור אחר.

2571. העתקת שירותי הרישוי למתיישבים בשומרון מכפר-סבא למקומות אחרים

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

במשך כ-10 שנים פועל ככפר-סבא משרד רישוי, המספק אחת לשבוע שירותים לציבור לומדי הנהיגה ובעלי הרכב בכל יישובי הסביבה ובהתיישבות החדשה בשומרון. לאחרונה נמסר מפיו של האחראי על משרד הרישוי הנ"ל, כי בעתיד הקרוב יבוטל ההסדר הקיים ופעולות הרישוי שנושעו עד כה בכפר-סבא יעתיקו להרצליה או לפתח-תקווה.

אודה לכבודו אם ישיבי:

1. האם ההצטרפות הנ"ל נעשו על דעת הנהלת המשרד השר?

2. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, מה הם השיקולים שהובילו להחלטה הנ"ל?

3. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, האומנם היא עולה בקנה אחד עם מדיניות הממשלה, האמורה לעודד פזור אוכלוסין בכלל והתיישבות ממוזח לכפר-סבא במיוחד?

תשובת שר התחבורה ח' קדרון:

(לא נקרא, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. מפאת קיצוצים תקציביים נאלץ אגף הרישוי לצמצם מתן שירותי רישוי בכל חלקי הארץ.

הצלחנו, להבטיח את מתן השירותים במשרד הרישוי בכפר-סבא בצורה תקינה לתקופה נוספת.

2572. תורים ארוכים וכישלונות רבים במבחני הנהיגה בחולון

חבר הכנסת ר' ליכאי שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

במקומן "חל-אביב", מ-10 באוקטובר 1986, פורסמו הנתונים האלה באשר למבחני הנהיגה — "ה"סטטים": א. באזור חולון בלבד מגיע תור הממתינים למבחן נהיגה ל-9,000 אנשים; ב. עקב המחסור בבוחנים, נאלצים הנבחנים להמתין כשלושה חודשים עד למועד הבחינה; ג. אחוז הנכשלים בבחינות מתקרב ל-60%.

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם הנתונים שפורסמו נכונים?

2. האם השר מתכוון לפעול לוירח קצב הבחינות וכיצד?

3. האם יש קשר בין תורים ארוכים לבחינות ואחוז כישלונות גבוה לבין תופעות אפשריות של שחיתות במשרד הרישוי בחולון?

4. אם כן — מה עושה משרדך כדי למנוע זאת?

שר התחבורה ח' קדרון:

1. א. רישום הממתינים לבחינה מועלה במסוף אגף הרישוי מיד לאחר עמידתו של התלמיד במבחן התיאוריה. מספר זה אינו מצביע על מספר התלמידים שסיימו את לימוד

2531. יחסה של מדינת ישראל לפרשת

יחסי ארצות-הברית-אירן

חבר הכנסת ש' רייס שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג בחשוון
התשמ"ז (25 בנובמבר 1986):

פורסמו ידיעות וכוחות הודעת נשיא ארצות-הברית בדבר
חיפוש דרכים לשיפור יחסי ארצות-הברית-אירן. לכל הידיעות
האלה נוסף שובל ישראלי.

שאלות:

1. מה היא עמדתה העקרונית של ממשלת ישראל בפרשה זו?
2. מה הם חלקה ומעורבותה של ישראל בעניין זה?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עמדתה של ממשלת ישראל בפרשה זו הובעה בהודעת
הממשלה מיום 25 בנובמבר 1986 ובהודעת ממלא-מקום ראש
הממשלה ושר החוץ בכנסת מיום 26 בנובמבר 1986. אני מפנה
את השואל הנכבד להודעות אלה.

2. כפי שנאמר בהודעת הממשלה מיום 25 בנובמבר 1986,
"ישראל סיעה בהעברת נשק הגנתי וחלקי חילוף
מארצות-הברית לאירן, על-פי בקשת ממשלת ארצות-הברית".

2532. הדלפות מהשב"כ

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את ראש הממשלה ביום כ"ט
בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986):

בעיתונות — ראה מדורו של דן מרגלית ב"הארץ" מיום
24 באוקטובר 1986 — התפרסמה כימים האחרונים הודעה
מטעם סיעת ר"צ, שהתבססה על רכרים שנאמרו בישיבת
"ראשי האגפים של השב"כ".

אודה לך אם תשיב לי:

האם נפתחה חקירה כיצד הודלפה הידיעה לסיעת ר"צ?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מודה לסגן השר רוני מילוא על תשובותיו.

ג. הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל כניסת המשטרה לישיבות בירושלים לעריכת חיפוש בהן

היו"ר א' נחמיאס:

הוא ישיב בשלב יותר מאוחר.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום שישי שעבר
נעשתה נבלה בישראל, תועבה בירושלים. ביום שישי, ערב
שבת קודש, בפקודת השר בר"ל ובמפקד חילול עשרות אנשי
משטרה את קדושתן של שתי ישיבות בעיר העתיקה כאשר
פרצו פנימה עם כלב גישוש, ובכזו מופגן רמסו את קדושת
המקום וחיללו את הכבוד הלאומי של עם ישראל.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, אני מוכרח להביע חימהון לשמע
התשובה הזאת. כי ביום 7 באוקטובר, בעת הדיון בהודעת
ראש הממשלה פה בכנסת, הצגתי את הדוח של ה-FBI.
הראיתי אותו, ואמרתי שהוא מצוי בידי. אם יש צורך, אני מוכן
להעמיד אותו לרשות כל מי שמעוניין. ברוח ההוא נאמר
בפירוש, כי בשנת 1985 ביצעו טרוריסטים הקשורים עם חבר
הכנסת מאיר כהנא ארבע התקפות טרור בארצות-הברית, הרגו
שניים ופצעו תשעה. יתר על כן, הדוח מגדיר את הטרוריסטים
היהודים כצעירים יהודים הרואים עצמם תומכי מדינת ישראל.

אם לאחר כל המידע הזה, לא מצא משרד ראש הממשלה
מקום לעיין בדוח הזה, אני מוכרח להביע תמיהה על אדישות
כלת-מוסכרת זו כתחום כל כך רגיש.

סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
הכנתי, אדוני היושב-ראש, שחבר הכנסת פלד הביע
תמיהה. הוא לא שאל שאלה. אבל אני, כמובן, אעביר את דבריו
לגורמים המטפלים בנושא זה במשרד ראש הממשלה. תודה.

2458. נוכחות נציגי הממשלה בהלוויות

של קורבנות טרור

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את ראש הממשלה ביום ט"ז
בחשוון התשמ"ז (18 בנובמבר 1986):

לאחרונה קרה שבהלוויותיהם של קורבנות טרור, וכן
באזכרות לזכר חללי צה"ל, לא נכחו נציגי ממשלה במקום
ההלוויה, דבר שגרם עוגמת נפש למשפחות ולציבור גם יחד.

אבקש לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. מה בדעתך לעשות, כדי למנוע עוגמת נפש ממשפחות
החללים בעתיד?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. א. כמקובל, הממשלה מיוצגת בהלוויותיהם של
קורבנות טרור. בהלוויותיו של אליהו עמדי הי"ד לא השתתף
נציג ממשלתי, שכן ההלוויה נערכה כמזאצי שבת, באישון
לילה, כדי שלא להלחין את המת, ולכן לא היה סיפק למנות נציג.
עם זאת, בניחום האבלים בעת השבעה ייצג את הממשלה שר
הפנים, הרב יצחק פרץ.

ב. באזכרות לחללי צה"ל הנערכות ביום הזיכרון ככל
בתי-העלמין הצבאיים משתתפים, על-פי נוהל מקובל, חברי
ממשלה וחברי כנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ב' בסעיף היום: הצעת
סיעת "כך" להביע אי-אמון למשטרה בשל כניסת המשטרה
לישיבות בירושלים לעריכת חיפוש בהן, בבקשה. אדוני.

עדנה סולודר (המערך):

האם כל שבוע יהיה לנו העונש הזה? באמת יש גבול.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

האם שר החינוך והתרבות משיב היום על שאלות?

חוק השבות, המעניק זכות יסודית, אזרחות אוטומטית ליהודים, ולא לערבים, הוא לצנינים בעיניהם של הערבים. פרובוקציה. ההמנון "התקווה" עם המלים "נפש יהודי הומייה" הוא עצם כגרון הערבים. פרובוקציה. יום העצמאות, המנציח את ניצחון העם היהודי ואת תבוסתם של הערבים, הוא כאש הבוררת בעצמותיהם של הערבים. בשבילם אל תקרי עצמאות, כי אם אש-בעצמות. פרובוקציה. הציונות, הדוגלת בהקמת מדינה יהודית על אדמות שהערבים רואים בהן פלשתיין, מוציאה את הערבים מגדרם ולא נותנת להם מנוחה. פרובוקציה.

הפרובוקציה הכי גדולה, הכי מרגיזה, הכי בלתי נסבלת בעיניהם: מדינת ישראל. בשביל הערבי היא הסרטן שחייבים לעקור אותו: היא העוול הבלתי נסבל, המעיק על הערבי בכל יום, בכל עת ובכל שעה. מדינת היהודים היא הפרובוקציה הכי מגעילה, אינה נותנת שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו של הערבי.

השר בר-לב וכל שאר העברים העיוורים לא רוצים להכיר כאמת: בשביל הערבים הבעיה אינה הרוכע המוסלמי ולא העיר העתיקה, גם לא מזרח-ירושלים. הבעיה היא מערב ירושלים, תל-אביב, חיפה, קיבוץ גן-שמואל, הגליל, השרון והנגב. מדינת ישראל זו הפרובוקציה.

הם מדברים, השמאלנים האלה, על הצורך בדיוקים, במפגשים והעיקר — בהבנה. "הבנה" זו הבעיה. חוסר הבנה: אנו לא מבינים את הערבים, והעיקר הוא, שהם לא מבינים אותנו. אם רק נשכח אתם על כוס קפה נזמין אותם הכיתה, אם רחלה הקטנה תכיר את אחמד — אז תהיה הבנה.

כבר בשנת 1921 לעג לנו העיתון הערבי החיפני "אל-כרמל". הסופר הערבי הלאומי איסאת דראוזה כתב: "הציונים ממשיכים להרעיש את האזניים במלה 'איהבנה'. איני מבין אותם. האם כוונתם שאנו לא מבינים את שאיפותיהם האמיתיות? האם הם מנסים לומר לנו כי הזרמת רוב יהודי לארץ, אין בה כדי להפחיד את העם הערבי בפלשתיין? שמנהיגי התנועה הציונית ימצאו לעצמם ארץ אחרת ויקה". כך כתב בשנת 1921 ערבי, שהבין בדיוק מה זו ציונות. הערבים חמיד הבינו, הם הבינו שהמטרה של הציונות היא להקים מדינה יהודית, עם רוב יהודי וריבונות יהודית. הם הבינו שהמטרה היא להפוך את פלשתיין לישראל. מה לא הבינו? מה לא מבינים? מה אפשר להסביר להם? שזו לא המטרה?

חברי הכנסת, המחייבונים והמתגוררים התקוממו השבוע, הם יצאו מגדרם: כהנא אמר בטלוויזיה, שהלוואי שמחתרת יהודית אכן קיימת. התפוצצה קופת השרצים, כאשר ממנה קופצים כל היהודים בציבור, חברי הכנסת גרזסמן, גרונה, אלוני, צוקר, וירשובסקי ודינין. כולם זורחים כהיסטוריה להעמידו לדין. אך פרס המתיוון המצטיין מגיע לאורה נמיר, שדרשה לגרשו מהארץ. לגרשו מהארץ? כאשר צה"ל רוצה לגרש עורך ערבי בכיר באש"ף קמים כל קציני צה"ל — צבא עוכרים לישראל וזעקו חמס: אין גרשים אדם מארצו? אך אם מדובר בכהנא, צועקת נמיר-הנייר — לגרשו מן הארץ. אי הקוראים לחושך אורה.

ב"ב באוקטובר השנה, בכנס למען מחבלים מאש"ף הכלואים פה בישראל, אמר המופתי הירושלמי אל-עלמי: "האסירים" — אש"ף — "לוחמי החופש והחפים מעוון". "לוחמי חופש"? לא שמעתי את אורה נמיר ואת וירשובסקי וכל השמאל הזה, לא שמעתי אף אחד שאמר: עבירה על החוק, הסתה, המרדה ובגידה.

העובדה שהמטרה לא מצאה כלום מהנושק המחתרתי, כביכול, רק מוסיפה על החרפה. חטאו של השר בר-לב לא יכופר. אני רוצה לשאול: לאור השמועות והדיעות הבלתי פוסקות שלפיהן נמצאים מבצרי נשק בכמות אדירה בתוך המסגרים על הרהיבת, האם יצו שר המשטרה לעשות גם שם חיפוש עם כלבי גישוש?

האמת היא, שכפי שהארם הזה נכשל בתור איש צבא, בקו בר-לב מול התעלה, כך גובר עלינו היום וגורר עלינו היום האיש הזה קו בר-לב שני: אזהל יד, סלחנות כלפי ערבים שונאי ישראל, ורדיפת יהודים הרוצים להגן על עצמם. קו בר-לב זה יכטיח לנו, רחמנא ליצלן, עוד קורבנות יהודים: הפעם לא בסניי, כי אם בירושלים ובשאר מקומות במדינת ישראל.

האמת היא, שהודות למדיניות של האדם הזה הפכה העיר העתיקה למרכז של אש"ף, למרכז טרור שבו יהודים נוקרים ונרצחים ואימה אוזחת יהודים בתוך בירתם ירושלים. תוך שנה וחצי ראינו את התוצאות של קו בר-לב החדש. בירושלים נדקרו או נורו דורון כורנשטיין, הרב משה פראג, עובדיה ברוכין, יוסי מרטין, ברוך ג'אהן, דוד בלומנפלד, זהבה כן-עובדיה, החייר פול אפלבי, אליהו עמרי ודוד ליפשיץ. אך מי יכול לספור את מאות ההתקפות על יהודים באבנים ובסטים מכות שלא נרשמו בעיתונות? ומי ימנה את מאות ההתקפות המיניות על נשים, שזכו ליחס של לא-אכפתיות ועלבון בתחנת המשטרה "קישלה" בעיר העתיקה, שם כמעט כל השוטרים הם ערבים?

אך הדבר הכי חמור והכי מתועב היא העובדה, שהודות לכל זה הצליחו הערבים להתחיר פחד בתוך לבבות יהודים בתוך מדינת ישראל, בירושלים, עד כי היום פוחדים יהודים לטייל או ללכת להתפלל בעיר העתיקה בירושלים, עיר הבירה של עם ישראל. אין חילול השם ואין חירוף לאומי יותר מזה. וכל זאת הודות לשר המשטרה האומלל הזה.

חברי הכנסת, לא יאומן כי המשטרה מעיזה להאשים את היהודים הגרים בעיר העתיקה באחריות לפרובוקציה. לא יאומן? יאומן ויאומן. אותו שר בר-לב, שאחר רצח של שישה יהודים בכוחות העז לחלל שם שמים ואמר: אילו לא היו שם לא היו נרצחים, הוא מסוגל לומר שנוכחותם של יהודים בעיר העתיקה הביאה לרצח יהודים.

אני מאשים את שר המשטרה ואת המשטרה לא רק בחילול השם, כי אם באנטי-ציונות ובאווילות מורשת. פרובוקציות? נוכחות היהודים בעיר העתיקה היא שמעוררת מדנים, היא שמביאה לשנאה מצד הערבים? קרקור! הברברים, בר-לב והמתיוונים, זה שיהודי גר בירושלים בעיר העתיקה, זאת הפרובוקציה? זה שיהודים הולכים להתפלל על הרהיבת, זאת הפרובוקציה?

האם יש את נפשכם לדעת מה לגבי הערבים הן הפרובוקציות? מה מקומם אותם. מה מביא אותם לרצח יהודים? האזינו כל בר-לב וכל בר-שכל. קיימה של הכנסת הזאת, במקום פרלמנט ערבי בפלשתינה, הוא פרובוקציה בעיני הערבים; נוכחותם של חיים בר-לב היהודי כשר המשטרה וסוסי היהודים הנחמדים, זאת היא הפרובוקציה; נוכחותו של יוסי שריר כבניין הזה כנציג יהודי של מדינה יהודית, זאת פרובוקציה לגבי הערבים; הדגל היהודי הזה כאן ובכל מקום הוא פרובוקציה לערבים; הסמל הזה, סמל המדינה, סמל ישראל, ולא פלשתיין, הוא לשכים בעיניהם של הערבים. פרובוקציה.

חוברת ט', ישיבה רע"ב

— הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה; הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת; הצעה לסדר-היום —

יהודי, או הלוואי שיהיה גוף שיבטיח שלעולם לא יירצח עוד יהודי במדינת ישראל. זו עבירה על החוק?

היו"ר א' נחמיאס:

כן.

מאיר כהנא (תנועת כך):

זו הסתה לגזענות? על זה רוצים להעמיד את כהנא לדין? על זה? אנה, בדחילו ורחימו, ישפוט העם בין כהנא המדבר כך לבין ממשלת שמיר ופרס, ליכוד ומערך, המעמידה אותו לדין. אתם יודעים כמה זה שווה ליי? אנה, הגני מוכן ומוזמן.

ובכן רבותי, ללא ספק התשובה האמיתית היא להעביר את הערכים לארצותיהם, אך עד אז צריכים להעביר ממשלת ננסים מן הארץ.

אני מציע אי-אמון לממשלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת כהנא. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת כהנא להביא אי-אמון לממשלה. מי בעד ההצעה? מי נגד?

ה צ ב ע

הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה

לא נתקבלה.

ד. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

ההרכב הזה: פנחס גולדשטיין — היושב-ראש, נחמן רו — ממלא-מקום היושב-ראש, אהרן הראל, נאווה ארד, מיכאל איתן, שולמית אלוני, גרעון גדות, חייקה גרוסמן, שמחה דיניץ, אבנר חי שאקי, חיים קופמן וגרשון שפט.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, מי בעד אישור רשימת ההרכב השמי של הוועדה כפי שהובא על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת?

ה צ ב ע

ההרכב השמי של הוועדה, כפי שהובא על-ידי

יושב-ראש ועדת הכנסת, אושר.

היו"ר א' נחמיאס:

אושר.

ה. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בדצמבר 1986, לקבוע את ועדת העלייה והקליטה לזרן בנושא: "הסכנה לחייו של יוסף ביגון", מאת חבר הכנסת אליעזר ולדמן. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לאדוני יושב-ראש ועדת הכנסת.

ו. הצעה לסדר-היום

השהיות באישור מתן גט לאירים לוי

חוק. אנחנו מתחילים בהצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אמירה סרטני: השהיות באישור מתן גט לאירים לוי. בבקשה.

היו"ר א' נחמיאס:

תוסיף את התואר חבר הכנסת, כפי שאני קובע שאחריים יוסיפו אותו לשמן.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כאשר בטבת התשמ"ה הכריז אותו מופתי חרם על כל מוסלמי שימכור אדמות ובתים ליהודים, לא שמענו מאומה משריד הערב-רב. להיפך: הגשתי תלונה למשטרה, על הכרה שלא למכור בתים ליהודים. קיבלתי תשובה מהמפקח, שלפיה הוברר שהחומר אינו מהווה עבירה פלילית. כאשר אדם קם ומסית שלא למכור בתים ואדמות בישראל ליהודים, זה לא פשע? זו אינה עבירה? אבל כאשר כהנא קם ואומר מה שאומר זו עבירה?

חברי הכנסת, אני חוזר היום על מה שאמרתי באותו יום שיש לסלודיה. אמרתי, שחובתה של כל ממשלה יהודית להגן על חיהם של יהודים, ואם לא — אין לה זכות קיום. אמרתי שאני דורש מהממשלה יד תקיפה, יד כרזל נגד רוצחים. אמרתי שאם לא, אז הם עצמם יביאו יהודים מתוסכלים וממורמרים לצעדים נואשים. הם יביאו למחתרת יהודית, שתחליט כי לא ייתכן שדם יהודי יהיה הפקר באדמתו. אמרתי ואני חוזר על כך: אני רוצה שהממשלה ולא מחתרת תגן על יהודים, אך אם ממשלת הננסים הלאומית, השר כרילכ והמשטרה ימשיכו במדיניות של הבלגה, אוזלת-יד והפקרת דם

היו"ר א' נחמיאס:

הודעות ליושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

מיכאל רייסר (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש את אישורה של הכנסת להודעה הבאה:

הכנסת החליטה בשיבתה מיום כ"ט בחשוון התשמ"ז לבקש מוועדת הכנסת להציע הרכב לוועדה מיוחדת, שתדון בהצעות החוק האלה: 1. הצעת חוק רשת שנייה בטלוויזיה, התשמ"ה — 1985 (קראה ראשונה), מאת חברי הכנסת פנחס גולדשטיין ומיכאל רייסר; 2. הצעת חוק הרשות השנייה בטלוויזיה ורדיו, התשמ"ו — 1986 (קראה ראשונה).

ועדת הכנסת החליטה בשיבתה מיום כ"א בכסליו שנה זו, בהתאם לסעיף 17 לתקנון הכנסת, לבחור בוועדה מיוחדת לדין בהצעות אלה. הוועדה תהיה בת תריסר חברים לפי

היו"ר א' נחמיאס:

עוד הודעה. בבקשה, אדוני.

מיכאל רייסר (יו"ר ועדת הכנסת):

הנני מבקש למסור לכנסת את ההודעה הבאה: ועדת הכנסת החליטה בשיבתה ביום כ' בכסליו התשמ"ז, 22

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום והצעות

אמירה סרטני (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הגברת איריס לוי ממתינה כבר 15 שנה לגט. בתחילה נאחזו הדיינים בטענה של התורה שלוש-בית, ובטענה זו משכו את העניין במשך שנים. כשלב מסוים הסכים הבעל לגט, אך דרש תמורתו תשלום של 15,000 דולר, שלא היה בידה לשלם. העניין נסحب ונסחב.

השנה, בתחילת חודש זה, הוזמנו הצדדים לדיון מחודש. בשלב מסוים של הדיון עזבו הדיינים את השיבה והחזירו את בני הזוג עם בני משפחה וידידים — להתדיין ביניהם. לבסוף הושגה הסכמת הבעל למתן גט והם אף חתמו על ההסכמה. איריס לוי נאותה לשלם כופר נפש: ויתרה על חלקה בדידה, על הרכוש ועל דמי מזונות, אף שהיא מתקיימת בקושי. למרות זאת, דחו הדיינים את גמר התהליך ליום המחרת. בטענה שחסרים שני דיינים לתמימה. אך יום המחרת היה ראש חודש, ובראש חודש — לדבריהם — לא ניתן לאשר הסכם גט. העניין נדחה שוב ואז קרה מה שמפניו חששה הגברת לוי — הבעל התחרט וחזר בו מהסכמתו לתת לה גט ושוכה היא תאלץ להתמתן ולהיאבק. ואין יודע עד מה.

ראינו ושמענו את איריס לוי בעימות בטלוויזיה עם הרב אברהם אלמליח. טענותיו של הרב היו טענות שלא מן העניין. לדעתי, ולשיא הצניעות הוא הגיע, כאשר נשאל מה עליה לעשות עתה, והוא ענה לה בזמירות הדעת: לפתוח חיק חדש.

חברי הכנסת, איריס לוי אינה מקרה בודד. חיות בארץ בין 7,500 ל-8,000 נשים מעוכבות גט, ובנוסף על כך — עגונות רבות. חובה היתה על מי שממונה על כך לעזור לפחות לעגונות לאחר את בעליהן. אבל גם בזאת אין המשטרה מסייעת, והן נאלצות להישאר בעגונותן או לחפש פתרונות אחרים. נראה שהעניין הזה לא חשוב דיו.

חברי הכנסת, כיום עיון שקיימה שדולת הנשים בנושא "דיני אישות ובתי-הדין הרבניים" סיפרו נשים מספר את סיפור חייהן המרים, חסרי התקווה. אחת מנהלת 18 שנה מאבק למתן גט, אחרת — חיה בעגונות. אשה נוספת קיבלה גט לאחר 10 שנים של מאבק, היא מתקרבת לסוף גיל הפוריות ומקווה ומתפללת שתספיק להקים משפחה וללדת ילד. אשה אחרת, שנותרה עם חינוך לבדה, אמרה: "כמה שנים יושב אדם במאסר עולם? אני נמצאת במאסר כבר 23 שנים".

מקור הבעיה, חברי הכנסת, הוא במעמדה הנחות של האשה בעיני עושי דבר ההלכה בחפיסתה הנוקשה. אני רוצה להביא לכם כמה מובאות של אנשים חכמים על פסיקות של ההלכה והשלכותיה.

אחת ההנחות היא, שאשה מוכנה לוותר על זכויות וכלכלה להיות נשואה. לכן קודמת הנחה אחרת, שיש גישה אחידה לכל הנשים או לרובן. עליידי הנחות אלה באים להצדיק תקן כפול בזכויות שני בני הזוג ומצמצמים את זכויות האשה תמורת היותה נשואה. לכן מצדיקים את המשך הנישואין גם אם נתגלו כאש נמומים שלא היו ידועים בזמן הנישואין, ובמקרה ההפוך. כאשר נתגלו מומים כאלה באשה, רשאי האיש לתבוע גירושין ואין מצפים ממנו שישלים עמהם.

דוגמה אחרת: אם הבעל תוכה את הגט, מתחשב בית-הדין כטענה שאין התאמה בין בני הזוג. לעומת זאת, אותה טענה מצד האשה נתקלה בחשד "שמה עיניה נתנה באחר". חשד זה אין לו יותר הצדקה כלפי האשה מכילי האיש, והוא גורם להתדיינות ללא תכלית. במקום שבית-דין יחליט בשאלה האם יש סיכוי לשלוש-בית, הוא מנסה לכפות שלוש-בית או הסכם

גירושין ומפקיר צד אחד ביד הצד השני, היכול לסחוט כספים או ויתור על הילדים תמורת הגט.

נחיתותה של האשה כמאבק זה נובעת מחוסר הנכונות של בעלי ההלכה לפסוק על-פי התקנה של רבנן סבוראי שכופים את האיש לגרש, אם אשתו טענה "מאוס עליי". שיטה זו, המבוססת על הניסיון וההבנה כי אי-אפשר לקיים נישואין בכוח, וכי חוסר החלטה גורם לתוצאות חמורות עוד יותר מהגירושין. היתה פעולת שחרור לאשה מפיו של הרמב"ם, אך היא נתקלה בהתנגדות.

ועוד אמרו חכמים: "אם מפני ריח רע כופין, לא כל שכן מפני חיי נפש"; "כבוד התורה אינו שקול כנגד דמעתה של אשה שעושים אותה מכוח התורה".

חברי הכנסת, קצרה היריעה מלפרסם את המקרים המאמתיים את המציאות הקשה הזאת. אני רוצה לפנות אליך, אדוני השר: האם זו התורה שעל-פיה צריכות אנו לחיות בסוף המאה העשרים? האם באמת אין דרך למתן תשובות ופתרונות אנושיים?

מתברר שלא ההלכה לבדה מכתובה את דרכי השיפוט במתן גטין, אלה גם אופיים, התנהגותם ורמת השכלתם של הדיינים יוצרים מבנים תמוהים וחמורים. חוסר יעילות וחוסר תקינות כחפזד בתי-הדין מולידים סחבת אין קץ, ענזי דין ואף עיוותי דין. בעיית ההרכב המלא של הדיינים, שעות העבודה המעטות של בתי-הדין ועוד יוצרים מצב שכל-כולו סבל ואומללות לנשים המתדיינות.

כבר בשנת התשמ"ג התריעה על כך הוועדה לביקורת המדינה, אך המצב לא שופר עד היום. זה מצב שכשום אופן איננו יכולים להשלים אחרו.

אדוני השר, אני אינני אמונה על ההלכה וביצועה, אולם מפי הד"ר רוזן-צבי מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, שהוא אדם דתי, שמעתי ואני מצטטת: "מי שאומר שהרבנים אינם יכולים למצוא פתרון לבעיות בדור הזה על-פי ההלכה, מוציא דיבה רעה על ההלכה". הוא מצביע על עיוותים רבים הניתנים לתקן.

חברי הכנסת, כל התחום הזה, חוקי נישואין וגטין, הנמצא על-פי החוק הקיים בתחום שיפוטם של בתי-הדין הרבניים, נמצא מבחינתנו כאחריותו של שר הדתות, ועליך, אדוני השר, לעשות לשינוי המצב, לבדוק את פעולתם של בתי-הדין, לייעלם ולתבוע מדיינים שהם גם רבנים שיעמדו לגנז עיניהם בדבר החכמים שאמרו, כי "כבוד התורה אינו שקול כנגד דמעתה של אשה שעושים אותה מכוח התורה".

סאת צוותיהן של איריס לוי ונשים אחרות כבר מלאה, והגיע הזמן שתבוא גאולתן. אך בזאת לא די, חברי הכנסת. על הכנסת להתערב בדרך של חקיקה בענייני יחסי ממון בין בני הזוג, בצווי הפרדה אשר יקנו לאשה אפשרות למצוא בית למגורים, ובקביעת טובתם של הילדים. יש לחוקק חוק אשר יגביל את תקופת הסירוב על-ידי כפיית גט.

אני מעלה נושא כאוב זה, חברי הכנסת, כי יש הכרח שיימצאו הפתרונות לגאול אלפי נשים ממצב נואש של חיי סבל והתדיינות אין-סופית, המקפחת את אפשרותן לחיות חיים הולמים, ובכבוד. חודה רכה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת סרטני. רשות הדיבור לאדוני השר לענייני דחות, לתשובה על ההצעה לסדר-היום, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה"פא"י):
בבתי-המשפט אין עיכובים?

השר לענייני דתות ז' המר:
אני לא שר המשפטים, אני מניח שיש.

אמירה סרטני (מפ"ם):
אבל פה מדובר ב־23 שנים.

השר לענייני דתות ז' המר:
חבר הכנסת ורדיגר, בוא נאמר, שאין בזה כדי להצדיק את העניין. לעצם העניין, צריך שלא יהיו עיכובים. היות שאמרת את זה, אביא כאן — ואולי כדאי גם לך, חברת הכנסת סרטני, לשמוע — את גישתם של חכמינו וזכרונם לברכה בנושא, נוסף על מה שאת אמרת.

היתה שיחה בין שני חכמים שהוצאו להריגה על-ידי השלטונות הרומיים. אלה היו הרגעים האחרונים לפני מותם. חפסו את רכי שמעון בן גמליאל ואת רבי ישמעאל כהן גדול היהירג. רבי שמעון היה בוכה. אמר לו רבי ישמעאל: אתה נמצא שתי פסיעות כדי להגיע לחיקם של צדיקים בשמים ואחיה בוכה? אמר לו: לבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר לו רבי ישמעאל: מימך בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועיכבת אותו עד שתהיה שותה — כלומר עד שתשתה משהו — כוסך, עד שתהיה נועל סנדלך או שתהיה עוטף טליתך, והתורה אמרה "אם ענה תענה" — אחד עיני מרוכה ואחד עיני מועט. אמר לו: נחמתי רבי.

אחד עיני מרוכה ואחד עיני מועט — כל אחד מאתנו, אנו המופקדים על מערכת בתי-הדין הרבניים או בבתי-המשפט, מאחרון הפקידים ועד השר, ומאחרון הדיינים ועד הרבנים הראשיים, ואף נשיא בתי-המשפט בעולם המשפטים, עתיד לעמוד לפני כס הכבוד וליתן את הדין אפילו על עיכוב שלא לצורך של רבע שעה; קל וחומר על עיכוב של שנים.

אין כמוני מעוניין שבתי-הדין הרבניים יפעלו למופת וידאו לכל העם ולנוקקים להם את היופי, המאור, החסד, האנושי והמוסרי שיש ביהדות. אני מודע למבחן הגדול של ההלכה היהודית, כאשר היא מתגלית לציבור הרחב באמצעות בתי-הדין ומשתקפת דרכם. זאת אחיות אדירה לדיינים, לבתי-הדין, ויש בה משמעות של קידוש השם וחילול השם, שלא לדבר על מה שנגרם לטוב או לרע לאשה או לאיש שסובלים, שבאים לקבל דין צדק.

בדעתנו לפעול בעניין באופן החלטי. אני שמח לומר לכנסת, שאני, מכל מקום, חשתי, בתודשים שהתחלתי לטפל בנושא, ברצון להביא לחיקון הדברים שצריכים תיקון מצד הרבנים הראשיים, מצד דיינים מכובדים. אסור שאדם אחד אפילו יסכול מפני מחללים ומפני עיוותים, וגם אסור ששם של בתי-הדין יהיה לשמצה מפני עוולה, אם יש כזאת, של בודדים בחונם, מפני שרבים הם העושים את מלאכתם באמונה, והם ראויים לשבח.

אמרת שבימים אלו אנו מצויים בעיצומו של טיפול רציני בטוגיה של דרך פעולתם של בתי-הדין, ואני מאמין שבעוד כמה חודשים נוכל לבשר לעם בישראל, שבכעיות באו על תיקון. זאת אומרת, נפעל לקדם ולייעל את המערכת השיפוטית הזאת, כפי שצריך לעשות — אמר נכון חבר הכנסת ורדיגר — בכל מערכות המשפט, לעשות אותה לאחיסמך ולאחיעזר של כל הנוקקים לה, מכל שכבות הציבור. לבתי-הדין הרבניים נוקקים לא רק אנשים דתיים או לא-דתיים — כל שכבות הציבור, לצערנו, במקרים קשים, נוקקים להם, ובך צריך להיות.

השר לענייני דתות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני רשאי ואיני מעוניין להיכנס לפרטי הדיון המשפטי שלפנינו, המשמש עילה להצעתה של חברת הכנסת סרטני. בימים אלה ממש פתוח התיק לעיני בתי-הדין, אנכי, הוא לא חיק של עגונה, הוא חיק של גירושין, וגם כשרוצים לעורר אהדה וצדק — מתוך כוונה, אני בטוח בזה, לסיים בהקדם את הדיון — צריך לדייק בדברים.

המקרה הזה ומקרים דומים לו, מבחינות רבות צנעת הפרט יפה להם. אבל, כדרכן של בעיות כאלה של שכירת משפחה, יש חסמים לא-תקינים בין איש לאשתו, פורצים הדברים לרשות הרבים, כמוכן, תמיד כמו הגרסה של המוציא אותם, או מפני כאבו או מפני חמתו או מפני לחצו.

אני מציע לחברת הכנסת סרטני, לחברי הכנסת, להתייחס לגרסה שמפני ראש חודש נמנע גט באותה מידת ספקנות שצריך היה לייחס לגרסה, שחיילי צה"ל רמסו ספרי תנ"ך מפני שהם היו בני קיבוצים ולא נתחנכו לכבד אותם.

אלעזר גרשת (מפ"ם):

אתה אומר שהגרסה איננה נכונה?

השר לענייני דתות ז' המר:

ודאי שהיא איננה נכונה.

אלעזר גרשת (מפ"ם):

ועניין ראש חודש נכון?

השר לענייני דתות ז' המר:

כן.

אלעזר גרשת (מפ"ם):

— — —

השר לענייני דתות ז' המר:

לעניין ספרי התנ"ך אתה משאיר לי לומר, ואני אומר את זה. אם כן, אמור גם אתה: כן, לא נכון שבגלל ראש חודש נמנע הגט.

אמירה סרטני (מפ"ם):

היא עצמה הופיעה בטלוויזיה וסיפרה.

השר לענייני דתות ז' המר:

אני לא אומר מה היא אומרת.

אני מצטער שאני אומר זאת פעם שנייה בכנסת. אני זוכר, שמדריך אחד של "השומר הצעיר" שרף פעם ספר תנ"ך, מסיכות דיקטיות, לטענתו, הייתי אז שר החינוך, ויצאתי, פה בכנסת, להגנה על תנועת "השומר הצעיר", לומר שטעות של אחד או חטא של אחד אינם חטאים של רבים, אינם חטאים של כל התנועה. לאותה מידה של הגינות הייתי מצפה מאלה שתוקפים בסיטונות, באופן כללי, את בתי-הדין ואת דין התורה.

כאמור, מאחר שהמקרה מתברר בבתי-דין, אינני רוצה לפרט אותו. אני רק אומר לכנסת, שלפי מיטב ידיעתי, אין זה נכון שבגלל ראש חודש נמנע הגט. העניין מסובך דיו גם בלי העניין הזה. אני לא בטוח שדיונים בכנסת, שמתערכים בדיוני בתי-המשפט, הם דרך נכונה לפתור את העניין.

אבל אומר, חברי הכנסת, לעניין העיכוב — אני שומע שיש עיכובים מסיבות הקשורות פעמים רבות בכני הזוג עצמם, פעם אחת זו האיש ופעם אחת זו האשה, חלוי בעניין.

אחת המשימות העיקריות, שאני, מכל מקום, נטלתי על עצמי, היא טיפול בסוגיה הזאת של שיפור וחיווק היסודות המתקנים בבתי-הדין.

אשר למקרה הספציפי שהיה עילה להצעה לסדר-היום, אמרתי קודם לחברת הכנסת סרטני, כששאלה אותי אם אני מתכוון להעביר את הנושא לוועדה, וגם לחברת הכנסת עדנה סולודר — אני קצת חושש שיש כאן עירוב כלשהו של רשות שופטת ורשות מחוקקת. אני לא רוצה להגיד סוביידיצה, מכיוון שהעניין הספציפי נדון בבית-דין, ולא צריך להתערב במשפט.

אני מאמין שהעניין יטופל כראוי, בהתחשבות ובהבנה ובנחרצות. אבל, אם הכנסת חושבת שהיא רוצה להתערב בהליכים המשפטיים, לא אמנע זאת. יתקיים דיון בוועדת הפנים או בוועדה אחרת, אם ועדת הכנסת תחליט שזה בסדר. אם אפשר לדון בנושא הזה, אני מתנגד, אם כי הייתי מציע לחברת הכנסת סרטני שתסתפק כמה שהיא אמרה וכמה שאני אמרתי, וייתן לי הסיכוי לטפל בעניין כפי שאני חושב שצריך לטפל בו ולא להפוך אותו — דבר שאינך מתכוונת לו, אבל זה עלול להיגרר לכך — לסוגיה מסוג אחר. אבל, אם הכנסת חושבת שהיא רוצה להתערב, אני אינני מתנגד לכך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר לענייני דתות, חברת הכנסת סרטני, האם את מסתפקת בחשבותיו של השר לענייני דתות?

אמירה סרטני (מפ"ם):
לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני השר לענייני דתות, תואיל ברוב טוכם, חברת הכנסת סרטני אינה מסכימה להסתפק בחשובתך, מה אתה מציע?

השר לענייני דתות ז' המר:

איני מתנגד שהנושא יועבר לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לאדוני, חברת הכנסת אמירה סרטני, את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה?

אמירה סרטני (מפ"ם):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת אמירה סרטני לוועדה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

ההצעה תועבר לוועדת הפנים של הכנסת.

ז. שאלות ותשובות

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. המידע נכון בחלקו. במחלקה לחינוך מיוחד כמשרדנו לא מועסקים רופא, פסיכיאטר ואחות. מעבר לכוח-האדם הפדגוגי מועסקת פסיכולוגית בשליש משרה, ולא עובדת סוציאלית, כפי שמופיע בשאלתך.

2. המחלקה לחינוך מיוחד משמשת מטה מקצועי, המנחה ומפקח על המערכת הפדגוגית של החינוך המיוחד. עם זאת, ברמת השדה פועלים במערכת אנשי מקצוע מתחומים אחרים, כגון: רופאים, עובדים סוציאליים, מרפאים בעיסוק, מרפאים בדיבור, פיסיותרפיסטים, ועליהם אין משרדנו מפקח מקצועית.

בנושאים שעליהם מופקד משרדנו אין צמצום בכוח אדם.

3. נעשים ניסיונות כרמות שונות להביא ליתר שיתוף פעולה ותיאום בין המשרדים והגורמים השונים המטפלים בילד החריג. אני מקווה, שנצליח בניסיונות אלה.

4. נערכות השתלמויות למורים כלליים בתחומי החינוך המיוחד ביחמת המחלקה לחינוך מיוחד. במקרים רבים תלמידים חריגים, שמצבם אינו מחייב העברה מלאה למסגרת מיוחדת, לומדים בכיתה הרגילה, ומסתיעים הן במורה הכללי והן במורה או בבעל מקצוע מיוחד.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

קיים חוק חינוך חובה, ועל-פי חוק זה חייב משרד החינוך והתרבות לתת חינוך לילדים החריגים. ברוב המקומות החוק הזה מקיים, אבל אני אינני מדברת על הערים הגדולות, אלא על יישובים מרוחקים ממרכזי הערים שבהם כמעט שלא קיים החינוך המיוחד.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, עתה נשמע את תשובות שר החינוך והתרבות על שאלות. תחילה ישיב שר החינוך והתרבות על שאלתך מס' 2599 של חברת הכנסת עדנה סולודר.

2599. טיפול בילדים חריגים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בעיתון "הארץ" מיום 18 בנובמבר 1986 התפרסמו נתונים על הפער הקיים בין הידע בציבור לגבי טיפול בילדים חריגים לבין ניצולו בפועל. נתונים אלה נמסרו מפי הפרופסור זקס, הממונה על המחלקה לחינוך מיוחד במשרד החינוך והתרבות.

במחלקה זו, האחראית ל-80,000 ילדים הלוקים גופנית ונפשית — אין אף לא רופא אחד, אף לא פסיכיאטר אחד ואף לא אחות אחת, והכוח המקצועי היחיד הוא עובדת סוציאלית בשליש משרה. כמו כן, שיתוף הפעולה בעניין זה בין משרדי החינוך והתרבות, הבריאות והעבודה והרווחה לוקה בחסר.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם המידע נכון?

2. מה הם תפקידי המחלקה והאם חוסר כוח-אדם מיומן אינו פוגע באפשרות תפעולה היעיל?

3. האם פועל משרדן לשינוי המצב ולהגברת התיאום בין המגזרים והמשרדים השונים המטפלים בילד החריג?

4. באיזו מידה מנוצלים המורים הכלליים לטיפול בילד החריג?

מפגשים עם אנשי רוח ואנשי ציבור. פה אני חוזר על מה שאמרתי בתשובה על השאלה הראשונה — לא רק מחנכים אלא גם מורים במקצועות שונים יכולים וצריכים, בעיקר בשיעור הראשון של הבוקר, להקדיש חלק מהזמן לשיחה בנושאים אקטואליים. היו לא מעטים שעשו זאת, ויש גם היום לא מעטים שעושים זאת, ולא רק בשל הפרסום המקרי האחד שהופיע. זה תלוי במידה רבה במורה, ביוזמה שלו. אבל כמערכת נאמר — ואם יש צורך, נדגיש זאת שוב — שיעסקו בזאת. זה חשוב מאוד.

2601, 2603. פיטורי רב מבייתספר בצפת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בעיתון "ערב שבת" (גיליון 151 מכ"ז בחשוון התשמ"ז) פורסם, כי הרב נח חפץ, מראשי חסידי ברסלב, שכיהן כרב בית-הספר המקיף הדתי בצפת, פוטר בטענה שהתקן בוטל, אולם לאחר שבועות מספר התקבל לאותה עבודה רב אחר. פורסם כי הסיבה היא הנחיתות רשת מוסדות אמי"ת שלא להעסיק עובדים שבניהם לומדים במוסדות חרדיים.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הרבנים האלה יורעים לך?
2. האם פיטוריו תואמים את מדיניות משרד החינוך והתכנון?
3. האם תורה לשוב ולשקול את העסקתו של הרב חפץ כעבודה שממנה פוטר?

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

הרב נח חפץ, שכיהן בשנים האחרונות כרב בבית-הספר המקיף הדתי בצפת, פוטר לאחרונה מעבודתו בטענה כי התקן בוטל, אולם שבועות מספר לאחר פיטוריו התקבל לתפקיד זה רב אחר. הרב חפץ פנה למחלקת החינוך בעיריית צפת ודרש להחזירו לעבודה, בטענה שפיטוריו אינם תקפים, אך נאמר לו שבית-הספר עבר לניהולה של רשת אמי"ת, אשר איננה רוצה להעסיק מורים אשר בניהם לומדים במוסדות חרדיים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבוד השר המקרה הנ"ל?
2. האם מוכרת לכבוד השר רשת אמי"ת, והאם לפי החוק היא הבעלות אשר יכולה להתחיל על קבלת סוג רבנים מסוים?
3. האם ממשרדו וכידיעתו יצאו הוראה או חוזר לבתי-הספר הממלכתיים-הדתיים החינוכיים והמקיפים כי אין להעסיק במוסדות חינוך אלה מורים ומורות אשר בניהם לומדים במוסדות חרדיים?
4. האם משרד החינוך והתכנון מחייב בתי-הספר ממלכתיים-דתיים להעסיק מורים ומורות אשר בני זוגם, ואף הם עצמם, אינם מתנהגים בהתאם לרוח המסורת והחינוך המקובל בבתי-הספר מסוג זה?

שר החינוך והתכנון י' נבון:

כפי שנמסר לי, הרב חפץ פוטר מעבודתו כרב בית-הספר בגלל אי-התאמתו לתפקיד. הפיטורים נעשו בעקבות חוות-דעתו של מנהל בית-הספר ובתיאום עם הממונה הארצי על רבני בתי-הספר, הרב חיים ענוי.

שר החינוך והתכנון י' נבון:

איני יכול למסור לך מידע על כך ברגע זה. אשמח לבדוק ולהשיב לך. אם תנסחי את השאלה באופן מדויק יותר, אשמח להשיב לך. אגב, אני יכול להוסיף ולומר, שבימים האחרונים ביקשנו מהמדרש הראשי של המשרד, הפרופסור באשי, לבדוק את הנושא של החינוך המיוחד באותו קטע שבו צריך לקבוע מי מהתלמידים צריך באמת להיות בחינוך המיוחד ומי צריך להיות במסגרת הרגילה, כי נתקלנו במקרים של תלמידים, שיכולים להיות בחינוך הרגיל, אך המליצו להעבירם לחינוך המיוחד, ולא תמיד זה מוצדק. בדיקת הנושא הזה כולו והקשר בין המסגרת של החינוך המיוחד ובין המסגרת הכללית הוטלה על הפרופסור באשי.

2600. דיון באירועים אקטואליים במסגרת

בתי-הספר

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתכנון ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בכלי התקשורת נמסרו ממצאי מחקר ראשוני שנערך עלי ידי ד"ר אליעזר מרכוס, מנהל בתי-הספר לעובדי הוראה ככירים בירושלים, על התייחסותם של בתי-הספר לתקריאות האלימות בירושלים בין יהודים לערבים, בעקבות הירצחו של אליהו עמדי ז"ל. מתברר שרק בתי-הספר מעטים הקדישו מזמנם לעיסוק בנושא מרכזי זה כשבוע שבו סערה העיר.

בכתבת "מבט" שדיווחה על הנושא נאמר, שאיר ההתייחסות נובעת, בין השאר, מכך שהמורה חייב להכין את עצמו היטב בנושאים רגישים כגון אלה, העלולים ליצור מתח פוליטי בכיתה.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם קיימות שיחות-מחנך שבועיות בכל הכיתות? באילו נושאים?
2. האם קיימים שיעורי חובה בנושא הדמוקרטיה והמאבק נגד הגזענות? אם כן — באילו כיתות הם ניתנים ובאילו תדירות?
3. האם יש להגביר את ההתמודדות החינוכית המבוקרת עם התלמידים בנושאים אקטואליים של חיינו ומה הן הדרכים לכך?

שר החינוך והתכנון י' נבון:

1. התשובה חיובית. בכל כיתה יש שעת מחנך שבועית, המוקדשת לנושאים שונים. מחנכים יכולים לנצל את השעה הזו לאקטואליה. כמו כן, יש אפשרויות נרחבות למורים במקצועות רבים, כגון: ההיסטוריה, אזרחות, תנ"ך וספרות, לשלב נושאים אקטואליים בהוראה. לפי תפיסתי אין כמעט שיעור שאי-אפשר לשלב בו דברים אקטואליים, אם רוצים. גם אם אדם מלמד חשבון ונותן את השיעור הראשון בבית-הספר יש איה אירוע בעל משמעות חברתית, לאומית או אחרת, הוא יכול להתייחס לכך. אגב, יש מורים שעושים זאת.

2. אין שיעורי חובה, אולם בחוזר מנכ"ל מיוחד ג', התשמ"ז — "המסגרת החינוכית והלימודית של שנת הלימודים התשמ"ז" — פורסם, כי החינוך לדמוקרטיה ולדרכיו יהיה הנושא המרכזי לשנת הלימודים התשמ"ז ולשנים הבאות.

3. התשובה חיובית. הדרכים לכך: הרגשות נכונות במסגרת חוכניות לימודים קיימות, שיחות עם תלמידים,

של אלימות המתרחשת בין כותלי בתי-הספר, וכתוצאה מכך נמנעת אפשרות פיקוח ומאבק בתופעת האלימות.

אבקש מכבוד השר להשיבני מעל כימת הכנסת:

1. כיצד פועל משרד החינוך והתרבות במקרים שבהם מנהלים מעלימים מקרים של אלימות בבתי-ספר?
2. האם משרד החינוך והתרבות מודע לכך שהעלמת מקרים של אלימות רק מצמצמת את אפשרות הטיפול בנוער אלים?

3. כיצד פועל משרד החינוך והתרבות כדי לצמצם את מקרי האלימות בבתי-הספר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. בחזר המנכ"ל מ/8 מיום 1 באפריל 1986 פורסם נוהל המחייב דיווח של מנהלי בתי-הספר על תאונות, לרבות אלה הנגרמות כתוצאה ממעשי אלימות.

טענת המשטרה מתייחסת לעובדה, שאין מוסדות החינוך מרבים להסתייע בגורמים משטריים לטיפול בתופעות אלימות. מנהלי בתי-הספר פועלים במסגרת ההנחיות הנ"ל לגבי דרכי הטיפול למניעת אלימות במערכת החינוך. בסיוע משטרת ישראל. למיטב ידיעתנו, אין מקרים של אי-דיווח מנהלים על תופעות אלימות. מנהל שאינו מעביר את הדיווח כנדרש מסתכן בנשיאה באחריות, כגון תביעות כספיות על-ידי הקורבנות של מעשי האלימות.

2. התשובה חיובית.

3. באחרונה מיניתי ועדה בראשותו של מנכ"ל משרדי לבחינת נושא האלימות על כל היבטיו. בשלב זה הוועדה דנה, והיא אמורה לגבש את המלצותיה. עם סיום עבודתה נפרסם את המסקנות וההמלצות של הוועדה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

לדאבוני, היות שהתופעה הולכת וגוברת, אני חושבת שאי-אפשר להמחין למסקנות הוועדה. כבר היו ועדות, והתוצאות אינן נראות בשטח.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לי לא ידוע על ועדה שקמה לצורך בדיקת נושא האלימות.

שרה דורון (הליכוד):

לאור הדיווחים האחרונים ועקב המקרה המועז באשקלון, אני רוצה לשאול, מה קורה בדרך כלל לחוזרי המנכ"ל? האם יש מעקב אחר המנהלים והמורים, הבודק אם הם נוהגים על-פיהם?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם את שואלת באופן כללי, לגבי כל חוזרי המנכ"ל וכל המנהלים — אינני מקבל אחריות להשיב על כך. אבל, לגבי נושאים מסוימים — אני מעריך שחזרי המנכ"ל נקראים, אני מקווה גם שנוהגים לפיהם. מובן שיכולות להיות חריגות, ויש כאלה שאינם מקפידים על הוראות, כשם שיש אנשים שאינם מקפידים על הוראות מסוג אחר. הם בהחלט אמורים להקפיד על כך.

במקרה הזה, יש גם אחריות רצינית, הכרוכה בנוק כספי, והיינו, אם מנהל אינו מדווח על מקרה אלימות שאירע

הרכ חפץ היה עובד העירייה והוא פוטר על-ידה. לרשת אמי"ת לא היתה כל מעורבות בנושא.

לא יצא כל חוזר ממשרדנו בקשר לאי-העסקת מורים שכניהם לומדים במוסדות חרדיים במוסדות החינוך הדתי, אם כי מדיניותו של החינוך הממלכתי-הדתי היא, שלא להעסיק מורים שאינם מזדהים עם מדיניותו החינוכית של האגף לחינוך ממלכתי-דתי.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני השר, האם מערכת החינוך הממלכתית-הדתית היא מפלגתית או היא כללי-ישראלית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מניח שהשאלה שלך היא שאלה רטורית.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

היא איננה שאלה רטורית.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מערכת החינוך הממלכתי-הדתי אמורה להיות כללית. כל מי שמזדהה עם מטרות החינוך הממלכתי-הדתי, ובכלל זה עם יום העצמאות, עם חובת הגיוס לצה"ל ועם כיבוד חגי ישראל, כמובן, ומוצא בה מסגרת — נכנס אליה. מי שלא מזדהה אתן — יש לו מסגרות אחרות.

2602. תמיכת משרד החינוך בתיאטרון הקאמרי

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בעיתון "ערב שבת" (גיליון 151 מכ"ו בחשוון התשמ"ז) פורסם כי תיאטרון הקאמרי עומד להעלות הצגה שבה מוצגת היהדות הדתית כחבורה של רוצחים ורופי חילונים, המנהלים מדרף אחרי האחרון שבהם כדי לתנוט אותו.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידועים לך הדברים הנ"ל?
2. האם תשקול להפסיק כל הקצבה לתיאטרון מטעם משרדך ולנקוט צעדים נגד התיאטרון?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1-2. משרד החינוך והתרבות אינו מתערב בהחלטות התיאטרון בנושאי הרפרטואר. ההחלטה היא בידי הנהלה האמנותית והיצבורית של התיאטרון. כידוע, המועצה לביקורת סרטים ומחזות החליטה לפסול קטעים פוגעים שהיו במחזה.

2604. העלמת מקרי אלימות שמתרחשים

בבתי-ספר

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

לאחרונה גובר גל האלימות בקרב נוער בבתי-הספר. על מנהלי בתי-הספר מוטלת האחריות לדווח על מקרים של אלימות. אך לא כך הם פני הדברים. בעיתון "מעריב" מיום 17 בנובמבר 1986 טוענת סניץ פנינה בן-יוסף, ראש מדר עבריינות נוער במטה הארצי, כי מנהלים רבים מעלימים מקרים

לסמוך על קטע בעיתון או על איזה טלפון או על איזו אינפורמציה. אני אשמח לתת לך גם את תוכניות הלימודים, גם את ספרי הלימוד, ואז תהיה מופתע ממה שתראינה עיניך.

7. לא היו הרצאות כאלה. לכן אין גם צורך בהנחה מיוחדת.

הו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): ראשית, אני מודה לכבוד השר על עזרתו לי בכל הדרישות.

בהמשך להחלטת ועדת החינוך מהבוקר לבחון מחדש את הנושא של החזרה בתשובה, שאלתי לכבוד השר: האם תהיה מוכן להורות לשקול מחדש את גישתו של משרד החינוך ולהקפיד בינתיים את הוראת המנכ"ל האוסרת חינוך לערכים יהודיים בבתי-הספר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לאסור הוראת ערכים יהודיים בבתי-הספר?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): אני רוצה לקרוא לזה "חזרה בתשובה". אלה בעצם ערכים יהודיים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אנחנו בעד הוראת ערכים יהודיים והקנייתם. לא מזמן הכנסת גם את הכרת סידור התפילה לתוכנית הלימודים, כי אני חושב שילדי צריכים לדעת מה עם ישראל מתפלל. איפה אתה כולל את זה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה): אני מדבר על מה שקוראים "חזרה בתשובה". אצלי זה ערכים יהודיים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני רוצה לומר לך, ואני אומר זאת בכל הכבוד, יש מושג היסטורי מסורתי של החזרה בתשובה. ומה לא אמרו על כך נביאי ישראל? מה שאירע איננו החזרה בתשובה שאלה אתה מתכוון או שאלה מתכוונים אלה שחוזרים בתשובה מתוך הכרה פנימית. מי שחזר בתשובה במובן המקובל, המסורתי, יעשה זאת, ויהי אלוהיו עמו. לא על זה מדברים. מה שתואר כאן הוא, שנכנסו אנשים לבתי-הספר, ולא אמרו לחלמדיים רק שיחזרו בתשובה, רק שיחזרו ליהדות, אלא שהם חייבים לקיים מצוות מסורות, ואם במשפחה אין שומרים על שבת — סופם לרשת גיהנום, והם יקבלו עונש מן השמים; שעליהם להקפיד על שמירת כשרות וכדומה — כל הרברים הללו שבענין זה בסדר. אבל בבית-הספר הממלכתי אין תביעה לקיום מצוות מעשיות, ואין איומים בעונש שיכזב לעתיד לבוא. אנחנו יודעים: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: ועמך — כולם צדיקים, לעולם יירשו ארץ, נצר מטעי, מעשה ידי להתפאר, ובכן, כל ישראל יש להם חלק בעולם הבא.

אבל פה אימו ומאיימים על התלמידים. התלמידים כאים הביתה ומספרים שבבית-ספר ממלכתי, לא רחי, בא רכ, בא מישור, ולא רק לימד אותם מה זו שבת ומה זה כיבוד השבת ומה זו מסורת ישראל, אלא הוא ציף ללימוד הזה תביעות לשינוי אורח החיים. הילד חוזר הביתה, ואז יש התנגשות בינו לבין ההורים והמשפחה, כי שם מקיימים הוריו אחר. הוא בא עם מקל עונשין. על סוג זה של הטפה מדברים, ולכן מכון חזר המנכ"ל.

בבית-הספר, קורכן האלימות או התקיפה יכול לחבוע לדין ולבקש פיצויים, ואותו מנהל בית-ספר יהיה אחראי לכך, אם לא ריווח על המקרה למשטרה. המנהלים יודעים שכדאי לדווח וצריך לדווח.

2605. איסור הטפה לחזרה בתשובה בבתי-הספר

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט' בכסליו תשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

על-פי הפרסום בעיתונות הורה מנכ"ל משרד לכל מנהלי בתי-הספר לכל יאפשרו הטפה לחזרה בתשובה בבתי-הספר.

לאור זאת, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה היא אותה הטפה לחזרה בתשובה?
2. האם מרצה שצהיר כי לא יטיף לחזרה בתשובה ויכול להרצות בבתי-הספר?
3. מדוע אין להטיף לחזרה בתשובה, כאשר הדבר נעשה בהסכמת ההורים?

4. מדוע יש לאסור הטפה לחזרה בתשובה?

5. האם הטפה לא-יחזרה בתשובה בבתי-הספר מותרת, ואם לא — האם מוכן מנכ"ל משרד להוציא הנחיות מקבילות, חד-משמעיות, שיאסרו הטפה לא-יחזרה בתשובה בבתי-הספר?

6. כיצד ניתן להבדיל בין הטפה לחזרה בתשובה לבין לימוד ערכי היהדות, ומדוע נאסרו הרצאות אלו?

7. האם יהיה מוכן כבודו לאסור הרצאות שתוכנן נוגד את השקפת התנ"ך או ערכי המסורת היהודית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. הורים שבחרו בחינוך ממלכתי בחרו תוכנית חינוכית מסוימת, שאינה כוללת בהכרח קיום מצוות מעשיות.

הטפה למה שקרוי "חזרה בתשובה", שנגדה יצאה ועדת החינוך של הכנסת, התייחסה לתביעה לקיום מצוות מעשיות, תוך הדגשת "איום" מסוים, שאם אין מקיימים מצוות מסוימות ייענש החוטא, וסופו יורש גיהנום. עקב כך, נגרמו בקיעים ביחסים שבין תלמידים לבין הוריהם. לסוג זה של הטפה מכון חזר המנכ"ל.

הורים המעוניינים בחינוך דתי שיש בו גם מצוות מעשיות, לרבות שחר ועונש וגמול, רשאים ויכולים לבחור בכל עת בחינוך ממלכתי-דתי, התואם את השקפותיהם.

2. התשובה חיובית.

3. בבתי-ספר ממלכתיים יש צורך בהסכמת המנהל המועצה הפדגוגית, ולא רק בהסכמת ההורים.

4. ראה תשובתי על שאלה 1.

5. התשובה שלילית. לא הגיעו למשרדנו חלונות על הטפה לא-יחזרה בתשובה במובן שאנחנו דברנו עליו.

6. לא נאסרו לימודי ערכי יהדות, אדרבא, הם כלולים במסגרת תוכניות הלימודים, ואנו מעודדים את בתי-הספר להורות ערכים אלה. אני מציע לחבר הכנסת בן-שלמה הנכבד, שייקח לידי תוכנית לימודים של החינוך הממלכתי הרגיל, לא דתי, ויראה שם מה מלמדים בתחום ערכי היהדות. אל לו

1. כיצד מתכוונים ליישם הלכה למעשה את פרויקט השירות העצמי?

8. האם הפרויקט נכשל בגלל חוסר נכונות של המורים להרוזן ולפקח על תלמידי כיתותיהם?

שר החינוך והתכנון י' נבון:

אני מענה על כל השאלות בתשובה אחת: פרויקט השירות העצמי הופעל בחינוך היסודי בהיקף של 10%, ובחינוך העל-יסודי — בהיקף של 35% כלכד. זה התחיל בהדרגה: 25% ו-35%. בכל מוסדות החינוך נשארו שרתים ותקציבים לניקיון באותו היקף, בין שפועל בהם השירות העצמי ובין שהוא אינו פועל.

משרד החינוך והתכנון צייד את מוסדות החינוך בכל מה שנדרש לשיתופם של תלמידים בעבודות ניקיון מסוימות כהשלמה לפעילות השרתים. אגב, היו בתי-ספר שמטעמים פדגוגיים ויחורו כמעט לגמרי על שרתים לפני שקבענו הסדר כזה, לפני שביקשנו, וגם חסכו את ההוצאות האלה לשם פיתוח פעילותו של בתי-הספר. אני מכיר בתי-ספר מעולים שעשו זאת.

כשנה שעברה קיבלו על עצמם המורים, בהתנדבות, לארגן את פעילות התלמידים בהתאם להסכם קיבוצי שהיה בתוקף. עכשיו נכללת האחריות לנושא במסגרת הפעילות החינוכית הרגילה של מוסדות החינוך — שיעורי המחנך והחינוך החברתי. גם מרעצות התלמידים הונחו לראות בפרויקט את אחד מתחומי האחריות שבהם נושאים התלמידים בבתי-הספר.

פעילות השירות העצמי היתה נהוגה אף לפני ביצוע הקיצוץ, ובהצלחה מרובה, במוסדות חינוך רבים. הדרך ליישום, הלכה למעשה, של הפרויקט היא בעיקרה בפעילות חינוכית והסברתית.

התיאור שלפני מרבית בתי-הספר מלוכלכים אינו מתאים למציאות. ברוב בתי-הספר נמצאו הדרכים להמשיך ולקיים סביבה נקייה ואסתטית.

מפקחי מערכת החינוך נתבקשו לאסוף נתונים על היקף הכעיה כדי לשקול צעדים נוספים בתיאום עם ארגוני המורים, על-מנת להמשיך לשפר ולהבטיח את הצלחת התוכנית החינוכית של השירות העצמי.

אני רוצה להוסיף בעליפה משהו שאיננו כתוב כאן.

רפאל איתן (התחיה):

אני רוצה לשאול שאלה נוספת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני אינו יכול לשאול שאלה נוספת, כי זו שאלה של חבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

הפעם התרמילים הם שלי.

שר החינוך והתכנון י' נבון:

תאסוף אותם.

לדעתי, רצוי מבחינה חינוכית וחשוב מאוד שתלמידים יעסקו בניקוי בתי-הספר שלהם, וצריכה להיפסק התפיסה המעוותת הזאת, שיש לחלק מן המורים, שעבודה פיסית מבה את בעליה: מה, אני פועל ניקיון? מה, אני שרת? כבוד גדול היה נגרם לו לקחו מטאטא וסחבה וניקו, גם המורה וגם

2606. אפשרות ביטולם של ציוני

המגן לבגרות

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

כסיור בעיר נהרייה הכרוז מנכ"ל משרדך, כי יפעל לביטול

ציוני המגן לבגרות.

הנני מבקש לדעת:

האם זו היא החלטת המשרד? האם יש מרכיבים נוספים ברפורמה לקביעת ציוני תעודת הבגרות? מה הוא לוח הזמנים שבמסגרתו יבוצעו השינויים?

תשובת שר החינוך והתכנון י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין החלטה לבטל את ציוני המגן.

במשרד החינוך והתכנון נערכת בקרה מתמדת על תוצאות הבחינות בבתי-הספר השונים, ובכלל זה גם על ציוני המגן. בקרה זאת משמשת את בתי-הספר כמשוב לשם הפקת לקחים לשיפור ההוראה, אך היא גם מיועדת לסייע בדינו להסיק מסקנות במקרים שבהם מתגלים ספקות לגבי אמינותם של הציונים בבתי-ספר מסוימים, ובכלל זה קיימת אפשרות של ביטול ההתחשבות בציוני המגן בבתי-ספר אלה. זאת היתה כוונת המנכ"ל.

2607. תמיכת המשרד בלהקת "קול ודממה"

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

פורסם בעיתונות שלהקת "קול ודממה", בהנהלתו של משה אפרתי, עמדה להיסגר בשל חוסר באמצעים, שכן הלהקה זקוקה ל-12,000 שקלים בחודש, בעוד שמשרד החינוך והתכנון יכול להקציב לה רק 5,800 שקלים בחודש.

שאלות:

1. האם היה יסוד לפרסום הנ"ל?

2. האם כבוד השר מוכן לפעול כדי לאפשר ללהקה מחול איכותית זו להמשיך בפעילותה האמנותית?

שר החינוך והתכנון י' נבון:

1-2. העניין טופל, אני חושב שבצורה יסודית ובאדרה רבה. ההקצבה השנתית ללהקה הוגדלה, והיא עומדת על סך 221,000 שקלים בשנה.

2654. הזנחה ולכלוך בבתי-הספר

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר החינוך והתכנון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):

מכתבה שפורסמה בעיתון "מעריב" עולה, כי יש הזנחה בניקיון כיתות בבתי-הספר עד כדי סכנת פגיעה בריאותית כתלמידים. לפי הכתבה, "מרבית בבתי-הספר מלוכלכים, תלמידים לומדים בסביבה לא אסתטית, לכל היותר מטאטאים את בתי-הספר אחת ליוזמים, ועל שטיפה וניקוי חלונות כבר לא מדברים".

יו"ר ארגון המורים העל-יסודיים שושנה בייאר מסכימה שהמצב קטסטרופלי, יש לכלוך ואיסדר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

שר החינוך והתרבות י' נכון:
אבל לא כל מי שמטפח את הגינה מגיע לכנסת. זו אמירה מופרכת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
נכון. יש גם משל על משה רבנו, למה הוא נהיה רועה לעמו.

חיים קופמן (הליכוד):
מהכתבה בעיתונים יוצא, שיושבת-ראש ארגון המורים העל-יסודיים, שושנה באיר, טוענת שהמצב קטסטרופלי. היא אומרת: אנחנו המורים לא מוכנים ולא יכולים להתמודד עם הנושא. האם אין זה רצוי ששר החינוך והתרבות ומשרדו יתמודדו עם המורים התיכוניים, מה שקרר — העל-יסודיים, וקדם כול ישכנעו אותם?

שר החינוך והתרבות י' נכון:
כשאתה אומר: להתמודד, אני מניח שאתה לוקח מושג מושאל. אינך מתכוון שאעלה לזירה ואתמודד עם הגברת שושנה באיר, יושבת-ראש ארגון המורים. אמרתי לה את עמתי, ובכל הכבוד אמרתי לה: יש חילוקי-דעות בנושא הזה. אני מודיע שמשרד החינוך לא יסוגל מעמדתו בנושא זה. ואם באמת אכפת לאנשים — ואני בטוח שאכפת להם מהניקיון — בבקשה, יפשילו שרוולים וינקו, לא יקרה להם שום דבר רע. בבתי-הספר שעשו זאת עלתה האכזות, האקלים השתנה לטובה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. ביתיים הגיע חבר הכנסת מגן. לכן אבקש לענות גם על השאלתה שלו מס' 2606.

שר החינוך והתרבות י' נכון:
(קרא את התשובה, ראה עמוד 875).

היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):
האם המגמה הזאת אכן תמומש בשנת הלימודים הזאת?

שר החינוך והתרבות י' נכון:
הרי איננו מבטלים ציוני מגן אלא כאותם בתי-ספר שחברו שיש בהם אי-אמינות, ורק אם הדבר יתברר לבטח — ואת זה צריך לבדוק היטב, כי אסור חלילה להיקלע למצב של עיוות בנושא הזה. זה מה שיקרה, בהקדם, כשהדבר יהיה מוכן.

ת. הצעה לסדר-היום מסלול לימודי ב"א באנגלית בישראל

בלי תנאים וכלי שכנוע, ואילו אל רוב היהודים בארצות-הברית ובארצות החופש האחרות אנו מנסים בכל דרך למצוא נתיב, משעול צר אל לבם, על-מנת לעורר בהם את אהבת ציון לא מרחוק, לא משם, אלא כאן ועכשיו.

לרגל יום אסירי-ציון אנו מחזקים את ידיהם של לוחמי החופש, חברי התאחדות אורחי ישראל בברית-המועצות, שהכריזו על שביתת רעב כיום אסירי-ציון המסודרת המתקיים היום, כ"ב בכסליו התשמ"ז, 24 בדצמבר 1986, למען שחרור אסירי ציון בברית-המועצות.

יום 24 בדצמבר נקבע כיום אסירי-ציון, כי בתאריך זה נחת גזר-הדין לחוטפי המטוס בלינגרד בשנת 1970: אדנארד

התלמידים. אני מוכן שכן יהיה גם במשרד החינוך והתרבות. במשרדים אומרים לי: למה במשרד שלך אין? רק שיהיה קצת זמן. אני אומר: עקרונית, מבחינה חינוכית זה חשוב, ויש בתי-ספר, ואני משבח אותם, שעשו זאת, לא המתינו להוראות. בית-ספר מסוים — אינני רוצה לחלק ציונים, שמא אשכח משהו מבתי-הספר האלה — הנהיג ניקיון בשירות עצמי לא רק בבתי-הספר אלא גם בסביבה, במדרכות, ברחוב, בכלל זה גיוס של עצים, ואני חושב שהם הופכים להיות אורחים נאמנים יותר למקומם ותלמידים משובחים יותר, כי החינוך זה לא רק שתיים ועוד שתיים הם ארבע, בעזרת השם.

בשנה האחרונה הגענו להסכם עם המורים על היקף השירות העצמי. הם התחייבו לשנה, ובהתאם לזאת היה קיצוץ תקציבי במשרד החינוך והתרבות. הסתיימה השנה והיו בתי-ספר שניהלו זאת כהלכה, היו אחרים שלא ניהלו כהלכה והם אינם מטופלים כהלכה. והמורים חזרו ותבעו את התקציב הזה בחזרה. אמרו: התחייבנו לשנה, אי-אפשר עוד. אני הודעתי להם ואני מודיע כאן, שלא תוחזר אף לא אגורה אחת לסעיף הזה שקוצץ. לא נבטל את השירות העצמי במקומות שבהם הוא הופעל, ואם בתי-הספר דואגים לניקיון שלהם, יגייסו בכקשה גם את המורים ואת התלמידים ואת ההורים לעשות את הפעולה הזאת.

זה לא ביטול מוחלט של שרתים. בבתי-הספר היסודיים זה בסך-הכול 10%. יש שרת. יש מקומות שהתלמידים לא מנקים אותם, כגון: חדרי ספח, מעבדות, אולם התעמלות: אותם מנקה השרת בכל מקרה. בבתי-הספר העל-יסודיים — קיצוץ של 35%. זה אחוז רציני ואלה תלמידים יותר מבוגרים והם יכולים לעשות זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):
אני רוצה לציין שבבתי-ספר, בפיק"א שבפתח-חקה, בהנהלתו של דוד חיון, ניקינו וטיפחו את הגינות, עשינו ניקיון סביבתי וזה לא הדיק לנו.

שר החינוך והתרבות י' נכון:
תבוא עליך ברכה. גם כאשדוד, גם בנבעתיים ובכור מקומות עושים זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
להיפך, הגענו לכנסת.

מחוק-לארץ. אנו רואים חשיבות רבה בהגדלת מספר הסטודנטים מחוץ-לארץ בכל האוניברסיטאות, ומצינים במיוחד את התשתית הרחבה הקיימת לשם כך באוניברסיטה העברית". לדעתו, זו קיימת גם באוניברסיטת בריאלין.

"בשלב הראשון, יש לפתח את התוכנית המוצעת באוניברסיטה העברית מהסיבות הבאות: תשתית פיזית וחינוכית מתאימה קיימת במוסד, פרסומו של המוסד בחוץ-לארץ, יוקרתה של ירושלים, ועוד.

"עלות התוכנית תמומן כולה על-ידי התלמידים, שישלמו שכר לימוד ריאלי. אותם סטודנטים שיתקשו לשלם שכר לימוד, הקהילה היהודית הביעה נכונות לסייד קרנות למגוון כדי לסייע לסטודנטים נזקקים מבני הקהילה.

"עלות הלימודים, האמורה להיות כ-6,000 דולר עד 8,000 לשנת לימודים, לרבות ההוצאות הנלוות, עדיין נמוכה מעלות הלימודים במוסדות מעולים בארצות-הברית. הדיכוס האמורים לעיל על תוכנית לימודים מעולה ומושכת ידרבנו הורים לשלוח את בניהם וכנותיהם ללמוד בתוכנית המוצעת בארץ.

"הגשמת התוכנית תשיג מטרת משנית נוספת, כמו: 1. הגדלת מספר התיירים היהודים. אין לי ספק שהורי התלמידים יבואו לביקור לא פעם אחת ולא פעמיים. 2. הכנסת מטבע חוץ לישראל: 3. הגדלת ההכנסות העצמיות של המוסדות להשכלה גבוהה. וכן, כדי לקיים את התוכנית נצטרך להביא מרצים מעולים מחוץ-לארץ והכאתם תגשים מטרה נוספת שהציבה תוכנית החומש של המועצה להשכלה גבוהה, והיא הגברת ביקורים נוספים של מרצים מחוץ-לארץ בארץ כדי לשמור על מקומה של ישראל בחזית המדע הבין-לאומי."

מהסיבות האמורות לעיל, ורואי מסיבות נוספות אחרות, יש לעשות הכל כדי שהמוסדות להשכלה גבוהה בכלל והאוניברסיטה העברית בפרט ייגשו להשלים ולהגשים את תוכנית פתיחת מסלול הלימודים, כאמור לעיל, ולהוציא את ההצעה הזאת מן הכוח אל הפועל.

כבוד היושב-ראש, אני רואה בהצעה זו דבר חשוב מאוד, ואני מבקשת לדון בה במליאת הכנסת. תודה רבה.

היורד ד' בן-מאיר:

אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על ההצעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ארדני היושב-ראש, חבר הכנסת, הנשוא שהעלתה חברת הכנסת גלורית-עסה הוא נושא מעניין וחשוב. גם לי הזדמן לשוחח עם יוסי וינצברג ולראות את התוכנית, גם בחוץ-לארץ וגם כאן, בשוכו. אם אומנם תחקים התוכנית הזאת, יש סיכוי שלפחות חלק מהציפיות שאנחנו מרברים עליהן, תתגשמה.

נכון שבמסגרת עיקרי המסקנות שהתווחה הוועדה לתכנון ולתקצוב כלולה הפעולה בתחום זה, כגלל הצורך כעידוד עלייה ועידוד עולים צעירים בראשית דרכם, כדי שיוכלו להשתלב בלימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה. מאז נמסר לי שהיו דיונים גם עם הסוכנות היהודית, ובמסגרת חקיקתית מסוימת נעשו כמה דברים, אבל כאן מדובר על נושא אחר, שונה במהותו. פה מדובר על תוכנית לימודים שלמה לקראת תואר ראשון שתנהל בשפה האנגלית. דיברנו עם המועצה להשכלה גבוהה, וגמסר לנו שההצעה לפיתוח תוכנית לימודים כזו נכונה בעבר והיא נמצאת עדיין כבדיקה, ויש כמה וכמה הצעות.

קתנייצוב, מרק דימשיץ, יוסף מנדלביץ, על השניים הראשונים נגזר עונש מוות, ועל השלישי — מאסר ארוך מאוד. הוא נמצא אתנו, כמובן, היום, יחד עם דימשיץ.

כיום שבו אני מעלה את הסוגיה, איך להגביר את העלייה לציון מארצות הרוחה, מן הדין שאזכיר את שמותיהם של חולמים ולוחמים למען ציון: יוסף ביגון, יוסף ברנשטיין, נתן וירשובסקי, ראול זליציונוב, זכר וונשטיין, מרק נפומניישי, יולי אדלשטיין, יעקב לרון, ולדימיר ליפשיץ, לאוניד חולובסקי, יוסף ויסלס, אלכסי מגריק, לאוניד שרייר, והאחרונה, שנמצאת בגלות קרה, רחוקה ומנוכרת — אידה ננדל.

ארדני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל הרשויות העוסקות בנושא העלייה חמימות-רעים שאוכלוסיית היעד בעלת הסיכוי הטוב ביותר לעלייה היא הצעירים. כרוך, שדנו בתוכניות מפורטות למיניהן, וגם בזאת שאני מעלה מייך, במחלקת העלייה שבסוכנות, בראשותו של מר חיים אהרן.

כביקורי בארצות-הברית בקיץ האחרון, ובמסגרת שהות עם חברי תנועת "נועם" — North America Alia Movement, שוחחתי רבות בנושא העלייה עם מועמדים בכוח ועם מועמדים בפועל, וכן עם קבוצת שליחי עלייה. רק בעת שנפגשים עם העובדים בשדה חשים את חומרת הבעיה, את הקשיים, אך גם את הסיכוי. כביקור זה העלה אחד מן השליחים, יוסי וינצברג, סגן ראש מחלקת העלייה בצפון-אמריקה, את רעיון התוכנית שאת עיקריה אביא להלן.

בשנה האחרונה, התשמ"ז, כידוע לכולנו, קטן מספר העולים ממספר היורדים זו פעם ראשונה מאז קום המדינה. מצב זה מחייב לצאת מן השגרה שבה אנו פועלים בנושא העלייה ולפתוח ביוזמות חדשניות אשר תאפשרנה להגביר את העלייה. ההצעה הנ"ל מתייחסת לצעירים אשר בארצות המערב.

דרך אפשרית אחת להשגת המטרה היא פתיחת מסלול לימודים שלם, של ארבע שנים, באנגלית, לקראת תואר ראשון, כשהעברית נלמדת, כמובן, בקורס חובה במשך ארבע שנים. כדי להגדיל את מספר העולים בכוח, יש לאחר את האוכלוסייה הנגישה ביותר והניידת ביותר. אוכלוסייה זאת היא אוכלוסיית הצעירים, בוגרי חתייהספר התיכונים והסטודנטים. פתיחת תוכנית לימודים באנגלית לצעירים תמשוך מאות, אם לא אלפי צעירים יהודים ללמוד בארץ ולשהות בה ארבע שנים להשגת התואר הראשון.

ממחקרים שונים עלה, שרוב העולים בפועל מארצות המערב הם אלה אשר היה להם קשר עם ישראל בעבר, דרך לימודים, דרך עבודה או דרך ביקורים.

הפעלת ההצעה תסייע להשגת המטרות האלה: 1. הגדלת מספר העולים בכוח ובפועל; 2. הפחתת ההתבוללות בארצות המערב וצמצום נגע נישואי התערובות שהולך ומתרחב בין הצעירים היהודים בארצות-הברית ומגיע לכדי 50%, וכקהילות מסוימות לכדי 70% מהאוכלוסייה בגילים הצעירים; 3. תוספת כוח אדם צעיר, מיומן ומשכיל לפיתוח הארץ; 4. פתיחת מסלול לימודים באנגלית במוסדות להשכלה גבוהה בארץ תאפשר לצעירים יהודים מדוים-אפריקה לבוא וללמוד בארץ, ואולי לא לצאת למדינות כמו קנדה, אוסטרליה, וארצות-הברית; 5. הגשמת אחת המטרות של תוכנית החומש של המועצה להשכלה גבוהה, משנת 1983 האומרת, שיעל האוניברסיטאות להגביר במציהן, בגינם סטודנטים יהודים

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. ובכן יש הצעה להעביר את הצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת מרים גלור-תעסה לוועדה משותפת שתקבע עליידי ועדת הכנסת. חברת הכנסת גלור-תעסה, האם את מסכימה לכך?

מרים גלור-תעסה (הליכוד):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אם כן, יש לנו הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה משותפת כפי שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לריון בוועדה משותפת שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
ההצעה מעברת לוועדה משותפת כפי שתקבע זאת ועדת הכנסת.

ט. הצעה לסדר-היום

המצוקה של המשכיל הערבי במדינת ישראל

הבגרות, 2,300 מתוכם עמדו בהצלחה. מבין הבוגרים הערבים רק 18% סיימו את לימודיהם בחינוך הטכנולוגי, והשאר למדו בחינוך העיוני. כ-1,200 בוגרים ערבים זכו להתקבל ללימודים גבוהים באוניברסיטאות ובמכוני שונים. השאר נפלטו לשוק העבודה. חלקם נקלטו בעבודות מזדמנות כבניין ובשירותים, וחלקם אינם זוכים למצוא מקום עבודה ומסתובכים בטלים, מתוסכלים וממורמרים, ומהווים בעיה למשפחה, לחברה ולמדינה.

ציבור זה מועד לתופעות שליליות בתחום החברתי, הפוליטי והכלכלי. חלקם מידרדר לפשע ולהקצנה בכל תחומי החיים. הם מצטרפים לאלפים הרבים שנשרו ולא זכו לסיים בית-ספר חינוך. בהעדר מקצוע בידם מצטרפים מרביתם לציבור המוכבטלים, שהשיעור שלהם הולך וגדל באוכלוסייה הערבית. שיעור האבטלה הממוצע במדינה נע בין 7% ל-8%, ואילו בסקטור הערבי מגיע שיעור האבטלה ל-20% בקירוב. באזור נצרת בלבד יש כ-6,000 מוכבטלים, ובעיר נצרת עצמה — מעל ל-3,000 מוכבטלים.

מרבית הבוגרים גם אינם יכולים לזכות בדמי אבטלה או בהבטחת הכנסה כי הקריטריונים הנוהגים מבחינה חוקית אינם כוללים אותם. הם אינם יכולים להוכיח שעבדו במקום עבודה קבוע.

בסטטיסטיקות הרשמיות אי-אפשר למצוא נתונים מדויקים על מספר הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות, אבל לפי סקר שערכתי בעצמי, יש כיום כ-3,200 סטודנטים ערבים בכל האוניברסיטאות והמכוני ללימודים גבוהים במדינה, 5% מכלל הסטודנטים במדינה — בשנת התשס"ז היו 66,000 סטודנטים ברחבי המדינה.

הסטודנטים הערבים לומדים במגוון פקולטות — מדעי הטבע, מדעי החברה, מדעי הרוח, חקלאות, רפואה ומשפטים. רבים מבין הערבים בוגרי כתי"ספרי החינוכים אינם מצליחים לעבור את בחינות הכניסה, ולא בגלל גנח משכל נמוכה אלא

היות שאני מעריך את חשיבות הנושא, ביקשתי שהוא יועבר לוועדה לתלמידי חרץ-לארץ, הנמצאת במסגרת וח"ת — ועדת תכנון ותקצוב — כדי שיטפלו בכך בהקדם. אני מעריך את הנושא. אני חושב שיש בו אלמנט שיכול להביא יותר ויותר צעירים יהודים ללמוד בארץ ואולי גם להשתקע כאן בבוא הזמן.

כאמור, אני מעריך את הנושא, וכדי שאפשר יהיה ללכן את כל ההצעות שהועלו כאן במסגרת ההצעה לסדר-היום אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהנושא הזה יועבר לוועדת החינוך והתרבות, ואולי לוועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות ועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

נטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מציע שזו תהיה ועדה משותפת שתלמד את האספקטים השונים ותזמן אליה גם את המועצה להשכלה גבוהה, גם את השר לקליטת העלייה, ואם אוזמן, אשמח להופיע, כדי לקדם בדרך זו את הנושא, שנראה לי די חשוב.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעתו של חבר הכנסת עבד-אללה דראושה: המצוקה של המשכיל הערבי במדינת ישראל. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אללה דראושה (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כתחילת דברי אני רוצה להתיר על הרס שבעת הבתים שבשט ערב-אלח'ואלר בודייציפורי. בתים אלה, שנהרסו לפני כמה ימים, הוקמו לפני שנים רבות על אדמה בבעלות התושבים, וכפי שנודע לי, מחקרים מגע עם התושבים לניהול משא-ומתן אתם למציאת פתרון לבעיית הבנייה הלא-חוקית שם. גם ועדת מרקוביץ לא סיימה עד עכשיו את עבודתה ולא הגישה את מסקנותיה, ולכן לא ידענו מה היא מתכוונת לעשות במקרים הללו. והנה בא הממונה על מחוז חיפה במשרד הפנים, ביצע הריסות בסיטונות — שבעה בתים במכה אחת — בצורה הפוגעת, לדעתי, לא רק באותה אוכלוסייה כדואית הגרה שם אלא גם ככל מערכת היחסים היהודית-הערבית ועלולה להתסיס את האוכלוסייה ולגרום נזק למכלול היחסים בתוך המדינה.

אני פונה אליך, כבוד השר ארנס, כדי שמופקד על הנושא הזה בסקטור הערבי, לטפל בעניין ולמנוע את המשך ההריסות, העוללות לגרום נזק רב לכל מערכת היחסים. אני חושב שזו חובתו של שר הפנים למנוע הידרדרות בנושא הזה ולמנוע את תאוות ההרס הקיימת כיום, לצערי הרב, אצל הממונה על מחוז חיפה. יש למנוע ממנו להמשיך להרוס ולהרוס.

אני מגיע עכשיו לנושא שעליו אני רוצה לדבר וזה הנושא של מצוקת המשכיל הערבי במדינת ישראל. מדי שנה מסיימים אלפי צעירים ערבים כתי"ספרי חינוכים. חלקם הקטן מצליח להיקלט בחינוך הגבוה וממשיך את לימודיו. רובם הגדול נפלט לשוק העבודה.

בשנת התשס"ז סיימו 6,378 בוגרים ערבים את לימודיהם התיכוניים בכל רחבי המדינה. כ-4,500 ניגשו לבחינות

הפקיד הערבי הבכיר ביותר במדינה הוא עלי חידר, סגן המנהל של האגף לחינוך ותרבות לערבים. אפילו מנהל האגף לחינוך ותרבות לערבים איננו ערבי. גם מנהל המחלקה האסלאמית במשרד הדתות איננו מוסלמי.

מתוך יותר מ-300 שופטים במערכת המשפט, רק שמונה הם ערבים. שניים מהם בבית-המשפט המחוזי, ואין אף שופט עליון ערבי אחד. הדוגמאות רבות. בנושא המשרות הביצועיות קיימת, לצערי הרב, אפליה ברורה של האוכלוסייה הערבית.

מגילת העצמאות דיברה על שוויון זכויות מלא. כל ממשלות ישראל דיברו על כך; כל המנהיגים משמאל ומימין. גם בהסכם הקואליציוני האחרון התחייבה הממשלה לקיים שוויון מלא בין כל אזרחי המדינה. היא גם התחייבה לקלוט משכילים ערבים בתפקידים בכירים. כמה משכילים נקלטו בתפקידים הבכירים הללו מאז קום הממשלה הזאת? אף לא משכיל אחד, מלבד כמה יועצים שמונו על רקע טקסי בלבד. בתפקידים כיועצים לא נקלט אף אחד.

רבות דובר על תיעוש הכפר הערבי, אך בין הצהרות למעשים המרחק רב. כיום אי אפשר כמעט לדבר על קיום תעשייה ביישובים הערביים אף שקיימים מאגרים של ידע ושל הון, שאינם מנוצלים לטובת הערבים והמדינה כולה.

אין במגזר הערבי מפעלי תעשייה שיכולים לקלוט את הבוגרים, ולא קיימים פארקים תעשייתיים שיכולים לעודד יזמים ערבים לשיתוף עם התעשייה שבמגזר היהודי.

הממשלה וההסתדרות אינן פועלות בתחום זה. לפני כשנתיים הקימה "כור" יחידה לפיתוח המגזר הערבי. היחידה סיעה בהקמת מפעל טחינה לארבעה עובדים באום-אל-פחם ועוד היפרמקט בנצרת. זה הכול. גם "כור" לא מקבלת מהנדסים ערבים בטענות שווא.

משרד התעשייה והמסחר מתעלם כליל מהסקטור הערבי. דרישות צודקות הועלו כדי להכריז על אזורים תעשייתיים בסקטור הערבי, אך עד היום לא נענו להצעות.

אתה, אדוני השר ארנס, כמי שמופקד על ענייני האוכלוסייה הערבית, יכול להטיל את מלוא כובד משקלך בתחום זה ולהביא לטיפול מידי בנושאים הכואבים שהועלו, כגון: אישור פארקים תעשייתיים, עידוד יזמים ערבים להשקעה בתיעוש היישובים הערביים תוך שיתוף פעולה ממשלתי וציבורי.

יש להבטיח מקומות תעסוקה הולמים לבוגרים הערבים, לפתח את החינוך הטכנולוגי ולסייע כמלגות לסטודנטים הערבים.

המדיניות המבוצעת על-ידי המוסדות חייבת להשתנות לטובה. יש לקלוט אזרחים ערבים בתפקידים הבכירים, ולשלם ככל תחומי החיים: בתעשייה, בחינוך, במשרד החינוך, במשרד החוץ ובמשרדים השונים.

זה נושא ממלכתי ממדרגה ראשונה. הצטרפות רגשות תסכול ומרירות חזק למערכת היחסים היהודית-הערבית ותהווה גורם מתסס ומזיק. יש לגשת מייד לטיפול בנושא זה.

המשכיל הערבי הוא הכתובת הנכונה לדו-קיום יהודי-ערבי. הוא יכול לתרום רבות לקידום החברה והמדינה.

הממשלה כולה, אתה כבוד השר, יכולים לטפל בכעיה הזאת. אבקש להביא את הנושא לדיון בכנסת.

בגלל סוג מבחני הכניסה, המיועדים יותר לתלמידים בעלי תרבות מערבית, וגם בגלל הפער הקיים בין מערכת החינוך היהודית לבין מערכת החינוך הערבית, פער המוערך בשתי שנות לימוד מבחינת ההישגים הלימודיים, אבל, הטובים מצליחים ככל זאת לעבור את בחינות הכניסה ומתקבלים לפקולטות השונות. במשך לימודיהם הם נתקלים בקשיים רבים, כמחסור במלגות, בהעדר מסגרות תומכות, בכעיות קליטה ושפה.

השאלה המרכזית המעסיקה את הסטודנטים הערבים במשך לימודיהם היא מה הלאה. איזו תעסוקה הם יכולים לקבל. החשש מאבטלה, הוא חשש אמיתי אצל אותם סטודנטים. מאז קום המדינה זכו אלפים רבים מבין האזרחים הערבים לסיים את לימודיהם הגבוהים. מרביתם נקלטו כמערכת החינוך, שהיא כמעט המסגרת היחידה הקולטת בוגרים בהרחבה. כמערכת החינוך הערבית במדינה יש כ-8,700 מורים. רבים מהם אקדמאים שסיימו את לימודיהם באוניברסיטאות. כוחות טובים נקלטים במערכת החינוך, אך אליה וקוץ בה. מגיעים למערכת גם כאלה שרק מחוסר ברירה הגיעו לעבודה כחינוך. מהנדסים, הנדסאים ובעלי תארים גבוהים, תואר שני ושלישי, פונים למערכת החינוך כיוון שאינם זוכים למקום עבודה אחר המתאים לכשרונותיהם. המוטיבציה שלהם נפגעת כתוצאה מאי-התאמת המקצוע לשאיפותיהם ולכשרונותיהם המקצועיים.

מבחינת חוקית, הכול פתוח בפני הבוגרים הערבים. אבל מבחינת היישום המעשי, הכול תפוס או חסום. מהנדס ערבי אינו יכול להתקבל לתעשייה הישראלית בגלל שייכותו הלאומית. אומנם לא זה הנימוק הרשמי שהוא מקבל כשדוחים את מועמדותו. מעלית נימוקים כגון: דרוש עובד שסיים שירות צבאי; או, מצטער, המאריך בטל; או, התקבל אחר. אבל תמיד המועמד הערבי נדחה. לדוגמה, ד"ר ניקולאי יאנקו, שסיים לימודי הנדסה גרעינית באוניברסיטת תל-אביב, אחד המוחות הטובים במדינה, לא זכה לקבל עבודה. הוא עזב את הארץ וקיבל ג'ויב בארצות-הברית.

עשרות רבות של מהנדסי מכונות, מהנדסים כימיים, מהנדסי חשמל ומהנדסי בניין מסתובבים מובטלים. בידם תעודה, אך חסרה התעסוקה במקצועם.

התעשייה הישראלית מסתייגת מעובדים ערבים גם כשלא מדובר בתעשייה ביטחונית. בוגרים ערבים רבים של החוגים למדעי הטבע למיניהם, גם כאלה שאינם ביטחוניים במובהק, אינם מוצאים עבודה בתחומם. חלקם עוזב ללמד באוניברסיטאות בשטחים, ורופאים ערבים רבים שסיימו את לימודיהם בארץ ובחצרן-לארץ מובטלים או עובדים בתורניות.

בין נושאי המשרות הבכירות — פקידים בכירים, מנהלי מחלקות, מרצים וכו' — מספר האזרחים הערבים הוא מועט ביותר. בכתיחות אף מנהלי מחלקות ערבים, אין מנכ"לים, סמנכ"לים ומנהלי מחלקות אף באחד מהמוסדות הממלכתיים והציבוריים.

מספר בעלי המשרות הבכירות באוניברסיטאות בארץ מבין האוכלוסייה הערבית הוא מוער. סקר שנערך לאחרונה מגלה לא יותר משבעה מרצים ערבים באוניברסיטאות. בשירות החוץ אין אף אזרח ערבי אחד. ככל 200 הדירקטוריונים של החברות הממשלתיות, לרבות חברות שעוסקות בעניינים ערביים מובהקים — למעלה מ-4,000 חברי דירקטוריונים — יושב ערבי אחד.

היור"ד בן-מאיר:

תודה. בבקשה, השר ארנס.

השר מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, ברצוני להתייחס בקצרה לדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת דראושה בהתחלת נאומו, בקשר להריסת כתי בדואים במחוז חיפה. אני למדתי על ביצוע הריסת הבתים מהעיתונות. אני מצטער על כך. אני יודע שלא כל העובדות ידועות לי. אני מתכוון לבדוק נושא זה, ואני מקווה שתסכים שאל לי לתת תשובה ברגע זה בנושא שטרם בדקתי וטרם הבנתי אותו.

מכאן לנושא ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דראושה — נראה שאין הישג שאיננו גורר בעקבותיו גם בעיות. אנחנו במדינת ישראל, ב־38 שנות קיומה, הגענו להישגים גדולים — יש מי שאומר הישגים אדירים — בתחום החינוך, בתחום ההשכלה, בהעמקת ההשכלה ובהרחבת ההשכלה, ולא רק באוכלוסייה היהודית. אני חושב ששותפים להישג הזה ולפירות ההישג הזה כל מגזרי האוכלוסייה.

העמקת ההשכלה, הרחבת ההשכלה, יצרה, מטבע הדברים, גם בעיה של קליטת הבוגרים, קליטת בעלי מקצוע במשק הישראלי. עם הבעיות המרכזיות במשק ובחברה בישראל, אשר עומדות על הפרק היום, נמנית יכולתנו לפתח את המשק ולפתח את הכלכלה באופן שנוכל לקלוט את כל בעלי ההשכלה, את כל בעלי המקצועות השונים בחברה הישראלית על כל המגזרים שלה, ללא הכול מוצא דחיולאומי, ועוד נוסף על כך גם לקלוט עולים אשר יבואו אלינו מארצות הגולה. זו איננה בעיה פשוטה. ואם חבר הכנסת דראושה דיבר על אזרחים ישראלים ממוצא ערבי שעזבו את הארץ בגלל בעיות תעסוקה, אני מניח שהוא יודע שהתופעה הזאת איננה מוגבלת למגזר הערבי. להציע את המשק הישראלי קדימה בקצב שיעלה בקנה אחד עם הקצב שבו הצלחנו להציע קדימה את מערכת החינוך שלנו, זה אתגר לגמרי לא קל. אני מקווה, אני בטוח שנוכל גם לאתגר הזה.

מסרו לי נתונים חלקיים מאוד על מספר הערכים במדינת ישראל שהם בעלי תואר אקדמי. אינני בטוח שנתונים אלה נכונים. התחלת הטיפול בבעיה, והיא אכן מחייבת טיפול, היא קודם כול במידע הדרוש כדי לאמוד את גודל הבעיה ואת היקפה. על-מנת לדעת לחפש את הפתרון הדרוש לה. על-פי הערכות שהוצגו בפני ישי היום בישראל כ־6,000 איש ואשה ממוצא ערבי שהם בעלי תואר אקדמי. בשנים הקרובות ייתוספו מדי שנה בין 600 ל־800 בעלי תואר אקדמי ערבים אזרחי המדינה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, מותר לי לשאול אותך שאלה?

השר מ' ארנס:

בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

האם יש לך נתונים על התפלגות התארים בקבוצה הזאת?

השר מ' ארנס:

יש לי נתונים על ההתפלגות, אבל אני חוזר ואומר שאני מתייחס אליהם בקצת הסתייגות. אינני בטוח שהם נכונים. עוד אניע לעניין ההתפלגות.

יצחק ארצי (המערך):

נתונים ממשלתיים הנמסרים לשר יכולים להיות לא מדויקים?

השר מ' ארנס:

אם תסתכל בשנתון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תמצא שאין בו הבדלה של נתונים מסוג זה, וחלק מהנתונים גם איננו קולטים, בצדק או שלא בצדק, על בסיס מוצא לאומי, על בסיס מוצא ערבי או דתי. כך שגם את הנושא הזה צריך לכתון, כיוון שכידוע, ללא נתונים קשה לגשת לפתרון בעיה.

בשירות התעסוקה אין נתונים על מספר אקדמאים ערבים דורשי עבודה. שכן שירות התעסוקה מנוע מלרשות או מלהתייחס אל ההשתייכות הדתית, העדתית או הלאומית של דורשי העבודה. על כך, כל מה שייאמר ביחס למספר של ערבים אקדמאים מוכטלים הוא בכחית הערכה בלבד.

מנתונים חלקיים, הלקוחים ממפקד האוכלוסין של שנת 1983, חבר הכנסת ארצי, הרי לך כבר אחת הבעיות: אנחנו מדברים על נתונים שהגיו שללה הוא שלוש שנים בערך, וזאת חקופה משמעותית בטמפול של החיים שלנו. על כל פנים, נתונים אלה של מפקד האוכלוסין מ־1983, נמצא כי בעת המפקד היו כ־3,900 לא יהודים שעסקו במקצועות המוגדרים כמקצועות מדעיים ואקדמיים מובהקים. מהם, כ־400 עסקו במדעי הטבע והחיים; כ־550 מהנדסים ואדריכלים; כ־750 רופאים, רופאי שיניים ומרפאי שיניים; כ־150 וטרינרים ורוקחים, ולא ברור לי מדוע הם מצויים באותה קבוצה; כ־250 משפטנים; כ־220 במדעי הרוח והחברה; כ־150 מורים, מרצים ומדריכים במוסדות אקדמיים; וכ־1,650 אקדמאים מורים בבתי-ספר תיכוניים.

אין בידי נתונים מדויקים על אבטלת אקדמאים. בעיה שקיימת לא רק במגזר הערבי, אבל אנחנו מעריכים שהבעיה במגזר הערבי חמורה מזו שבמגזר היהודי. דובר הזה יש לא מעט סיבות, וחלק מהן כבר הוזכר חבר הכנסת דראושה, אם לא את כולן.

קיימת בעיה מיוחדת, הנובעת מכך שחלק גדול של המשק הישראלי הוא משק ביטחוני. אין צורך להרבות במלים מדוע זה כך. אני חושב שכולנו, לרבות חבר הכנסת דראושה, מכינים שזה צורך השעה. אנחנו מקווים שעוד נראה את הימים כאשר זה לא יהיה צורך השעה. המשק הישראלי בחלקו הגדול והחשוב מבוסס כיום על צה"ל, מתקני צה"ל, התעשייה הביטחונית על אגפיה השונים, בעלי השכלה גבוהה, ולא רק בעלי השכלה גבוהה, שלא שירתו בצה"ל אינם מתקבלים לעבודה במגזר הזה, שהוא מגזר גדול. אני מניח שזה חלק מהבעיה. אינני רוצה לומר שזאת היא כל הבעיה.

אני מקווה שיבוא יום שבו האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל תהיה שותפה למשימה של הגנת המדינה, כמו כל העדה הדרוזית היום, וכמו חלק הולך וגדל באוכלוסייה הברואית במדינה. ואז ברור שהמתסום הזה ייפול מעצמו.

קל יותר היה לפתור את הבעיה אלמלא עמדנו בשנים אלה בפני קשיים כה גדולים במדינה. כידוע לחברי הכנסת, הממשלה מקיימת בימים אלה דיונים קשים, ואולי אפילו להטים, על הצעדים שיש לנקוט כדי להציע את המשק הישראלי קדימה, כדי להגיע לתנאי צמיחה, למה אנו מתכוונים כשאנו מדברים על צמיחה? — בראש ובראשונה ליצירת מקומות תעסוקה לכל אזרחי מדינת ישראל.

אני חושב שאין זה סוד בפני חברי הכנסת שאני מאמין כי התפתחות המשק הישראלי חייבת להתבסס על טכנולוגיה, על ידע, על כישרים, על תעשיות עתידות מדע. אני משוכנע שאם נשנה את מבנה המשק שלנו לכיוון זה, אנחנו נהיה מדינה חזקה לא רק צבאית, כפי שהננו היום, אלא גם מדינה חזקה כלכלית.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. חבר הכנסת דראושה, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדין בוועדת העבודה והרווחה?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדין בוועדת העבודה והרווחה — רוב
נגד — אין
ההצעה להעביר את הנושא לדין בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

י. הצעה לסדר-היום

סיוע ממשלתי לחברת "אגד" נוכח אי-סדרים שנתגלו בפעילות החברה

אומנם הנעשה ב"אגד" מהווה חלק קטן בלבד מהתרחש במשק הציבורי והלאומי, אך זהו חלק מאפיין בחומרתו. הממשלה נתונה בלחצים כבדים, מפלגתיים ואחרים, המונעים ממנה נקיטת הצעדים המתבקשים והמתחייבים, כדי לטעם תקווה שהמשק יעלה אי-פעם על דרך המלך. על הממשלה להפסיק מייד כל תמיכה ב"אגד" וכל סובסידיה; על הממשלה להורות למשטרה וליועץ המשפטי לממשלה להיכנס מייד בעוכר הקורה, ולחקור מייד וללא שום משוא פנים את המתרחש בחברה זו, ולהעמיד לדין את האשמים שיימצאו.

הממשלה חייבת לאפשר, או לבדוק אפשרות, שחברות פרטיות מתחרות תפעלנה בכבישי הארץ, בתנאי שתענינה על המתחייב מהפעלת תחבורה ציבורית — נוחות הנוסעים, בטיחות ומחירים. תנאי נוסף הוא שלא יצטרכו לתמוך בהן מכספי הציבור, אלא הן תפעלנה בתנאי תחרות, כפי שנהוג במדינות מפותחות המעודדות יוזמה פרטית.

לסיים: אם הממשלה אינה מסוגלת להוכיח לציבור כי ביכולתה להחזיק ברסן המשק הלאומי ולכווננו בהתאם לצורכי המדינה, אין לה זכות קיום. ודאי אין הממשלה רשאית לתבוע תמיכה בתוכניותיה הכלכליות, כאשר קומץ עגבניות מסכן את יציבותו של משק לאומי ויכולתה להילחם באינפלציה עומדת על חודו של מלפפון. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. אני מזמין את שר התחבורה לענות.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר בפחח דברי, שלא מופלים עלי כל לחצים פוליטיים לנהוג כך או אחרת בעובדות שנתגלו בכתבות על קואופרטיב "אגד". בדרך כלל, אני חייב לציין את שביעות הרצון מרמת השירות הניתן על-ידי הקואופרטיבים לתחבורה. בתחום זה, אני חושב שההקפדה שלנו היא הקפדה מרבית. הממשלה יכולה, אולי, להתערב במחירי העגבניות והמלפפונים, כפי שהזכרת, אבל היא איננה נוהגת לעשות זאת בהרבה תחומים אחרים שאינם

מדינה עם רווחה כלכלית. מדינה עם רמת-חיים הרבה יותר גבוהה מזו שיש לנו היום.

אם נצליח בצעדים אלה, ולדעתי הרפורמה שנדונה כרגע בממשלה היא אכן צעד חשוב בכיוון זה, אין לי ספק שיהיה זה צעד גדול קדימה לפתרון בעיות התעסוקה לכל אזרחי המדינה, גם לאזרחיה הערבים.

אדוני היושב-ראש, אנחנו במדינת ישראל מאמינים בתעסוקה מלאה לכל אזרחינו, ללא הבדל מוצא דתי או לאומי, ובכל רמות המיומנות המקצועית וההשכלתית. נמשיך ונפעל למען המטרה הזאת. אני אפעל להגשמתה במיוחד במגזר הערבי.

הנושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת דראושה, בעיית האבטלה של בעלי השכלה כאוכלוסייה הערבית. במדינת ישראל, הוא נושא חשוב הדורש תשומת לב, וכאן לתשומת לב. ולכן אני מציע להעביר את הצעתו לדין בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רפאל איתן בנושא: סיוע ממשלתי לחברת "אגד" נוכח אי-סדרים שנתגלו בפעילות החברה. אני רוצה להביא לתשומת-לב השרים, שאם הם מציעים להעביר את ההצעה לוועדה, יש להם עשר דקות לנמק זאת.

שרה דורון (הליכוד):

היו"ר ד' בן-מאיר:

השרים לא מקשיבים.

אני מביא לתשומת-לב השרים, שאם הם מציעים להעביר הצעה מסוימת לוועדה, יש להם עשר דקות לנמק זאת. אם הם מציעים להוריד את ההצעה מסדר-היום, יש להם 12 דקות כדי לנמק זאת, כלומר זמן רב יותר.

רפאל איתן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, העליתי הצעה זו לסדר-היום של הכנסת משני טעמים: הראשון — סדרת פרסומים על מעשי שחיתות ועבירות על החוק בחברה הציבורית "אגד", והשני — לידתה הצפויה של תוכנית כלכלית חדשה, לקראת תחילת דיוני התקציב לשנה הבאה.

קיים קשר הדוק בין שני אלה, והוא מתאפיין בכך, שבצעד המחסור והקשיים הצפויים למשק הלאומי, מתרחשים לנגד עינינו מעשים חמורים, ומתרחשת פזרנות משוועת של כספי הלאום. האם אין לממשלה סיבות מספיקות להפסיק כל תמיכה כספית בחברת "אגד", עד שיתיימו הליכים משפטיים, או עד שתתברר האמת כולה על הנעשה בחברה זו? האם אין הממשלה מסוגלת לאכוף על חברה ציבורית חיונית כ"אגד" התנהגות התואמת כחוט השערה את חוקיה של מדינת ישראל? האם הממשלה סבורה שרגישות הציבור קהתה? האם יכולה הממשלה לשכנע ביכולתה להמרץ את המשק הלאומי לצמיחה מתודשת, כאשר חוסר האונים ורפיון כפיה משוועים כל כך?

והפעלת שיקול דעתה של רשות הרישוי לגבי כשירותו הרפואית של הנהג לנהוג ברכב. מהכתבות עולה, לכאורה, כי "אגד" לא פעל ברוח סעיף זה כלשונו וכתרוחו. כאמור, אני רואה עניין זה בחומרה רבה, ובמיוחד כאשר מדובר בנהגים של רכב ציבורי, שחיי נוסעים רבים מופקדים בידיהם. הוריתי למנהל אגף הרישוי לבדוק את הנושא, ומשרדי יסיק, כאמור, את מסקנותיו בהתאם.

כמו כן, ביקשתי מהמפקח על התעבורה במשרד לבדוק אם נשמרו ב"אגד" התקנות הקובעות מפורשות את מכסת שעות העבודה של הנהגים, שמטרתן להבטיח עירנותם בשעת נהיגה, וזאת על-פי תקנה 168 לתקנות התעבורה, הקובעת את מכסת שעות העבודה של נהג ברכב ציבורי. נהיגה מעבר למכסת השעות הקבועה בתקנה זו מהווה עבירה.

במקביל להתערבותי בנושאים שהזכרתי, התערבתי בעניין חלוקת העיתונים לקריאה באוטובוסים של "אגד", וזאת כדי למנוע סנקציה נגד עיתון זה או אחר. בגין הכתבות שפרסם נגד הקואופרטיב, בהתערבותי הזמין קואופרטיב "אגד" גם עיתוני "ידיעות אחרונות" לחלוקה בקווים הבין-עירוניים, יחד עם עיתונים אחרים.

מפאת רגישותו של הנושא שהעלה חבר הכנסת איתן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, כדי שיערך בן דיון מקיף, ואולי מעקב אחרי פעולות של גופים אחרים אשר צריכים לפעול במקרה זה, וכן לאפשר לקואופרטיבים להשיב על האשמות הללו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת איתן, אתה מוכן להעביר את הצעתך לוועדת הכלכלה?

רפאל איתן (התחיה):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. יש לפנינו הצעה אחת. מי כעד העברת הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן לדיון בוועדת הכלכלה, ירים את ידו?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאייריהם) — הודעה בדבר זכות לשיחות טלפון; 3. שכר חברי הכנסת (הוצאות אירוח); 4. שכר חברי הכנסת (תשלום בעד שירותים רפואיים — ביטול); 5. גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאייריהם) (תיקון מס' 2); 6. שכר חברי הכנסת (תשלומים לכיסוי הוצאות כלכלה); 7. שכר חברי הכנסת (תיקון).

עוד הונחו מסקנות ביניים של ועדת הכספים בנושא "גמלאות עובדי המדינה".

יב. הצעה לסדר-היום

אשרור הסכם בדבר שיתוף פעולה בענייני תיירות ישראל-צ'ילה

בנושא: אשרור הסכם בדבר שיתוף פעולה בענייני תיירות ישראל-צ'ילה. בבקשה.

מצויים כחוסם הטיפול הישיר שלה. את זאת משאירה הממשלה למופקדים על כך.

רוב המעשים, נושאי הכתבות בעניין "אגד", שפורסמו לאחרונה בעיתון שעליו הסתמך מגיש ההצעה, אין להם נגיעה ליחסים שבין "אגד" לבין הממשלה. הם בכחינות חשדות. הם לא הוכחו בשום הליך משפטי, ויש להתייחס אליהם ככאלה. עבירות ניהוליות אם נעשו אמורות להיחקר על-ידי מערכות ביקורת פנימית של "אגד" ועל-ידי מבקר המדינה, אם הוא ימצא לנכון. עבירות פליליות — אם היו כאלה — אמורות להיחקר על-ידי המשטרה, ואם יימצא להן יסוד, יובאו האשמים לדין.

ועתה לנושאים שפורסמו בכתבות, הנוגעים לפעולת משרדי — תשלומי "אגד" בעד פרסום: אני רוצה להדגיש, כי לליקויים בניהול הכספי אין השפעה על היקף תשלומי הממשלה ל"אגד". אלה מבוצעים על-פי החוזה שביניהם, הקובע את רמת השירות ואת נוסח ההתחשבות בקווי התחבורה הציבורית כלבר, וזאת על בסיס של הכנסה והוצאה תקנית, ולא על-פי ההוצאות בפועל. כלל זה נכון גם ביחס לכל מה שנאמר לגבי חברות-הכח של "אגד" — מסעדות "אגד" וכל חברות-הכח אחרות של הקואופרטיב.

על-פי החוזה וההתחשבות השוטפת, קיימת הפרדה בין הניהול הכספי של חברות-הכח לבין הניהול הכספי של "אגד" בתחום התחבורה הציבורית. יתירה מזאת, עם תום תקופת החוזה, ב-31 באוקטובר 1986, וכמו כן במשאומתן לקראת התחילה על חוזה חדש, אנו נותנים דעתנו לחיוב "אגד" בהפרדה חשבונאית בין פעילויות "אגד" בקווי התחבורה הציבורית לבין כל פעילויותיו האחרות של הקואופרטיב. הפרדה זו תיעשה כאמצעות משרד לייצוג חשבונאי וכלכלי שעומד להיבחר כבר בימים אלה.

אני רואה בחומרה רבה את נושא כשירות הנהגים והשימוש בסמים בין נהגי "אגד", כפי שפורסם בכתבות. כרצוני לציין, כי משרדי בודק את הנושא ויסיק את המסקנות אם אכן יימצאו ליקויים בדיווח הרפואי על נהגי "אגד", כפי שמחייבת פקודת התעבורה. על-פי סעיף 12 בפקודת התעבורה, שתוקן והורחב כיומנתו בשנת התשמ"ה, הוטלה חובה על רופא המטפל בנהג ומאבחן אצלו מחלה הפוגעת בכשירותו לנהוג, לדווח על המחלה לרשות הרפואית שהוסמכה לכך על-ידי רשות הרישוי, וזאת לצורך בחינה

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת החלטות ועדת הכנסת, בעקבות המלצות הוועדה לענייני שכר, גמלאות חכירות ולוות של חברי הכנסת — עתיד-נבצל — בנושאים האלה:

1. טיטות חברי הכנסת, וזכויותיהם וחובותיהם (שיחות טלפון להן וכאים חברי הכנסת) (תיקון); 2. גמלאות לנושאי

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד להביא את הצעתו

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-15 בינואר 1986 הבאתי בפני הכנסת הצעת חוק האמנות הבין-לאומיות, שכונתו היתה לגרם לשניו ביחס של הממשלה והכנסת לנושא של אמנות בין-לאומיות. ההצעה נדחתה והמצב נשאר ללא שינוי. המצב היום הוא כזה, שהממשלה אינה חייבת לדווח לכנסת על אמנות בין-לאומיות, אף לא להסביר אותן. בפועל אמנות בין-לאומיות נשכחות נחתמות ומאושרות עלידי הממשלה, ולחברי הכנסת נודע הרבר, בדרך כלל, מפי העיתונות, ואולי גם לא בדרך זו.

בתשובתו על הצעתי אמר שר המשפטים דאז, מר נסים, שהוא היה ער למצב הזה וביקש ליצור איזון אפשרות לחברי הכנסת להביע את דעתם על אמנה בין-לאומית לפני שהיא מאושרת באופן סופי על-ידי הממשלה. הוא הזכיר את הנהוג או התקנון שהתקבל בממשלה באמצעותו, אשר קובע שכל הצעת אמנה, בטרם היא הוכאה לממשלה לאשרור, תישלח למזכירות הכנסת במספר מסוים של עותקים, ורק כעבור שבועיים יהיה אפשר להעביר את ההצעה לאשרור, וזאת כדי לאפשר לחברי הכנסת להעיר הערות.

ובכן, אני רוצה להדגים מה עולה בגורל ניסיון של חבר כנסת לעשות שימוש בחקנון הזה של הממשלה, ששר המשפטים הציע לנו להודק לו במידה שיש עניין לומר משהו הנוגע לאשרור אמנה כלשהי.

מדובר באמנה בין ממשלת הרפובליקה הארגנטינית לבין ישראל, שהובאה למזכירות הכנסת ב-26 למאי 1986, כדי להיות מונחת שם שבועיים ולאפשר לחברי הכנסת להתייחס אליה. ב-28 למאי, כלומר חוץ יומיים, העכרתי למוזכר הממשלה ולשר החוץ הערות מספר על נוסח האמנה בין ישראל לארגנטינה. כעבור למעלה מחודשיים, ב-29 ליולי, קיבלתי חשובה מן היועץ המדיני של שר החוץ, שבה הוא ציין שמכתבי הגיע למשרד לאחר שהאמנה אושררה, כיום 1 ליוני 1986. הווי אומר, האמנה אושררה שיש ימים לאחר שהנוסח שלה הונח במזכירות הכנסת, בלי להמתין לאותם שבועיים, אשר על-פי תקנון הממשלה צריך היה להמתין כדי לראות האם למישהו בכנסת יש עניין להעיר הערה כלשהי.

פניתי בעניין זה ליושב-ראש הכנסת וקיבלתי בסופו של דבר הסבר ממוזכר הממשלה דאז, מר בילין, שבו הוא גילה כמכתבו שאותו נוהל, שמר נסים ציינו, מכליל גם אפשרות לממשלה שלא להמתין שבועיים, אם אין לה די זמן ואם החליטה שלא להגיש את הנוסח למזכירות הכנסת.

במקרה המסוים שצינתי, הממשלה כן הגישה את הנוסח — משמע שהיא חשבה שיש לה זמן, אבל היא לא חשבה שהיא חייבת להמתין שבועיים, ותוך שבעים ימים אשררה את ההסכם, כך שברור לגמרי שלממשלה יש עמדה חד-משמעית שלא לאפשר לחברי כנסת להעיר הערה כלשהי ביחס לאמנות בין-לאומיות.

הנה, לאחרונה, ב-15 בדצמבר, הונח נוסח של אמנה בין-לאומית בין ישראל לבין צ'ילה, על שיתוף פעולה בענייני חירות, וזה מאפשר כמובן להגיש הערות עד ל-26 בדצמבר. היות שאנחנו היום ב-24 בדצמבר, אני מעלה את ההצעה הנושא היום איננה מאוחרת מדי.

ביחס להצעת ההסכם הזה, יש מקום שהכנסת תיתן את דעתה ותבקש מהממשלה להשהות את האשרור עד שתהיה אפשרות לדון בהצעת ההסכם בצורה מעמיקה יותר, כידוע,

יחסי החירות בין ישראל לבין צ'ילה אינם מהמשגשים ביותר. אנחנו לא רואים המוני צ'יליאנים מטיילים בישראל, וגם בצ'ילה, עד כמה שאני יודע, אין המוני ישראלים המשוטטים שם בחופשם, כך שאין זה דבר בער במיוחד.

יתר על כן, מעמדה הבין-לאומי של צ'ילה הוא כזה, שמעט מאוד מדינות משתדלות להפגין ידידות כלפיה, דווקא היום. אפילו ארצות-הברית, ידידתה משכבר הימים של צ'ילה, מסתייגת באופן הכי מפורש והכי פומבי מצ'ילה, משלטונה וממה שנעשה שם. והנה דווקא עכשיו נמצא הזמן המתאים לאשרור הסכם שמכליל את ההודעה הכאה: "ממשלת מדינת ישראל וממשלת הרפובליקה של צ'ילה מכירות ביחסי ידידות שבין שתי המדינות".

העיתוי נראה מוזר מאוד, בלתי ענייני ובאופן טבעי מעורר ספקות וחשדות. החשדות מתחזקים כאשר קוראים בסעיף אחר של ההסכם שמטרתו, בין השאר, לסייע לחילופי מידע וניסיון בהכשרתו של חבר עובדים הפועל בענף החירות. על העניין הזה של החלפת מומחים וחבר עובדים, בנושאים שונים לכאורה, יש לדאובני למדינת ישראל ניסיון מאוד מאוד בלתי מעודד. אנחנו יודעים, למשל, שמדריכים שנשלחים לאמן כוחות ביטחון, בייחוד כוחות ביטחון-פנים, נשלחו עבר במסווה של מדריכי חקלאות, מדריכי דיג וכל מיני תחומים אחרים. אנחנו יודעים שכן נשלחו המדריכים לאמן את ה"סוואק" של השאה הפרסי, כך הם נשלחו לאמן את השירותים החשאיים בואיר, באורוגוואי, לאחרונה בסרי-לנקה ועוד.

ואני שואל את עצמי: האם ההסכם הזה — הסכם שאינו בזמנו מכל בחינה שהיא — לא נעשה דחוף כל כך משום שיש צורך או יש רצון לתת אפשרות כלשהי של כיסוי רשמי למשלוח מומחים ממומחים שונים — ודאי לא מומחים לענייני חירות, כי כפי שאמרתי, אין כמעט חירות בינינו לבין צ'ילה? אם לא זה ההסבר, אזי אין שום הסבר לשאלה, מדוע היום, כאשר צ'ילה נתונה באחת התקופות הקשות ביותר שלה מבחינת היחסים הפנימיים שבה, כאשר המשטר מותקף ללא הרף על-ידי המונים, כאשר מתקיימות הפגנות ברחובות ויש תביעות מהדיקטטור להתפטר, דווקא עכשיו צריכה ישראל לחתום על הסכם שיש בו כדי להוות עדות ליחסי ידידות מיוחדים הקיימים בין ישראל לצ'ילה.

אני חושב, שמהשיקולים העניינים שהבאתי לגבי ההסכם המסוים הזה ומהשיקול העקרוני לגבי עצם התייחסות הממשלה לזכותה של הכנסת לדון באמנות בין-לאומיות, עולה כי יש מקום שהכנסת תחליט להעלות את עניין האמנה הזאת על סדר-יומה, ועלייך כך היא תסמן גם לממשלה, שהיא מציעה לה להמתין עם אישור ההסכם עד אשר תהיה הזדמנות לקבל הסבר מלא יותר על חשיבותו ועל הכרחיותו של ההסכם הזה דווקא עכשיו. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורטו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסכם בדבר שיתוף פעולה בענייני חירות בין ישראל לצ'ילה, הנומד עתה לפני אשרור על-ידי ממשלת ישראל, מבוסס על יחסי הידידות המסורתיים הקיימים בין עמי ישראל וצ'ילה, יחסי ידידות הנמשכים זה עשרות שנים ואינם תלויים במשטר זה או אחר.

ההסכם, אשר נחתם כבר בתחילת השנה על-ידי שר החוץ של מדינת ישראל, דן בחילופי ידע, מידע וניסיון בנושאי

נוספים, שעדיין אינם נכללים במסגרת הקשרים הדיפלומטיים, מבטאים יחסים מיוחדים, מבטאים ידירות, מבטאים חזק קשרים.

בצילה מתקיים היום משטר אימים, משטר דיקטטורי, משטר לא-חוקי, לא דמוקרטי, משטר מדכא. באלה הימים, ועל רקע מה שקרה סביב פרשת הנשק האירני, על רקע כל השמורות בענייני ה"קונטראס" — מדוע אין בישראל התבונה שלא לתחוב את ראשה אל המיטה החולה הזאת?

אשר להערה בדבר תדירן של שירותי ביטחון — אני מוכרח לומר, שהייתי רוצה להיות סמוך ובטוח שאכן אין סכנות שכאלה. אבל, נוכח הודעתו הפומבית של יעקב נמרודי על התפקיד שהוא מילא באירן, לא בענייני תיירות ולא בענייני מסחר אלא בעניינים של עזרה לארגון אחד משירותי הביטחון האכזריים ביותר שהיו, אני מוכרח לומר שאיני רואה את חשדו של חבר הכנסת מתי פלד כדבר שמוכרחים לדחותו על הסף.

מכל מקום, הצעתי היא להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. העניין ראוי לדיון, ראוי לדיון גם לגופו וגם לגבי המשמעות הכללית שיש לו.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה, חבר הכנסת פלד, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מתתיר פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

לפנינו שתי הצעות: האחת להסיר את ההצעה מסדר-היום, והשנייה — להעביר אותה לדיון בוועדה. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדה — ירים את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדת

החוץ והביטחון — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום של

— רוב

הכנסת

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע בזאת, שההצעה לא תיכלל בסדר-היום של הכנסת.

יג. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון — מינוי מבקר), התשמ"ז — 1986 *

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

התחבורה, המקשר בעת הזאת בין הכנסת לממשלה, עמיתי חברי הכנסת, —

הי"ר ד' בן-מאיר:

יושב כאן גם שר העבודה והרווחה.

דוד מגן (הליכוד):

סליחה, שר העבודה והרווחה, כדרכו, נחבא אל הכלים.

תיירות, לרבות הכשרת כוח אדם מקצועי ועידוד תיירות בין שתי הארצות.

התיירות מיועדת מטבעה ליצור גשר של ידידות והכנה בין עמים, ואין לקשור אותה לנושאים פוליטיים.

ההסכם הנ"ל, כפי שכבר ציינתי, נחתם עליידי שר החוץ של מדינת ישראל ושרי צילה בישראל בחודש ינואר השנה. ההסכם טעון אשור על-ידי הממשלה, ולפי תקנון הממשלה, יש להמציאו למזכירות הכנסת שבועיים לפני שהוא מוגש לממשלה, לידעתם של חברי הכנסת. בהתאם לכך יובא ההסכם לידעת חברי הכנסת.

ההסכם הוא הסכם רגיל, והוא נחתם עם כל הארצות ועם כל המדינות המקיימות שיתוף פעולה עם ישראל, גם עם אלו שבתחומים אחרים אנחנו לא מקיימים את מערכת יחסים. עם צילה מקיימת ישראל מערכת יחסים תקינה בכל התחומים האחרים.

אני סבור שהסעיף שכרח בו חבר הכנסת הנכבד כדי לנגח את ההסכם הוא סעיף שגורתי, אשר מופיע בכל הסכמי התיירות. אני משוכנע שאין בו כל כוונה סמויה לשלוח אנשי ביטחון שלנו לצילה באמצעות מדרכי התיירות, או לקלות מהם אנשי שירותים באמצעות המסווה של מדרכי תיירות. אין זה רצוני, חבר הכנסת פלד, להעלות את הנימוק הזה כנימוק למטרתו של ההסכם הזה.

כפי שצינתי, ההסכם הזה הוא הסכם שגורתי שחותמים עם כל המדינות האחרות, ואני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פלד מסדר-היום.

הי"ר ד' בן-מאיר:

הצעה אחרת, חבר הכנסת גרנות, בבקשה, לרשותך שלוש דקות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו מחייבים יחסים דיפלומטיים בין ישראל ובין כל מדינה, בלי קשר למשטרה, אף שלפעמים, במקרים יוצאים מן הכלל, נוצרים מצבים שבהם אפילו עניין זה צריך לעמוד לדיון מיוחד.

בין זה לבין התוכן שקיום היחסים הדיפלומטיים הפורמליים מחייב, יש הבדל עצום, ואנחנו מפעם לפעם גולשים מן הנקודה, ואין זו פעם ראשונה. זכורה לינסיעתו של ראש הממשלה הנוכחי ושר החוץ לשעבר לארגנטינה, בימי שלטון הקולונלים, בימים שרחובות ארגנטינה מלאו נחלי דם, בימים שאלפי אנשים נזרקו ממטוסים. אז ראה שר החוץ של מדינת ישראל לכבד ולבקר בארגנטינה.

איש לא ערער על עצם קיום היחסים, אבל הסכמים

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן להביא את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון — מינוי מבקר), התשמ"ז — 1986. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הכלכלה והתכנון, אדוני שר

אלה עניינים חשובים אומנם, אך לא כאותה מידה כפי שחשוב השני של שיטת הבחירה: חשוב בעיני, ואני מניח חשוב בעיני כל חברי הכנסת. מה עוד שאני מאמין שהתיקונים האלה בחוק ייעשו ללא שהיות, אם אכן הכנסת תאשר את ההצעה לשנות מעיקרה את שיטת הבחירה של מבקר המדינה.

איני רוצה להלאות את חברי הכנסת בשעה מאוחרת זו בצורה הנימוקים הכבדים המחייבים את העניין, ואסתפק בשלושה נימוקים.

ראוי הוא כי נושא המשרה הציבורית הבכירה הזאת של מבקר המדינה ייבחר ולא ימונה. כאשר אני אומר "ייבחר" הכוונה היא שהוא יגיע לידי מינויו על-ידי הצבעה בקלפי של כל חברי הכנסת, ולא יהיה נתון לעסקאות קואליציות או בין-סיעתיות אלו ואחרות. שיכולות להיעשות בקומה הראשונה של משכן הכנסת ובוועדת הכנסת, בלי ששאר חברי הכנסת שותפים לכך.

גם אם אני חייב להדגיש, שהמינוי של ד"ר נבנצל בזמנו והמינוי של עורך-דין טוניק לפני כחמש שנים היו מינויים מוצלחים בהחלט. הרי אין להטיף מכך שהמשך השיטה הנוכחית יבטיח מינויים מוצלחים כאלה. ניסיון החיים והניסיון של מינוי אנשים למשרות ציבוריות מלמד, בדרך כלל, כי בכחירות המתבצעות בגוף בוחר רחב מושגת תוצאה טובה יותר מפרספקטיבה ציבורית.

אפשר כבר היום לסכם תקופה די נכבדה של בחירת ראשי רשויות מקומיות בבחירות ישירות-אישיות. כאשר הם נבחרים על-ידי כלל הציבור בתחום יישובם, ולא על-ידי המועצה המקומית. דומני כי מאז הוכנסה השיטה הזאת, המשקל הסגולי של ראשי הרשויות המקומיות אכן עלה.

מי שמתמצא במינוי רבני ערים יודע — וזה עתה נכנס לאולם סגן השר פנחס, והוא ודאי מכיר את העניין, וזה עתה נכנס חבר הכנסת גרשון שפט וגם הוא מכיר את העניין — שבמקום שבו קובעים גוף בוחר גדול ורחב, רוב העיר נבחר על-ידי גוף בוחר המונה עשרות אנשים, הוא בדרך כלל מוצלח יותר מרב עיר שנבחר על-ידי גוף של 13 או 14 או 15 אנשים.

אפשר להתחיל לממש מחשבות אלו גם על דרך בחירת השופטים. אנחנו שומעים בשנים האחרונות ביקורת על צורת בחירת השופטים על-ידי גוף מצומצם של תשעה אנשים, ואני חושב שאם הקריאה של חברי כנסת שונים להרחיב את הגוף הבוחר שופטים אכן תתקבל, המזלוקת והוויכוחים בנושא זה אכן ייפסקו, או לפחות יצטמצמו.

בסך-הכול אני מבקש להדגיש, שכלל שמספר האנשים הנותנים דעתם על מושא הבחירה גדול יותר, כך ההצלחה גדולה יותר.

הנימוק העיקרי, והוא נוגע לכל חברי הכנסת — אני רוצה להזכיר כי מבקר המדינה צריך להיות אישיות מקובלת על הכנסת. הלא הכנסת, הרשות המחוקקת, נקראת באותה נשימה גם הרשות המבקרת. הרי כל אחד מאתנו, כל אחד מבין 120 חברי הכנסת, רואה את עצמו גם כמעין מבקר מדינה זוטא. והרשות המבקרת הזאת, כנסת ישראל, ראוי כי כל אחד מחבריה יישאל ויביע את דעתו, בפתק שיטולשל לקלפי, מיהו האיש הראוי למלא את תפקיד מבקר המדינה.

אני מאמין ובטוח שאם שיקוליהם של חברי הכנסת אכן יהיו לעניין, כאשר כל החישובים וכל ההתחייבויות המפלגתיות ושיקולים בין-סיעתיים אלה ואחרים יישמו הצדה, אין לי ספק שאם נוכח בעזרת השם בתקופה הקרובה להריץ את

— אני מציע לכנסת לתקן שלושה עניינים חשובים בחוק מבקר המדינה: א. לקבוע שמבקר המדינה, שהוא כידוע גם נציג תלונות הציבור, ייבחר בכחירות חשאיות על-ידי הכנסת, ולא ימונה עוד על-ידי נשיא המדינה, החוזה על המינוי לפי הכתיב של ועדת הכנסת; ב. לקבוע כי תקופת כהונת מבקר המדינה תהיה שבע שנים ולא חמש שנים.

הו"ר ד' בן-מאיר:
סליחה, חבר הכנסת מגן. הייתי מציע שחתקן. כאשר ועדת הכנסת בוחרת, היא לא מכתירה, היא בוחרת. אתה מציע שתהיה בחירה במליאת הכנסת במקום בחירה בוועדת הכנסת. ולא, יוצא כאילו ועדת הכנסת מכתירה. יש שם בחירות.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, לנשיא המדינה, לפי החוק הקיים, אין סמכות לשלול את החלטת ועדת הכנסת. לכן אני קורא לזה תכתיב.

התיקון השני שאני מציע הוא — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

דוד מגן (הליכוד):

אני מרכיב בקשר הזה.

התיקון השני שאני מציע הוא לקבוע כי תקופת כהונת מבקר המדינה תהיה שבע שנים ולא חמש שנים, תוך הדגשה כי לא תהיה תקופת כהונה שנייה רצופה.

התיקון השלישי — להעניק למבקר המדינה סמכויות של כורך בעניינים הנתונים במחלוקת בין גופים ציבוריים מבוקרים, כאשר מבקר המדינה עצמו חשף מחלוקת זאת תוך כדי עבודתו וביחמתו.

אדוני היושב-ראש, ברשותך אסתפק בדרכי היום בהדגשת החשיבות שבשינוי שיטת בחירת המבקר — — —

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

דוד מגן (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, כן.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מצפה שמבקר המדינה הבא ייבחר על-פי השיטה המוצעת בהצעת החוק שלך?

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, אם שאלת, אני רוצה להזכיר לך, שבתקופת כהונת הכנסת העשירית, לפני כחמש שנים, עת כיהנו יחד כחברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה בכנסת, כל חברי הוועדה הסכימו, מייד אחרי בחירת מבקר המדינה הנוכחי, עורך-דין טוניק, שיש לשנות את השיטה. אתה יודע, ואני מניח שכל חבר הכנסת יודעים, שהביקורים במסדרונות הקואליציה והסיעה וכיוצא באלה נמשכו כחמש שנים. אני מקווה מאוד ששר הכלכלה והתכנון, העומד להשיב על הצעתך, אכן ישתכנע, ואם הוא יראה חשיבות בעניין הזה, הוא יסיע לכך שהצעה זו תהיה ולבטחית לפני בחירת — ואני בכוונה אומר בחירת ולא מינוי — מבקר המדינה הבא. לכן הזדהיתי וביקשתי להעלות את ההצעה כבר היום, כדי שלא תהיינה דחיות מיותרות.

כפי שאמרתי לפני קריאת הביניים, אדוני היושב-ראש, שני העניינים שהזכרתי: תקופת הכהונה וסמכות הבורר —

ותחזיר אותן למליאת הכנסת, כפי שתמצא לנכון בחוקה תפקידה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, על איזו שיטת בחירה של מבקר המדינה מדובר בהצעת החוק שהגישתה הממשלה?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

הממשלה אינה מציעה לשנות את שיטת הבחירה הנוכחית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה, ובכן, אני מבין ששר הכלכלה והתכנון מציע להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדה המשותפת של הוועדה לענייני ביקורת המדינה וועדת החוקה, חוק ומשפט, והיא תשולב בהצעת הממשלה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה

(תיקון — מינוי מבקר), התשמ"ז—1986,

לדיון בוועדה המשותפת של הוועדה לענייני

ביקורת המדינה וועדת החוקה, חוק ומשפט

נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מגן, אני מבין שעקב כך לא יחולו על הצעת החוק הזאת ההליכים הרגילים של דיון בהצעת חוק פרטית, דהיינו השלב של דיון מוקדם והכנת ההצעה לקריאה ראשונה, אלא היא כבר תשולב בהצעה כולה.

דוד מגן (הליכוד):

זו תהיה הצעה משולבת עם הצעת הממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

כן, והיא תובא לקריאה שנייה ושלישית. היא לא תידון בנפרד.

יד. הצעה לסדר-היום

תאונות עבודה בישראל

בשנת 1984/85, מהם 245 הרוגים, על-פי סטטיסטיקה אחרת, מצאתי כמעט את אותם מספרים. שם הוזכרו 260 הרוגים. שר העבודה והרווחה אמר: "תאונות העבודה גרמו לאובדן ישיר של 1,125,000 ימי עבודה, שבגינום שולמו דמי ביטוח, נזיקין ופגיעה". הגוף העוסק בנושא תאונות העבודה משלם סכום של 30 מיליון שקלים, וכאן מדובר בכל הגמלאות והפיצויים 30 מיליון שקלים משולמים כגמלאות ופיצויים על-פי החוק לנפגעי עבודה, לשאיירי נפגעי עבודה וכו'.

על-פי ממצאים אחרים, ואני מקווה שהם אינם נכונים, אבל הם, כנראה, נכונים, ישראל היא היום הראשונה בין הארצות השונות באחוז תאונות העבודה ביחס לאחוז כלל המועסקים.

אתמול דאינו את הנציגים של ארגון נכי תאונות עבודה מסתובבים בכנסת ופונים אלינו על-מנת לשכנע אותנו שלא לתת יד לפגיעה בזכויותיהם. לצערי הרב, מספר חבריו של הארגון הזה הולך וגדל.

החוק הזה, מעבר לקריאה הטרום, בקריאה ראשונה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, ונוכל לבחור כבר בחודש ינואר הקרוב את מבקר המדינה הבא במליאת הכנסת, ואני כטוח שבחירה זו היתה מוצלחת, אם השיטה החדשה אכן תתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. בבקשה, שר הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יודע שנושא זה שנוי במחלוקת גם בקרב חברי הכית וגם בקרב חברי הקואליציה, והוא טעון בהחלט בחינה ולימוד.

אני רוצה להעיר, קודם כול, הערה אחת על דברי חבר הכנסת מגן. כפי שכבר אמר היושב-ראש, גם היום מבקר המדינה נבחר; הוא נבחר על-ידי ועדה פרלמנטרית חשובה, על דעת הכנסת כולה, שהוועדה היא שלוחתה. לכן, גם היום מבקר המדינה אינו מתמנה אלא נבחר כדת וכדין על-ידי פורום פרלמנטרי מוסמך.

שנית, בכנסת נדונה עתה הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה, שהממשלה הגישה לבית. היא נדונה בוועדה משותפת של הוועדה לענייני ביקורת המדינה וועדת החוקה, חוק ומשפט. הוועדה המשותפת לומדת את הצעת החוק הזאת, ומתעתדת להגיש אותה תוך זמן סביר למליאת הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. באותה הצעת חוק כלולים נושא בחירתו ודרך בחירתו של מבקר המדינה.

לכן, מן הראוי הוא ששתי ההצעות, מאחר שהן דנות לפחות באופן חלקי באותו נושא עצמו, יידונו באותו פורום פרלמנטרי.

לכן, בלי להביע את דעתי לגופה של ההצעה, איני רואה שום סיבה שהצעת החוק שמציע חבר הכנסת דוד מגן לא תצורף לדיון בוועדה המשותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט והוועדה לענייני ביקורת המדינה, שדנה בלא-הכי באותו נושא בהקשר של הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה. הוועדה תבחן את ההיבטים שהדגיש חבר הכנסת דוד מגן ותגיע למסקנות שתגיע

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נאווה ארד בנושא: תאונות עבודה בישראל. בבקשה.

נאווה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עומדת להעלות עכשיו לסדר-היום את הנושא: תאונות העבודה בישראל. להפתעתי הרבה, נושא זה נדון מעט מאוד בכנסת ישראל, אבל עוסקים בו הרבה מאוד שר העבודה והרווחה, משרדו והגורמים הקשורים לו בקרב התעשיינים וההסתדרות. קשה לי להבין איך הנושא לא עלה על סדר-היום של הכנסת עד כה.

אני רוצה לקרוא מדבריו של שר העבודה והרווחה, שהתפרסמו בחוברת "עבודה ורווחה" מאוגוסט-ספטמבר 1985, דברים שמשוטט-מה לא היה להם ההד שהיה צריך להיות להם, גם לא בקרב הגורמים שנותנים משאבים למשרד העבודה והרווחה על-מנת שיוכל להתמודד עם התופעה. וכך אמר שר העבודה והרווחה: "66,100 עובדים נפגעו בתאונות עבודה

על-מנת להבטיח שלא יהיו רק חוקים, אלא שתהייה גם חקנות, כמו זכות העובד לדעת, אני יודעת, שמינית ועדה שהיה עליה לבדוק מה עושים היום בעולם באותם מקצועות שאנחנו יודעים שהם מקצועות מסוכנים, ובכל הנושא הרחב של מחלות מקצוע, לא שמענו את תוצאות הבדיקה.

ברוח מבקר המדינה — ואני יכולה לדבר רק על דוח מס' 34 של מבקר המדינה, כי הוא אינו בודק בכל שנה את אותו נושא — נמתחת ביקורת קשה מאוד על הטיפול בנושא זה. אני שואלת: איך זה יכול להיות, למרות כל הנתונים וכל החוקים?

המסקנה של המבקר הייתה — שבפועל אין אכיפת חוקים. למרות חקנות שתוקנו — שהייבו מפעלים להגיש תוכניות לבדיקה בנושאי בטיחות וגיהות, מתברר היום שיש עשרות אם לא מאות מפעלים שאינם עושים כדבר הזה. הנושא נתון בידיהן של רשויות שונות. על-פי מה שלמדתי לדעת, מינית מתאם לנושא הזה, אבל כשבדקתי, ראיתי שעד עצם היום הזה יש לנושא עדיפות של כמעט אפס אצל אותם גורמים שעוסקים בנושא הזה במשרד הבריאות — ונתקלתי רק בכמה דוגמאות — וגם כשיש עדיפות בנושא זה במשרד העבודה והרווחה, על-פי מה שאני בדקתי, למעשה אחת עובד בלי כוח אדם, והמשאבים שצריכים להיות לנושא הזה לא קיימים.

כבוד היושב-ראש, אני מניחה שהנושא יועבר לוועדה או יידון במליאה, אבל להערכתי זה לא ייגמר בזה. אני פונה לשר ומבקשת ממנו: אנחנו חייבים לשמוע ממי שמופקד על הנושא איך מתכוונים ליישם את החקנות ואת החוקים שהכנסת הזאת חוקקה, כאשר אנחנו עומדים בפני מציאות של הרוג ליום. איזו תוכנית בטיחות אתם הנחתם, על איזה שולחן, ומי צריך למסור לכם דין-וחשבון? האם מוסרים לכם דין-וחשבון על הסיכונים לעובדים, גם מבחינת תנאי העבודה וגם מבחינת הבריאות? איך התקדמתם בנושא של חשיפה לחומרים? לא רציתי להיכנס לכל הפרטים, אבל כאירופה, בעולם, הנושא הזה עומד כאחד הנושאים המרכזיים. אצלנו הוא עומד כאחד הנושאים שאיש לא שם אליהם לב.

והדבר הנוסף: מה נעשה בשטח הזה מבחינת איכות החיים בעבודה והדאגה שעובדים, לא רק בדרך של סנקציות אלא גם בדרך של מודעות, ידעו מהם הסיכונים במקום עבודתם? אני חושבת שזה נושא שחייב לעלות לסדר-היום הציבורי, ממש כמו הנושא של תאונות הדרכים. אנחנו מדברים על תאונות הדרכים: תאונות העבודה נעלמו מסדר-היום.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חודה רבה, בבקשה, אדוני שר העבודה והרווחה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקש לבדוק את חברת הכנסת נאוה ארד על שהחליטה להעלות את הנושא של תאונות העבודה על סדר-יומנו הציבורי גם כהצעה רגילה לסדר-היום.

בישראל מועסקים כיום כ-1.38 מיליון איש. בשנת 1985/86 אושרו על-ידי המוסד לביטוח לאומי כ-63,000 תביעות כענף נפגעי העבודה. כ-15 השנים האחרונות, אדוני היושב-ראש, חל גידול ניכר בהיקף המועסקים במשק, אך עם זאת, למרות הגידול בהיקף המועסקים במשק, קטן ופחת מספר הנפגעים בתאונות העבודה, ולא די שלא גדל באותו יחס אלא אף קטן אבסולוטי. כ-1970 אושרו 88,000 תביעות נפגעי עבודה. לעומת זה, חמש שנים לאחר מכן — 90,000. חמש שנים לאחר מכן, כ-1980, אושרו 85,000 תביעות, היינו ירידה, עד לרמה של 63,000 בשנת 1985/86. עובדה זו, גברתי, חברת

כאשר בדקנו רק את אותה שנה, שנת 1984/85, התברר שמתוך 245, או 260 הרוגים, כמחציתם נהרגו בתאונות דרכים. אנחנו יודעים שתאונות דרכים בדרך לעבודה או בחזרה מהעבודה נחשבות תאונות עבודה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

לגבי מספר ההרוגים, 245 או 260, ההבדל בין שני המספרים גובע מכך שלא תמיד הרוג בתאונת דרכים מוכר כמי שנהרג בתאונת עבודה. לכן יש פער בין שני המספרים. התביעות היו להכיר כ-260 הרוגים כהרוגי תאונות עבודה, והוכרז רק 245.

נאוה ארד (המערכת):

אדוני השר, אם אנחנו מביטים על הבעיה לעומקה, הרי זו טרגדיה, בעצם אנחנו יכולים לומר, שכל יום נהרג אדם אחד בתאונת עבודה. כל יום נהרג במדינת ישראל אדם אחד בתאונת עבודה. יש כל כך הרבה גורמים המטפלים בעניין וכל כך הרבה חוקים, מה קורה לנו? במקום ארץ זבת חלב ודבש, אנחנו נהפכים לארץ אוכלת יושביה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת ארד, אני מרשה לעצמי לשאול אותך, האם את יודעת ש-60% מתאונות העבודה נגרמות בדרך לעבודה וממנה?

נאוה ארד (המערכת):

אמרתי שבדקתי ומצאתי, שמתוך המספר הזה של ההרוגים, מחציתם נהרגו בתאונות דרכים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

60%.

נאוה ארד (המערכת):

אבל אני מדברת על שנה ספציפית. שאר התאונות אירעו במקומות העבודה.

ככל וזאת יש מידע, נערך מחקר של המרכז ללימודי בטיחות בעבודה והגורם אנוש של הטכניון. הוא בדק פרופילים של עובדים שמועדים לתאונות עבודה. הוא לא בדק אחד או שניים, אלא 1,000 עובדים. מסתבר, שמתוך 1,000 העובדים שנבדקו, ל-270 עובדים אירעו לפחות שתי תאונות עבודה בשנים 1979 — 1981: ל-76 עובדים — שלוש תאונות עבודה; ל-30 עובדים — ארבע תאונות עבודה; ל-19 עובדים — חמישה תאונות עבודה. לעובד אחד, שזה שיא, אבל כך יצא במדגם הזה — בין השנים 1969 — 1981 אירעו 27 תאונות עבודה. ל-5% מהנבדקים במדגם הזה, שהקיף 1,000 עובדים, אירעו לפחות ארבע תאונות עבודה בשנים 1979 — 1981.

על-פי בדיקה שעשיתי, והנתונים נמצאים אצל כל הנוגעים בדבר, אבל אביא לדוגמה רק את מחוז חיפה — כחודש אחד מוגשות 2,300 תביעות בנושא תאונות עבודה. אפשר לומר, שאילו בדקנו אזוירי תעשייה דומים, היינו רואים, על-פי הנתונים שבידנו, שאין זה מצב נדיר; מדובר במאות ובאלפי תאונות.

יש גם מקצועות המועדים לתאונות עבודה. לפי הפרופילים שנבדקו, כחרטות ובמסגרות אנחנו רואים תופעה התחרת על עצמה — עובדים גילאי 30 — 40 נפגעים בגפיים עליונות, בגפיים תחתונות או בעיניים.

ובכן, הידע בנושא הזה קיים. אדוני שר העבודה והרווחה, אני יודעת — ואתה דוברת על זה — שהמשרד עשה הכול

מצביעים על כך שהיחס בין התשלומים לנפגעים והעלות למשק של תאונות העבודה, הוא יחס של 3 ל-1 עד 5 ל-1. העלות הכוללת של התאונות למשק היא מעל 300 מיליון דולר בשנה, כשמיליון דולר הם התשלומים הישירים של המוסד לביטוח לאומי לנפגעי תאונות עבודה.

על נושא הבטיחות בעבודה במדינה, מופקדים שני גופים עיקריים: המוסד לבטיחות וגהות ומחלקת הפיקוח על העבודה.

שידור הפיקוח על העבודה מדרך ופועל במיוחד לאכיפת מגוון החוקים והתקנות. בשנים האחרונות פרסמו כ-37 תקנות חדשות ומחודשות, ועוד כשמונה תקנות עומדות להתפרסם.

שתי התקנות האחרונות שפורסמו הן חשובות ביותר, ועליהן התעכבה גם חברת הכנסת נאוה ארד האחת — כמעט כל מעביד המעסיק מעל 50 עובדים חייב להכין תוכנית בטיחות שנתית, השנייה — כל מעביד חייב להורות לכל העובדים את תהליכי העבודה התקנים, להודיע להם על הסכנות האורכות להם מתהליכי העבודה, משימוש בחומרים מסוימים, משימוש בציוד, על המעביד לוודא שכל העובדים אכן הבינו את הדבר, על המפעל ועל המעביד לצייד את העובדים באמצעי מגן מתאימים ולוודא שימוש באמצעי מגן אלה.

רוב המפעלים אכן כבר הכינו את התוכניות, ומחדשים אותם כנדרש בתקנה, פרט למפעלים בודדים שנגדם אנו נוקטים אמצעים משפטיים.

בימים אלה סיימו, כמוסד לבטיחות וגהות, תכנון של ניידת הדרכה חדשנית ביותר, שתהיה מצוידה במערכות יחידניות, מערכות וידאו ותאי התנסות אישית. ניידת זו מתוכננת לנוע בין המפעלים, והיא תופעל בתוך שישה חודשים.

כן סיעה המוסד לבטיחות וגהות לגבש הצעה להקמת מרכז מידע לאומי בנושא בטיחות וגהות. מרכז זה, אשר יהיה קשור באמצעות מערכת מחשב למאגרי מידע ממוחשבים בעולם, יספק שירותי ייעוץ להנהלות ולעובדים. יתירה מזאת, אני מאמין שיהיה במרכז המידע הזה כדי לספק דע למקומות עבודה שבהם יש צורך בכך.

אנחנו פועלים גם באמצעות הקרן לפעולה מונעת ומחקרים בבריאות בעבודה. אנחנו מממנים מחקרים ופרויקטים מיוחדים לקידום רמת הבטיחות והגהות. במסגרת פעילות במימון הקרן נערכו ונערכים מחקרים בתחומים של רפואה מונעת ומחקרי עמדות, וכן פרויקטים בתחומי המניעה כגון: הפרויקט של פעילות גופנית בתעשייה, או מימון של תכנון ובניית ניידות בטיחות.

אדוני היושב-ראש, משרדנו עושה כל מאמץ על-מנת להקטין לאפס את מספר תאונות העבודה, וכרו ממחוסר תקציבים לא ניתן להגיע לכל הפעילות שהיינו רוצים ושואפים להגיע אליה.

חברת הכנסת נאוה ארד עמדה על כך, שיש מחסור בכוח אדם כדי לאכוף את חוקי העבודה. זה נכון. משרד העבודה והרווחה, לדאבון לב כולנו, צריך להתמודד עם כל גורל המצוקה בחברה הישראלית. אם יכולתי להרשות לעצמי, במסגרת החלטות הממשלה על קיצוצים בתקציב, שבהם נכלל גם תקציב משרד העבודה והרווחה, שלא להכליל במסגרת הקיצוצים בתקציב לא את המגזר הערבי, ששם המצב קשה, לא

הכנסת נאוה ארד, יש בה כדי להצביע על שיפור רב ומשמעותי שנעשה בתחום זה ועל מניעת נזק ישיר לא רק לנפגע עצמו אלא גם למשק בכללותו.

פעולות הפיקוח יחד עם יתר הגופים שמטפלים בנושא הביאו לצמצום ולירידה במספרים משמעותיים, ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, לקרוא את הנתונים: ב-1980 קיבלו 85,000 איש דמי פגיעה; ב-1981 — 77,000 — ב-1982 — 77,000 — ב-1983 — 63,000 — ב-1984 — 59,750 — ב-1985/86 — 57,000. אחוז הנפגעים: ב-1980 — 6.7% — ב-1981 — 6% — ב-1982 — 5.9% — ב-1983 — 4.7% — ב-1984/85 — 4.4% — ב-1985/86 — 4.1%. מספר הנכים: ב-1984/85 — 3,225 — ב-1985/86 — 3,287. נהרגו בתאונות: בשנת 1984/85 — 245; בשנת 1985/86 — 239. ימי עבודה שאבדו למשק: בשנת 1984/85 — 1,125,780; בשנת 1985/86 פחת מספר ימי העבודה שאבדו למשק ל-1,086,928.

כלל המועסקים: בשנת 1980 — 1,262,000 — ב-1981 — 1,282,000 — ב-1982 — 1,306,000 — ב-1983 — 1,345,000 — בשנת 1984/85 — 1,367,000 — ב-1985/86 — 1,380,000.

אנחנו רואים בבירור, אדוני היושב-ראש, ירידה של כ-40% באחוז הנפגעים, אך מובן שיש עוד הרבה מה לעשות.

בשנת 1986/87, מאפריל עד אוקטובר, דווח על 125 הרוגים, ואני חייב לחזור ולהדגיש את מה שחברת הכנסת נאוה ארד אמרה היושב-ראש חזר והדגיש: כ-50% ממקרי המוות הם לא תוצאה של תאונות עבודה אלא עקב תאונות דרכים בדרך לעבודה ובחזרה ממנה, המוכרות על-ידי המוסד לביטוח לאומי כתאונות עבודה. מובן שמספר ההרוגים בתאונות העבודה נמוך ב-50% מהמספרים שצינו. יש להפריד, לכן, בין תאונות עבודה לבין תאונות הדרכים. על תאונות הדרכים ועל דרכי מניעתן מופקדים גופים אחרים ולא משרד העבודה והרווחה.

רוכם המכריע של נפגעי תאונות עבודה — כ-60,000 מתוך 63,000 בשנה שעברה — זכו בדמי פגיעה בלבד, היינו, תקופת היעדרותם מהעבודה היתה קצרה ולא נקבעה להם בעקבות התאונה כל נכות לצמיחת. משך ההיעדרות מהעבודה הוא כ-17 יום בממוצע. אך בצמיחה כוללת של המשק וכדי להמחיש את הנתון — סך כל ימי ההיעדרות עקב תאונות עבודה כארץ הוא כאילו מפעל גדול, שמעסיק 4,400 עובדים, מושבת במשך כל השנה.

נאוה ארד (המערך):
לפי המספרים שציטטת, 3,000 הוכרו כנכים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:
מתוך 63,000 אכן רובם המכריע, 60,000, זכו בדמי פגיעה בלבד.

נאוה ארד (המערך):
כל היתר הוכרו כנכים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:
כל היתר אכן הוכרו כנכים לצמיתות.

אני מבקש לחזור ולהדגיש כי אילו יכולנו לרכוש את כל ימי ההיעדרות עקב תאונות עבודה היה זה כאילו מפעל אחד, שמעסיק 4,400 עובדים, מושבת במשך השנה כולה.

מרי יום נפגעים בתאונות עבודה בישראל 230 עובדים, מתוכם כ-13 נשאים נכים. מחקרים שנערכו במדינות המערב

היו"ר א' שוסטק:
חודה לשר העבודה. חברת הכנסת נאוה ארד, האם את
מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

נאוה ארד (המעריך):
מסכימה.

היו"ר א' שוסטק:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא
לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד את ההצעה
להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום מערכת הטיפול במפגרי

הכנסת בנימין בן-אליעזר. הרעלתה גם הצעת חוק מאור רחבה,
שדנה בהגדרת גיל חינוך חנים חובה לגבי ילדים מפגרים, אבל
רק היום שמענו, בחשובה על השאלתה שלי, שגם את המעט
שמשרד החינוך צריך למלא לא תמיד ניתן לבצע מחוסר
תנאים.

כשהוועדה המשוּחפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת
העבודה והרווחה הניחה את מסקנותיה על "בית חניה" על
שולחן הכנסת, היא הוסיפה ואמרה, שהיא מניחה אותן ביודעה
שהנושא יחזור אל הכית חרשות לבקרים — זה היה בשנת
1977 — כל עוד לא תשתנה גישת הממשלה לבעיית המפגר.
ואני מוסיפה: גם גישת החברה.

השאלה הנשאלת שוב ושוב היא: האם אנוזנו כחברה
רואים את עצמנו אחראים לטיפול ולמתן פתרון לבעיה, או
שאנוזנו משאירים את המשפחות הפגועות לשאת לבדן בנטל,
להתחבט ולהחלכט כדילמה הנוראה אם יש טעם להמשכת
חיים של יצור חריג, שמצד אחד איננו מסוגלים לתת לו לחיות
בתוכנו, איננו מסוגלים לתת לו תנאים כמוסדות מתאימים,
ומצד אחר, איננו מסוגלים — זה גם בניגוד לכל השקפת
עולמנו — לתת לו לסיים את חייו ואולי אפילו לסייע לכך, עד
כמה שזה נשמע אכזרי.

לפי הנתונים שאספתי אינני יכולה לומר שלא חלה שום
התקדמות במשך השנים, אבל בעיקרה זו התקדמות בדברים
הפסיים — אולי מעבר מצרפים למכנים, אולי יותר אוכל
וביגוד. הדברים היסודיים לא נפתרו והבעיה בכללותה הולכת
וגדלה מבחינה מספרית. לפני כמה דקות ציין את זה שר
העבודה והרווחה בדברי תשובתו לתזכורת הכנסת נאוה ארד
על הרשימה הארוכה של המגזרים שמצבם עדיין ככי רע.

היום אוכלוסיית המפגרים פיגור בינוני ומטה מונה
כ-20,000 — 0.5% מהילדים, שהם למטה מהנורמה של מנת
משכל של 69 נקודות. לפי ההגדרה של המשרד, ונפגשתי עם
ד"ר קנדל, שהוא יושב-ראש האגף האחראי לנושא הזה, לפי
ההגדרה שלהם מדובר בילדים שיש להם אי-הסתגלות חברתית
הם למטה מהנורמה המצופה על-פי גילם הכרונולוגי.

האגף למפגר במשרד העבודה והרווחה הגיע רק למחצית
מתוך אותם 20,000, כלומר הוא מכיר, יודע וגם מנסה לטפל
ב-10,000 בקירוב. 5,200 נמצאים במוסדות פנימייתיים, 3,500
— במסגרת שירותי קהילה, מעונות-יום, מע"ש, למעלה

את השירות למפגר, ששם השירות ככי רע, לא את הקשישים,
לא את ההכשרה המקצועית, לא נועזו מנוחק — הרי, ככל
אופן, המשרד צריך לבצע קיצוצים, ומוכן שנטל הקיצוץ רובץ
על יחידות אחרות.

לצער אינני יכול היום להודיע פה, חברת הכנסת נאוה
ארד, שיש לנו אפשרות להגדיל את כוח האדם כדי להחמיר
ולפעול לאכיפת חוקי העבודה. אני מקווה שנצא מהקשיים
הכלכליים שאנוזנו שקועים בתוכם, ואז נוכל לדבר גם על
התרחבות, על גידול ועל העלאת רמה.

אדתי היושב-ראש, כדי לקיים דיון ממש בבעיה ולבחון
את מלוא המשמעות וההשלכות שלה, אני מציע להעביר את
ההצעה של חברת הכנסת נאוה ארד לדיון בוועדת העבודה
והרווחה.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 4838:
מערכת הטיפול במפגר — מאת חברת הכנסת עדנה סולודר.
בבקשה.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת נאוה ארד,
שהעלתה כאן את בעיית תאונות העבודה, פתחה את דבריה
ואמרה, שהיא מתפלאת שנושא כל כך חשוב כמעט שלא עלה
במשך השנים בכנסת. לדאבוני, אינני יכולה לומר זאת על
בעיית מערכת הטיפול במפגר. הנושא עלה גם עלה בכנסת —
אזכיר גם מתי וכיצד — וגם תמונת הכנסת בשעת העלאת
הנושא הזה הייתה דומה. כשקראתי ב"דברי הכנסת" את דברי
החברים, הם תמיד ציינו את ההתעניינות הרלה בנושא כל כך
חשוב, אבל לזה כבר התרגלתי.

ביום שישי האחרון, בתוכנית "ערב חדש", נפגשנו עם
גילה גורן ובונה, וכינונו אתם על בנה גיא, שבוע קודם נחפרסם
ריאיון עם יושב-ראש בת-דור על בנה דני. אירועי מוסד "רוחמה"
הזעיקו את כולנו לפני כמה שבועות, והם עדיין מהדהדים
באוזנינו. האחראים יוכאו למשפט השבוע התפרסם כאחד
השבועונים. תיאורה של חנה כהן, אחת העובדות הוותיקות,
אומנם מן הצעירות, המספרת על יחס, התמדה והישיגים אפילו
במצאיאת הקשה של מוסד "רוחמה".

בעיית המפגרים, כפי שאנו קוראים להם באופן כולל,
ידועה לנו, והיא מתפרצת כתזכורת לתודעה הציבורית
הישראלית בזעקה, כמעט בחירות מדויקת של אחת
לשנה-שנתיים, בעיתות, בכלי התקשורת ובכתיבה-המשפט,
בהסירה את הפרגוד מעל טרגדיות אנושיות, טרגדיות שבחרנו
בהסכמה אילמת שתהיינה רחוקות מן העין ורחוקות מן הלב.

מי שיחפש בארכיוני עיתונים ימצא את התעודות, וגם
הכנסת מתעדת את ההצעות הדחופות לסדר-היום ואת
המסקנות העולות מהן. באופן מקרי הוצאתי הצעות ומסקנות,
החל מהכנסת התשיעית ועד היום, אנוזנו מוצאים שם, לא
דווקא לפי הסדר הכרונולוגי, אבל פחות או יותר: הימצאות
ילדים יהודים מפגרים במנוז בירושלים, סיוע למפגרים ובני
משפחותיהם, מעון למפגרים בכפר שבדי, איסורים במעון
למפגרים במוסד לילדים מפגרים כ"בית חניה" בנתניה, וכן
הלאה וכן הלאה, אינני רוצה להוסיף על הרשימה. גם בכנסת
הנוכחית עלה הנושא, כבר כמעט לפני שנה, על-ידי חבר

אימה לא מפרענחת חוקפת אותו נוכח הפיגור — הפיגור השכלי, הפיגור הנפשי, הפיגור הגופני שכרוך בכך. סכנת הכאוס ניכרת אלינו מעיניו של נער הקשור למיטה ברצועות עור, כי אם ישוחרר יכה את עצמו עד מוות. כך אומרים המטפלים. אני, שאינני יודע אם אכן יכה את עצמו עד מוות, רואה שוב ושוב רק את הנער הקשור אל המיטה, אל חוסר האונים של חייו, אל חוסר האונים שלנו להבין את המצב שלו, לעזור. כל עוד אין אנו מסוגלים לעשות יותר מקשירת נער מפגר אל מיטתו, מה אנחנו מסוגלים לעשות? אולי זאת: לשכב ולומר לעצמנו, כי אימת הפיגור, ככל אימה מפני מיעוט שונה, מוטעית. כל עוד היא אחוזת בנו, אנחנו הפיגור, אנחנו האפלה."

אני רוצה לציין, שדווקא השכרע היתה הודעה בעיתון, שהוקמה מרפאה ראשונה מסוגה לאבחון ולשיקום של מקרים חריגים, היא תיפתח במכון למחקר על-שם הרסה, ריצ"ר קנדה. אולי המרפאה הזאת תקל במקצת לפחות על האבחון.

אני רוצה לסיים ולומר: אנחנו חייבים לצאת מהפיגור ומהאפלה, והגילוי והמודעות הם הצעד הראשון. גילוי ומודעות תרתי משמע — גילוי הפיגור על-ידי רופא, וכאן הזכרתי את הפרסום שהיה השכרע, אבל גם מודעות של הציבור. יש היום פתיחות גדולה הרבה יותר למוסדות של חולי נפש, לבעיות של חריגות. אני יודעת שבתי-ספר עושים פעולה גדולה בעניין ושולחים ילדים להתגבר ולעבור במקומות כאלה, אבל אני אומרת: קודם כול ההתייחסות, אחר כך התקציב, הפיקוח הציבורי ואימון כוח האדם.

יש בעולם ארצות וחברות שלמדו ולימדו את עצמן ויצרו תנאים תקציביים וחברתיים שבהם המפגר חי בקהילה והוא חלק ממנה. יש גם אצלנו, כפי שאמרתי, נקודות אור, ואומנם מעטות, כמו: כפר-תקווה, הכפר האנתרופוסופי בכאר-שבע, המוסד כמגדל, המוסד החדש בכפר-כנא. ניתן לעשות את הדברים בתקציב אחר, בפיקוח אחר. אם החלטנו שאדם חריג ומוגבל צריך לחיות, הוא צריך לחיות כאדם. זה מגיע לו, מגיע למשפחתו ומגיע לנו כחברה.

אף שהנושא עולה בכנסת מדי פעם, אני חושבת שיש לכנסת חובה לדון בו מדי פעם עד שיפתר.

הי"ד א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להתייחס להצעה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלא כל קשר לאירועים המעציבים שאירעו במעון "רוחמה" ועדיין נמצאים בערכאות, מערכת הטיפול במפגר נמצאת היום במצב קשה. למעלה מ-1,000 מפגרים נמצאים ברשימת הממתנים לסידור מוסדי, ולמעלה מ-500 ממתנים לסידור במסגרות קהילתיות. יש משפחות הממתנות לסידור זה למעלה מחמש שנים.

האגף לשירותים לטיפול במפגר מעניק שירותי פנימיה — מעונות ממשלתיים, ציבוריים ופרטיים — לכ-5,200 מפגרים, שירותי קהילה לכ-3,500 מפגרים, ויש עוד כ-1,500 ממתנים המוכרים היום לאגף. בסך-הכול — כ-10,000 מפגרים, וזאת כאשר על-פי הערכתנו יש כיום כ-20,000 מפגרים. אם כן, כ-10,000 מפגרים אינם זוכים לקבל שירותים מתבקש על-פי חוק סעד לטיפול במפגר, התשכ"ט.

מעד כוח האדם במעונות הממשלתיים מסתכם בכ-1,500

מ-1,000 ממתנים לסידור פנימיית, ועוד 600 — לסידור קהילתי. בהגדרה המקצועית הם מתחלקים לארבע קבוצות, שלכל אחת מהן אבחון אחר, דרך טיפול אחרת ותקני כוח-אדם שונים. יש בהם שיקומיים ואימוניים, שניתן לחנכם, לאמנם ולשקםם בקהילה, ויש טיפוליים וסיעודיים, שאין להם פתרון אלא פתרון מוסדי, ולעתים פירוש הדבר לחת להם תנאים כמו בכל בית-חולים, עם אחוזת צמודה ל-24 שעות. במציאות אנחנו דחוקים מרחק שנות אור מהתנאים האלה. במקרה הטוב יש מטטלת סיעודית על שישה חוסים, בדרך כלל — על 12. אין מה לדבר על כך שקשה למצוא מוסדות שיש בהם רופא, אחות ועובדת סוציאלית 24 שעות ביממה; והרי מדובר במוסד של מאות חוסים.

יש כ-40 מוסדות, חלקם ממשלתיים, חלקם פרטיים. בממשלתיים קיימים כ-1,143 תקנים קבועים ו-300 ארעיים, ובפרטיים — 900 תקנים.

אומרים שבשנתיים האחרונות לא קוצץ תקציב המערכת, אך השאלה אינה אם לא קוצץ התקציב אלא מדוע לא ניתוסף תקציב. אם למעלה מ-1,000 מפגרים מחכים לסידור ורק 100 יכולים להתקבל כל שנה למוסדות, מה יעשו השאר? אל מי יזעקו ועל איזו דלת יתפרקו? במקרים רבים נשארים החניקות הפגועים בבתי-החולים בהמלצת הרופאים על-מנת שלא תהיה משפחה צעירה שזה ילדה הראשון. מי דואג להם?

לעתים האבחון נעשה מאוחר. לעתים המשפחה בוחרת להחמור, עד שהיא איננה יכולה עוד — מי אנחנו שנשפוט, כאשר אנחנו, בתור חברה, איננו מתמודדים עם הניסיון של אותן משפחות? נפגשתי עם הורים שהשאירו את ילדם בבית-חולים וכינתו רגליהם למעלה משנה והתדפקו, לדאבוני הרב, על דלת אטומה. הפתרון נמצא מעבר לים. נפגשתי גם עם הורים "מאושרים" שילדיהם כבר הרבה שנים מעבר לים. מצד אחד, הם מאושרים שנמצא סידור, ומצד אחר, הורים אלה כמעט שאין להם אפשרות — במקרה הטוב, פעם בשנה — להגיע אל ילדיהם. לא כל אחד מסוגל לזה מבחינה כספית. נפגשתי עם הורים שהיאירו את המציאות הנוראה ואת חוסר התקשורת עם המשרד ועם עובדי המוסד שכנס חוסה בו, ואלה הורים המבקרים במוסד מדי שבוע, וכשיש במוסד מה שנקרא "פרורמה" ושינויים, אין מוצאים לנכון להתריע לפני זה ולהודיע על כך להורים. הורה בא והוא צריך לחפש את ילדו במחלקות השונות.

אנחנו חוטאים כאשר אנחנו מדברים בהכללה, כי יש מוסדות ויש מוסדות, יש מקרים ויש מקרים, וראיתי גם ילדים מאושרים במגבלות שלהם, שמטפלים בהם מהשנים הראשונות בצורה קצת שונה. הבעיה היום אינה אפילו חוסר תקנים נוספים אלא מילוי התקנים הקיימים, כי מי רוצה לעבוד בעבודה כזאת, בתנאים כאלה, בשכבות, עם תורניות, תמורת משכורת חודשית של 400 — 500 שקל חדש לעובדת לא-מוסמכת? האם ניתן לעבוד בעבודה כזאת ללא מיומנות? יש הכשרה מינימלית של שנה אחרי 11 שנות לימוד, אבל, כפי שאמרתי, מעטים מאוד פונים למקצוע הזה.

כפי שאמרתי בראשית דברי, אינני מחדשת, הכנסת יודעת את המצב. מדי שנה הוא מוצג על שולחנה. הטרגדיה אינן פוחתות, ועם כל הקושי איננו יכולים להשאיר את המשפחות לבדן. לא כולן מוכנות להישקף, ואל אלה הנחשפים איננו מסוגלים להישיר מבט ולתת יד.

אני רוצה לקרוא כאן דברים שכתב יותם הראוכני בעניין זה. הוא כותב: "בעניין הזה כולנו חיים עדיין בימי הביניים.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:
מבחינה תקציבית.

עדנה סולודר (המעריך):
מה, זה לא כן-אדם?

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:
את השאלה הזאת גם אני הפניתי לאוצר. לצערנו, בכל שנה נוספים כ-200 מפגרים, ואנחנו לא מקבלים חוספת תקציב כשביל הנוספים. אומרים לנו שעלינו להסתדר עם אותו תקציב שהיה לפני כמה שנים. לדעתי, האוצר צריך להבין את הבעיה פעם אחת ולתמיד, לפרוץ את המסגרות ולהתייחס לנושא המפגרים. לא ייתכן שכ-1,000 מפגרים ימחינו היום לסידור, ואין תקציב לפתרון הבעיה. יש תקציבים ל"סולל-בונה", יש תקציבים לקופת-חולים, למפגרים — אין. לכן אני מציע לקיים דיון מעמיק בנושא זה בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' שוסטק:
חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

עדנה סולודר (המעריך):
כן.

היו"ר א' שוסטק:
ובכן, לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה, נתקבלה.

עובדים, מתוכם כ-300 עובדים ארעיים. בממוצע, מספר החניכים לקבוצה הוא 12 מפגרים. כלא להתייחס לרמת הפיגור. לדוגמה: למפגרים סיעודיים המרותקים למיטותיהם — היחס הוא מטפל אחד על 10 מפגרים. כנ"ל לגבי מפגרים אגרסיביים, בעלי התנהגות היפראקטיבית. לצורך השוואה אציין, כי במדינות נאורות לקבוצה ברמת פיגור זו יש מטפל אחד לכשישה מפגרים, ולגבי מפגרים לא-שקטים היחס הוא — מטפל אחד לשני מפגרים.

נוסף על האמור, רמת השכר למטפלות נמצאת בחשיקה מתמדת, ואף מגיעה עד כ-450 שקל לחודש, לרבות תורנויות ושבתות. למטפלות לא-מוסמכות. עובדה זו הכיאה לנשיה עצומה בכוח האדם במעונות, ועקב כך גרמו עובדים לא-מקצועיים. הדבר הוריד את רמת הטיפול במעונות.

למרות האמור ועל אף הקיצוצים והצמצומים שמשדר העבודה והרווחה חייב לבצע כהתאם להחלטות הממשלה, קלט המשרד בשנה זו כ-200 מפגרים למוסדות פנימייתיים. לאחר הקפאה של שלוש שנים, וכ-450 מפגרים לשירותים קהילתיים. כי נושא הטיפול במפגר נמצא במשרד כעדפות ראשונה.

אני מסכים עם המציעה, שהמדינה לא עושה די, וצריך לעשות מאמץ ממשלתי מיוחד כדי להגדיל את תקציב המשרד לטיפול במפגרים.

האוצר מכיר בגידול טבעי במערכת החינוך, ואינו מכיר בגידול טבעי במפגרים. בכל שנה נוספים כ-200 מפגרים.

לכן, אני מציע להעביר את הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר לדיון בוועדת העבודה והרווחה. תודה.

עדנה סולודר (המעריך):
מה זאת אומרת לא מכיר בגידול טבעי של מפגרים?

טז. הצעה לסדר-היום

קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית

אחרי הוויכוח הנוכח שהעסיק את הכנסת ואת הציבור בעניין השילומים מגרמניה. אפשר היה אולי להיכנע ליוזמה ממשלתית לעודד חילופי משלחות נוער בין ישראל לגרמניה. אך צאו וראו, הסחף העכור הוא אדיר, ומקשירה זהירה של קשרים דיפלומטיים הפכה אדמת גרמניה מוקד להגירת ישראלים, אשר חלק ניכר מהם שולח ידו בעסקים מפותקים.

רכים מקבלים עידוד מגורמים ממשלתיים לכקש דרכונים גרמניים. קל להיכנס עם דרכון גרמני לארצות השוק המשותף. אין פלא שרשריות הספורט והטלוויזיה מעודדות דווקא מראות ומחזות מהלינה הגרמנית בכדורגל. לא פלא הוא, שהכנסת שמעה כאן רק לפני שנה, מפי השר לקליטת עלייה, כי בגרמניה יש כבר 28,000 יורדים ועוד כמה אלפים — הוא אינו יודע את מספרם המדויק, מפני שהם לא רשומים בקהילות הישראליות. לא פלא הוא, שישראלים רבים עומדים כשגרירות גרמניה ומבקשים לקבל אזרחות גרמנית. הדברים מגיעים עד לכך שוועדה משותפת לכיקורת ספרי לימוד של משרד החינוך הישראלי והגרמני חושבת לקבל דרישות של הגרמנים לשיפוץ תדמית גרמניה בעיני התלמיד הישראלי.

מכאן הדרך קצרה, כפי שהזכרתי. אחר כך מבקר כאן קנצלר גרמניה. רק לפני שנה ביקר נשיא גרמניה בישראל, והדגל הגרמני הונף על כל חלקי הגבעה הרמה שעליה נבנה משכן הכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן: קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

ארוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, הגדרת ההצעה לסדר-היום אינה קריאה לישראלים להצטרף לפנסיה הגרמנית, אלא היא הצעה לדון בתופעת ההצטרפות של ישראלים לתוכנית הפנסיה הגרמנית. לו היה אפשר להגדיר הצעה דחופה לסדר-היום בנוסח של שאלתא, הייתי מגדיר את ההצעה הזאת בנוסח: עד אנה אנו מגיעים? או, לאיזה תהום אנו מירדרדים?

חברי הכנסת, בימים אלה, ימי שלהי חודש כסליו, מצוירים אנו להסביר לכנינו את דברי ימי העם בתקופת החשמונאים, אשר נלחמו כעוז בנגע ההתייונות שפשה בחלק מבני העם. החשמונאים נלחמו והצליחו.

41 שנים כלבד חלפו מאז גילוי ממדי השואה המחרידה שהגרמנים המיטו על עם ישראל, והנה הולכת, עולה וגואה לפנינו תנועה חדשה של יהודים ישראלים "מתגרמנים".

אפשר היה להתווכח על מועד כינון היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לבין גרמניה. אפשר היה בקושי לעבור לסדר-היום

בגרמניה במשך חודש אחד לפחות עד גיל הפרישה. אנו בעלי ניסיון בייצוג ישראלים בפני מוסדות הביטוח הלאומי הגרמני, ואנו משמשים מתווכים בין הנרשמים לעורכי-הדין הגרמנים וכמיופייכות שני הצדדים."

ואם, חלילה, איזה ישראלי אינו עונה על הקריטריונים השטחיים הללו, יש בסופו של מסמך התעמולה הזה הערה האומרת: "כמידה שאין אפשרות להשיג הוכחה רשמית, והכוונה להוכחה בדבר חעודה אקדמית, ניתן לעתים להוכיח חלק מהדרישות על-ידי תצהיר העדים שלמדו עם המבקש, וכן מחבקשת הצהרה עצמית להשלמת הפרטים החסרים בתעודות". במלים אחרות, כל ישראלי שרוצה להצטרף לפנסיה הממלכתית הגרמנית ויש לו כסף, או מוכן לקבל הלוואה לא-חוקית מבנק בחוץ-לארץ, יכול להפוך להיות גמלאי גרמני.

בבדיקה שעשיתי החברר, כי ההשקעה הנדרשת היא בין 435 ש"ח ל-1,150 ש"ח. מתוכם יגיעו לביטוח הלאומי הגרמני רק כ-62 ש"ח. ההפרש משולשל, כמובן, לכיסיהם של אלה הגובים דמי עמלה, שכר טרחה וכיוצא בזה. חלק מהמתווכים הישראלים מציעים גם הלוואות בצורה אחרת, אפילו מבנקים מקומיים, למי שקשה לו לעמוד בתשלום הראשון. הוא יוכל לקבל הלוואה בריבית של 9.5%.

חברה אחרת גובה 460 ש"ח שכר טרחה ואת חמשת תשלומי הפנסיה הראשונים. הנחה היא כי הגובה המקסימלי של ההקצבה עשוי להגיע ל-3,000 מרק בשנה, פטור מכל מס. וגם כאן, ברשות היושבי-ראש, אני מבקש לשאול את שלטונות מס ההכנסה: האם נתתם את הסכמתכם לכך?

תוכנית הפנסיה הגרמנית מעודדת ירידה מן הארץ, מחבלת במכצע ההתיישבות בגולן, כשומרון, ביהודה ובחבל-עזה. היא פוגעת במוסר ומעשירה ספרדים. כל מי שנותן ידו לפרהיטה של תוכנית זו עושה, לדעתי, מעשה לא ציוני. תופעות אלה, בליווי שתירתה של ממשלת ישראל, ראוי כי ילוכו ויידונו בכנסת.

היו"ר א' שושטק:

תודה רבה. אני מזמין את סגן-שר העבודה והרווחה להתייחס להצעה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה שהעלה חבר הכנסת מגן מרבית בתוכנית פנסיה למשכילים, שעליה פורסם במודעות פרסומת מטעם ארגונים פרטיים שונים. מדובר בניצול זכות שקיימת על-פי האמנה בין ישראל לגרמניה, ששם ניתנת אפשרות לאזרחים גרמנים, ועל-פי האמנה גם לאזרחים ישראלים בעלי השכלה מושלמת, להירשם לפנסיה ולקבל בגיל 65 פנסיה חודשית מסוימת בתנאים מסוימים.

כמה ארגונים פרטיים, שבינם לבין המוסד לביטוח לאומי אין כל קשר, רורשים אנשים לפנסיה הזאת בלי שאפשר לומר מה בדיוק הפרטים לגבי תנאי הזכאות. הגרמנים עצמם יכולים, ויש בדעתם, לשנות את החוקים לגבי ביטוח פנסיוני כזה, וגם לגבי הסכומים ותנאי הזכאות. מדובר בסכומים קטנים של פנסיה חד-חדשית.

למוסד לביטוח לאומי אין כל קשר לארגונים הפרטיים המפרסמים מודעות כעיתונים, שבהן הם מזמינים את הציבור להירשם לתוכנית הפנסיה למשכילים. למוסד לביטוח לאומי אין כל השפעה על ארגונים אלה ועל הפרסומים, ואין בידו כל אפשרות למנוע את הפרסומים הללו. אחרי 31 בדצמבר 1986

כימים אלה מדובר אף בנסיעה אפשרית של נשיא מדינת ישראל לסיוור על אדמת גרמניה, אך זה נושא אחר, ואני מקווה כי לאחר הדיון שיהיה בשבוע הבא בוועדת החוץ והביטחון תיעתר הממשלה לקריאת חברים בוועדה ותשקיע מחשבה שניה בעניין נטייתה לאשר לנשיא מדינת ישראל לבקר, בשם עם ישראל, בשם מדינת ישראל, בגרמניה.

אני מקווה, כי מחנכי הדור יתעוררו, ונדאג כולנו כי השבועה "לזכור ולא לשכוח" לא תהפוך לשבועת שווא.

אדוני היושבי-ראש, אני מבקש להדגיש באוזני חברי הכנסת את ההיבטים הבילתי-מוסריים, ולדעתי, חלקם בלתי-חוקיים, של מה שקרוי "התוכנית הישראלית לפנסיה הגרמנית". ניצניה של התוכנית הופיעו כבר ב-1983, ומכשגיה השוק הישראלי, כנראה, בחיוב על אותה תוכנית. היא שבה ופורחת היום ביתר שאת לגנר עינינו.

בישראל יש לפחות ארבע חברות העוסקות בתיווך בין האזרח הישראלי לבין ממשלת גרמניה, בלי שהממשלה מפקחת על מעשי התיווך. הייתי אף מכנה מעשים אלה מעשי ספסרות.

החברות המפתות אלפי ישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הממלכתית מבססות את קריאתן לאזרח התמים על כך, שכבר ב-1983 הצטרפו אלפי ישראלים לתוכנית המבוססת על האמנה לביטחון סוציאלי שנחתמה בין ממשלות ישראל ומערב-גרמניה. אני מבקש לשאול את נציגי הממשלה — שחשתי כי השר שצריך להשיב על ההצעה הרחופה לסדר-היום הוא השר לקליטת עלייה — האומנם נחתמה אמנה כזאת? האומנם אישרה הכנסת אמנה כזאת? ואם אכן נרשמה אמנה כזאת, האם זאת היתה מטרתה, להפוך רכבות ישראלים לגמלאים גרמנים?

אדוני היושבי-ראש, ברשותך אבקש לצטט שורה אחת מדברי התעמולה של אחת החברות העוסקות בתיווך הנ"ל. כך היא כותבת: "חלק מהנ"ל השתמשו בסידורי הלוואה מבנקים בחוץ-לארץ שאורגנו על-ידינו". ואני מבקש לשאול: האם השקעות פיננסיות של ישראלים בבנק בחוץ-לארץ עולות בקנה אחד עם החוק הישראלי ועם המדיניות של משרד האוצר ובנק ישראל? מדוע צריך דווקא ארגון וולונטרי, בדמות לשכת עורכי-הדין, לפרסם אזורה לצירוב מפני אותן חברות ואותה תוכנית, ואילו גורמי הממשלה יושבים ומחרישים? מי אחראי לאכיפת החוק? מי צריך ליישב את הסתירות שכין דברי התעמולה השונים של החברות השונות?

מי קבע שאזרח ישראלי יכול להצטרף לתוכנית, אבל ישראלי הגר בגולן, כשומרון, ביהודה או בחבל-עזה אינו נחשב ישראלי לעיניו זה? וגם אל החק"ם — תנועה קיבוצית מאוחדת — יש לי שאלות: מדוע החק"ם מעודדת הרשמה לתוכנית הזאת?

כדי להמחיש את עיקרי התוכנית בחרתי לצטט שלושה משפטים קצרים מתוך דברי התעמולה של איגוד מקבלי גמלאות מגרמניה בע"מ. קטע אחד אומר: "התשלום לקניית הוצאות, כולל שכר טרחה ועורכי-דין גרמנים המטפלים בנושא, והוצאות הוא 500 מרקים גרמניים. בנוסף, יחויב המבוטח לשלם לעורכי-הדין את תשלומי 7 הרגשות הראשונות".

אמנון לין (המערך):

500 מרקים גרמנים למצטרף?

דוד מגן (הליכוד):

כן. במקום אחר כותב אותו איגוד: "הדבר כרוך בעבודה

ההצעה לוועדת העלייה והקליטה, כי אני רואה את האספקט המוסרי יותר מאשר את האספקט הכספי.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

זה נושא כספי המתאים לוועדת הכספים. אבל, אין לי התנגדות שזה יועבר לוועדת הכנסת שתחליט לאיזו ועדה להעביר את הנושא.

היו"ר א' שוטק:

אני מבין שחבר הכנסת מגן מסכים שזה יועבר לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

לא תהיה עוד אפשרות להירשם לתוכנית הפנסיה למשכילים.

אין קשר בין ההרשמה לתוכנית זו ובין ירידה מהארץ. מאחר שהביטוח וקבלת הזכויות אינם מותנים בישיבה בגרמניה.

כפרסום כעיתונות הוהירה לשכת עורכי-הדין בישראל אזרחים ישראלים מפני הירשמות לתוכנית זו בלא בדיקת העובדות ועל-פי פרסומים בלבד, משום שיש כפרסומים אלה כדי להטעות את הציבור. הו יניצל של ארגונים פרטיים ש"גילו" את האפשרות בחוק הגרמני, ועל-פי האמנה ניתנת זכות זו גם לאזרחי ישראל. הרישום עומד להסתיים. כאמור, בסוף חודש דצמבר.

מאחר שהעלית כאן שאלות לגבי מס ההכנסה ואחרים, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים של הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

אם לא אכפת לך, אדוני סגן השר, אולי תסכים להעביר את

ה. הצעות לסדרהיום

העיצומים במעונות ויצ"ו

היו"ר א' שוטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא האחרון בסדרהיום: העיצומים במעונות ויצ"ו. המציעים הם חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת בני שליטא. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה ליזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברות וחברי כנסת הנמצאים כאן, אם לא תהיה פריצת דרך במשבר העבודה במעונות ויצ"ו, עלולה להיות כבר מחר הידרדרות חמורה ביותר, שאולי תתפשט כמו אש בשדה קוצים גם לעבר מעונות נעמ"ת ו"אמונה". 50,000 ילדים ומשפחותיהם יהיו הקורבנות של שיבוש החיים. מי יודע עד אנה יגיע הסבל שייגרם לילדים עד שיימצא פתרון לכעיה.

כבר היום קיבלנו רמז של מידע בכיוון זה, שעובדות 40 מעונות של נעמ"ת הודיעו על הצטרפותן אל השביתה החל ממחר, בהזדהות עם השובתות של מעונות ויצ"ו.

אדוני סגן השר, איני מדמה את החשש מהחרפת הבעיה. אני מסתמך על מה שקרה לפני כשלושה חודשים, כאשר בוקר אחד 10 מעונות של ויצ"ו נסגרו באופן ספונטני לגמרי, ללא ידיעת מנהלות ויצ"ו וגם ללא ידיעת ארגון עובדות ויצ"ו, משום שהעובדות החליטו לשבות במפתיע בגלל מצבן.

למען האמת, צריך להודות ליושב-הראש ולחברות הוועד בו"יצ"ו, שביקשו מכל "המורדות" — ולא כמלת גנאי — שייתנו להן פרק זמן של חודש כדי לטפל בעניין. מתברר שחודש אוקטובר לא הספיק. לא זו בלבד שבמהלך חודש אוקטובר לא התנהל משא-ומתן, אלא שמשא-ומתן מעשי אינו מתנהל עד היום הזה. זו שיושבת-ראש ויצ"ו אינה מוצאת את הזמן לכך, או שהיא נמצאת בנסיעות לחוץ-לארץ. כאשר היתה במקום, היא שלחה את חברותיה לנהל את המשא-ומתן. אך ללא סמכות. כאשר היתה בארץ, לא הסכימה אלא שהיא עצמה תנהל את המשא-ומתן. כאשר לא היתה, אמרו שהיא איננה ואי אפשר לנהל את המשא-ומתן. הושמעו טיעוני-טיעונים של סרק.

עבר חודש אוקטובר בלי שנערך דיון או משא-ומתן. היו מקרים שבהם חברות הוועד, אשר התחייבו כלפי העובדות

להביא, בתוך פרק זמן קצוב לפתרון הבעיה, ארבו למנהלות ויצ"ו אך לא הצליחו לדבר אתן, כי אלה סירבו. כך עבר חודש אוקטובר והחל חודש נובמבר.

בחודש נובמבר התערכה ההסתדרות והציעה מאבק משותף, אך ראה זה פלא — התוצאה היתה הסכם נפרד, שעליו חתמו נעמ"ת ו"אמונה", אך לא ויצ"ו. יתירה מזאת, הבוקר שמענו שגם עובדות נעמ"ת, בחלקן, טוענות שההסכם הזה נחתם בלא הסכמתן. ולא זו בלבד, אלא שהוא מקפח אותן. לכן אני חושש שתהיה הידרדרות בכל המעונות בארץ.

לקראת סוף חודש נובמבר החרף הסכסוך: התחילו עיצומים, פה יום, שם יום. כך נגמר חודש נובמבר והתחיל חודש דצמבר. בחודש דצמבר לא התנהל משא-ומתן, למרות העיצומים, איש לא מציע להיכנס למשא-ומתן, למרות העיצומים. העיצומים נמשכים עד לרגע זה, אלא אם עוד היום תצא בשורה, איני יודע מאין.

אדוני היושב-ראש, אני שואל האם נעשה לנו כלל במדינת ישראל, שעד אשר אין העובדים שוברים את כל הכלים, עד שאינם משתמשים בכל האמצעים — נוטשים מעונות, נוטשים ילדים וגורמים למשבר ציבורי חמור ביותר — אין מדברים אתם? האם כך אנו רוצים לחנוך את הציבור? אני יודע שבצקיפין, בחודשי-החורף ובמסדרונות דובר פה ושם, אך משא-ומתן-ממשי לא היה. הלכח ממשבר האחיות לא נלמד. מדברים על הסכמי שכר סגורים ועל טבלת שכר סגורה. מדברים על כך שאין טעם לנהל משא-ומתן, אך כאשר יש משבר אין טעם אלא בנייהל משא-ומתן ומציאת פתרונות. גם המקצוענים מטעם הממשלה יודעים כי פה ושם ניתן לתת, יש אפשרות להבטיח שמ"ו באפריל יינתן דבר זה או אחר. לא ייתכן שלא ינהל משא-ומתן עם 2,000 עובדות, המטפלות ב-14,000 ילדים וטוענות כי הן מקופחות בשכרן.

לא אאריך. הנושא ברור ופשוט, והזמן קצר. העובדות נאבקות על דברים פשוטים. נכון שנחתם הסכם, אך מה שווה ההסכם לנוכח העובדות הפשוטות לגבי שכרן? אביא כמה דוגמאות: עובדת ב-90% ממשרה מלאה משתכרת 2.47 שקלים חדשים לשעת עבודה. שכרה נטו מגיע ל-376 שקלים

ראיתי בין החלשים גם מנהלות של מעונות שמשתכרות בסביבות 600 שקל נטו. זה מעט מאוד נוכח התפוקה הגדולה של העבודה. הרי הן חילול אלמוניות שעושות עבודה גדולה — מבשלות, אופות, מנקות, מכבסות, מלטפות, מנגבות, מליכיות וגם מחנכות. אדוני סגן השר, את הכול הן צריכות לעשות בתשע שעות, עם מעט מאוד חופשות, כמדומני 16 ימים לשנה.

יש לי טענות כבדות כלפי ההסתדרות. איפה נמצא חבר הכנסת קיסר? רבותי, איפה קיסר, מגן הדפוקים והחלשים, איפה הוא? לו היה מדובר בעובדי חברת החשמל או בעובדי "אל על", הוא היה בראש הנאבקים והלוחמים. כאשר מדובר בחלשים באמת, הוא איננו. זה המצב, אין אבא, לאף אחד לא אכפת.

אומנם שמעתי שהחבר בן-דגן מהוועד הפועל מטפל ואפילו במסירות, וכל הכבוד לו. אבל איפה בכירי ההסתדרות, שישמיעו את קולם ויאמרו משהו, משום שפה מדובר על הדרגות הנמוכות ביותר שנמצאות במשק?

מאיר שטריט (הליכוד):
ההסתדרות גם מעסיקה אותן.

בני שליטא (הליכוד):
ההסתדרות גם מעסיקה אותן. חבר הכנסת שטריט, אני חושש מאוד שההסתדרות שותקת משום שהיא חוששת מתביעות השכר כנעמ"ת. אולי זה הסוד. בגלל החשש הזה יש שקט חשיתי, כדי שקולן של הזועקות הצורקות האלה לא יישמע.

רבותי, אין לי טענות, ואולי יש לי מעט מאוד טענות, אם בכלל. כלפי ארגון הנשים ורצ"ו. מדובר פה בארגון נשים מתנדבות שעושות עבודה מסורה. אני מכיר את רצ"ו. הן לא מחזיקות כספים בכספות. אין להן עודפים. הן לא מחביאות כסף לעצמן ולא רוצות לתת לעובדות שלהן. לא זה המצב. הארגון שרוי באמת במצב קשה. אני גם יודע שכל ילד במעון, הן כנעמ"ת והן בוויצ"ו, מקבל סבסוד של קרוב ל-30%.

מאיר שטריט (הליכוד):
זה לא נכון, בשני העשירונים העליונים הם לא צריכים לסבסד בפרוטה אחת.

בני שליטא (הליכוד):
אני לא אומר מה צריך להיות, אני אומר מהו המצב היום. כמצב היום המעון מסבסד — יכול להיות שמה שאני אומר זה הממוצע — בקרוב ל-30%. חבר הכנסת שטריט, יכול להיות שצריך להעלות את המחיר לבעלי יכולת ולהורידו לאלה שאין להם יכולת.

בהזדמנות זו, אדוני סגן השר, אני תובע מהמשרד שלכם לטפל בנשים שעובדות מחצית המשרה שלא באשמתן. הן אינן מסוגלות למצוא משהו שלמה. כאשר הן באות למעון הן צריכות לשלם שכר גבוה ומלא, משום שלא מכירים בהן כנשים עובדות.

התגייה הזאת של העיצומים היא על גבן של אמהות לעשרות, למאות ולאלפים. אנחנו לא מתארים לעצמנו את המשק הלאומי הישראלי בלי עובדות נשים. לפעמים גם הבעלים צריכים להישאר בבית. הרי גם אם העיצומים הם רק עד 10 — 11 כבוקר אי אפשר לצאת לעבודה.

מכאן הפנייה שלי אליכם. מה בעצם דורשות העובדות? הן דורשות הגדלת מכסת ימי החופשה וקיצור מכסת שעות

חדשים, וזאת בתוספת ותק על למעלה מ-10 שנות עבודה. עובדת אחרת, בעלת ותק של 10 שנים, העובדת ב-53% ממשלה מלאה, משתכרת 2.84 שקלים חדשים לשעה, ובסך-הכול — 293 שקלים חדשים. עם שכר כזה הולכים לטפל בילדים, עם שכר כזה צריך לחזור הביתה, אל המשפחה. מפרנסת יחידה, ב-86% ממשלה מלאה, משתכרת 2.54 לשעה, ושכרה נטו מגיע ל-380 שקלים חדשים. עובדת אחרת, בעלת ותק של שבע שנים וחצי במשרה מלאה, משתכרת 2.60 שקלים חדשים לשעה, ושכרה נטו הוא 440 שקלים חדשים.

האם עם שכר כזה רוצים שהנשים הללו יעבדו עבודה של ממש עם הילדים הגדלים במדינה שלנו? אותה זעקה ממש הושמעה בעת שביתת האחיות, שהחברה הישראלית סבלה בגינה. הסממן החמור ביותר לגבי מקום עבודה זה הוא, שהעובדות נוטשות את עבודתן וחדשות אינן מצטרפות. אותה חופעה, המאפיינת את משבר האחיות, חוזרת על עצמה כאן. לעובדת חדשה מציעים 3 — 4 שקלים לשעה, וקשה למצוא עובדות כאלה. זהו אחד מסימני ההתמוססות של המערכת.

מצוי בידי חומר רב. במקומות עבודה אלה נשמעים זעקה אחר זעקה, בכי אחר בכי. אני חושב, שהכנסת צריכה לייזם הידברות בין כל הגורמים — הממשלה, חנהלת ורצ"ו והעובדות — ובכך לפתור בעיה הנוגעת לרכים וטובים.

היו"ר א' שושטק:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה שבועות אחדים נערכים עיצומים במעונות ורצ"ו, והציבור הישראלי, פרט לנוגעים בדבר, עובר על כך לסדר-היום. עשרות, מאות ואלפי ימי עבודה אובדים למשק הלאומי, ולאיש לא אכפת. בימים אלה, אדוני היושב-ראש, כאשר עורכים תקציב, מסתבר שאלה אשר עורכים את התקציב, כנראה, אינם יודעים חשבון, שאלולא כן היו תופסים מיד, כי באובדן הזה של ימי עבודה יקרים, אפשר היה לכסות את כל העלויות ולטפל בכל הבעיות.

אני קורא כהחלט למשרד העבודה והרווחה להתעמק בסוגיה זו. משרד העבודה והרווחה חייב להחליט אם הוא בעד עידוד נשים לצאת לעבודה. כל המפעל היפה הזה של מעונות יום עומד חלילה בפני קריסה, אם אנחנו לא נדע לחזק אותו בחישוקים של ממש.

המצב כנעמ"ת אינו טוב יותר: נהפוך הוא. אני יודע שגם מבחינת השכר וגם מבחינת כוח האדם ביחס למספר הילדים המצב כנעמ"ת אפילו גרוע יותר.

אי-אפשר להמשיך ולומר שלא קרה דבר. אני חושב שהמפעל הגדול והיפה הזה, שנתן תנופה אדירה למשק — יציאת נשים לעבודה, עידוד ליציאת נשים לעבודה — חייב להימשך.

לבי הומה בהחלט לאותן עובדות מסורות, שיש להן מעט חופשות. אדוני סגן השר, הן עובדות תשע שעות כיום בלי שהן מקבלות על כך תמורה הולמת. השכר שהן מקבלות הוא כושה לחברה הישראלית. חבר הכנסת רן כהן כבר ציין — 2.60 שקל חדש ברוטו לשעה לעובדת בדרגה י"ד, שיש לה קרוב לשמונה שנות ותק. זה בהחלט לעג לרש.

הקפיצו את הדרגות ל"ד והיום יש מצב נחמד, שעובדת חדשה מקבלת י"ד וגם עובדות ותיקות נמצאות ב"ד. לא הקפיצו קדימה את הוותיקות יותר.

המסכתם, נכון לחודש דצמבר, ב" 102 שקל בשכר כרוטו; ב. קצובת הכרזה — כיום נהנות המטפלות בוויצ"ו מקצובת הכרזה העולה ב" 300% על הנהוג בשירות הציבורי; ג. קצובת ביגוד — כיום נהנות המטפלות בוויצ"ו מקצובת ביגוד העולה ב" 175% מעל הנהוג בשירות הציבורי.

יש להדגיש, כי נוסף על כל האמור לעיל, המטפלות במעונות היום נהנות ממכסת חופשה שנתיית גבוהה בכ" 50% — גבוהה בהרבה מזו הנהוגה בשירות הציבורי.

עלי לציין, שהעיצומים במעונות ויצ"ו גורמים לשיבושים חמורים בכל מערכות המשק, משום שהורים רבים נאלצים להיעדר מהעבודה.

אם נביא בחשבון שבעיית השכר היא תופעה כלל-משקית, ולא ניתן לחרוג מההסכמים הקיימים, הרי שיש לדרוש בתוקף את שיבתן של המטפלות לעבודה תקינה.

עם זאת, אין לי התנגדות שהנושא יידון בוועדת העבודה והרווחה. אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

מאיר שטרית (הליכוד):

הרי בזה הנושא לא ייפחד, והשכירות יימשכו. אולי כדאי שתדויע בכנסת, שהמשרד ייקח על עצמו להיכנס בעובי הקורה ולכר את העניין. לא יכול להיות שמצד אחד הכול כל כך טוב, ובכל זאת המטפלות מרגישות את עצמן מקופחות. אני מציע שהמשרד יודיע שהוא יטפל בעניין, מעבר להעברת הנושא לדיון בוועדה, ואולי הדבר יביא לפתרון בשטח.

פנחס גולרשטיין (הליכוד):

יש היגיון בדבריו של חבר הכנסת שטרית.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

מאחר שהעובדות במעונות יום, הן של ויצ"ו והן של נעמ"ת, אינן עובדות המשרד, איננו יכולים להתערב בנושא השכר. זה מוסכם בין המעסיקים לעובדים.

מאחר שיש הקפאה במשק והוועדה תקיים דיון, אני מציע לעובדות לחזור מייד לעבודה תקינה, וכך בכך נעשה כל מאמץ כדי לפתור את בעייתן. נשתדל לעזור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין כל מניעה לקיים את שני הדברים במקביל, גם שהנושא יועבר לוועדה, כהצעתך, וגם שאתם תזמו הידיעות, מכיוון שקיימת בעיה בין הנהלת ויצ"ו לבין העובדות בנושא התשלומים, אולי זה ירכך את הדברים.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

כפי שאמרתי, מאחר שהן לא עובדות המשרד איננו יכולים להתערב ביחסים שבין העובדים למעסיקים. עם זאת, אנחנו מוכנים להשתדל להיות המתווכים ולראות איך לקרב בין אלה לאלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת רן כהן ובני שליטא, האם אתם מסכימים להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

קריאה:

כן.

העבודה. הן מבקשות לקבל על השעה התשיעית לא 150% ולא 125% אלא 100%. זה מגיע להן. הן מבקשות הכרה חלקית, לא הכרה מלאה. כעובדות חינוך. אני חושב שזה מגיע להן. חלק ניכר מהמטפלות עברו קורסים של משרד העבודה והרווחה, קורסים של 500 שעות. יש בנות שלמדו כתיכון במסלול של מטפלות — מדוע לא תהיה בהן הכרה תמורת זה? מדוע משרד העבודה משאיר את כל המאבק להן?

אדוני סגן השר, המצב היום הוא מוזר. ויצ"ו קשורה בהסכמי עבודה לסוכנות היהודית, להסכמי השכר של הסוכנות היהודית. נעמ"ת קשורה להסכמי השכר של ההסתדרות. אני חושב שמעון הוא מעון וצריך לקבוע סדרי עבודה אחידים גם לגבי השכר וגם לגבי התנאים הסוציאליים. אין שום סיבה שלא לעשות זאת גם לגבי מעונות של האשה הדתית הלאומית, ולגבי כל מעון בארץ.

אני מסיים. אני חש באיטותם של היושבים ראש. אני יודע שאני הנואם האחרון ואחרי נאומי כולם נוסעים הביתה.

אדוני סגן השר, אני מבקש שתעביר את הדברים לשר העבודה והרווחה.

אני מקווה שאתם תיכנסו בעובי הקורה. כל הנושא של מעונות היום היה מתחילתו ה"בייבי" של משרד העבודה והרווחה. אל תשמטו אותו מידכם. היכנסו בעובי הקורה, הסדירו את הנושא, עזרו במקום שצריך לעזור בו ופתרו את הבעיה. זה לא יכול להימשך עוד, משום שלאמהות שאינן יכולות לשלוח את הילדים ואינן יכולות ללכת לעבודה, פירוש הדבר מאה אחוזים של משכר. זה איננו משכר חלקי. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מבקש מסגן שר העבודה והרווחה להשיב על שתי ההצעות.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

אדוני היושבים ראש, כנסת נכבדה, בהתייחס להצעות הדחופות לסדר-היום של חברי הכנסת רן כהן ובני שליטא, ברצוני להביא לידיעת חברי הכנסת כמה עובדות בנושא זה.

מטפלות במעונות היום מנהלות מאבק באמצעות עיצומים, במגמה להשיג תוספות שכר משמעותיות וכן הטבות בתנאי עבודתן.

ועדת התעריפים, המורכבת מנציגי משרד העבודה והרווחה, האוצר וארגוני הנשים, מגיעה מלאשר תוספות שכר חריגות, מאחר שקיימת הקפאת שכר מוחלטת בכל מגזרי המשק.

המשרד בודק את השמועה שנחתם הסכם מיוחד עם מטפלות בנעמ"ת או כ"אמונה". כפי שציין חבר הכנסת רן כהן, ואם הדבר תואם את מדיניות הממשלה להקפאת שכר.

עניין הדירוג, עובדות המתחילות בדרגה י"ד כמו הוותיקות, שהעלה חבר הכנסת בני שליטא — זו בעיה של כל עובדי השירות הציבורי.

עם זאת, ברצוני לציין, שמטפלות במעונות היום זוכות זה שנים להטבות משמעותיות בשכרן. לעומת עובדות כרמות מקבילות בשירות הציבורי.

להלן ההטבות: א. 22% גמול עבודת כפיים וגמול חפזי.

חוברת ט', ישיבה רע"ב, כ"ב בכסליו התשמ"ז (24 בדצמבר 1986)
— הצעות לסדר־היום —

היורר א' שוסטק:

ללא התנגדות הועבר הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, אני מאחל לכם חג חנוכה שמח. הישיבה הבאה — ביום שני, ג' רחנוכה, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היורר א' שוסטק:

אם כן, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:05.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ר"ע — רע"ב

- א. שאלחות כעל-פה.
- ב. שאלחות ותשובות.
- ג. הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 5), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- ד. הצעת חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- ה. ציון יובל שנים לתזמורת הפילהרמונית הישראלית.
- ו. שלטון החוק וליקוי יסוד בתחום אכיפת החוק — מאת חבר הכנסת א' לין.
- ז. הבטחת קיומה התקין של מערכת השיפוט — מאת חבר הכנסת ד' ליבאי.
- ח. מדרע הפסקנו לחוקק חוקה? — מאת חבר הכנסת ש' רייס.
- ט. הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. הצעת חוק היטל על נסיעה לחרץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. הסכנה הדמוגרפית המאיימת על העם היהודי — מאת חבר הכנסת א"ח שאקי.
- יג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 16) (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק לשכת עורכי-דין (תיקון מס' 15), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק תגורות בטיחות כרכב, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יז. סקידת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו; פיטורי מורים השיבושים בעקבותם במערכת החינוך — מאת חבר הכנסת מ' פלד, ד' דיני, ד' מגן וד' איתן.
- יח. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כ. המשבר המתמשך במערכת הבריאות.
- כא. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 31), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כד. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ז — 1985 (קריאה ראשונה).
- כה. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 10) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כז. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעות חברי הכנסת ע' לנדאו, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סולודר.
- כח. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- כט. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים כצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- ל. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — מאת חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- לא. נאום חוסין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ד' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וד' נאמן.
- לב. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- לג. מצב החירום בדרום-אפריקה — הצעות חברי הכנסת ח' טובי, ו' שם-טוב, י' שריד, מ' ידשובסקי, מ' איתן, מ' פלד, ג' כהן וש' רייס.
- לד. חידוש הקשרים שלנו עם בריית-המוצאות וגורל אחינו בה, כמיוחד לאחר פסגת ריקאוויק — הצעות חברי הכנסת א' ולדמן ו' גלוריה-תעסה.
- לה. הסכנה לחייו של יוסף ביגון — הצעת חבר הכנסת י' יוסף.
- לו. אי-פתיחת שנת הלימודים באוניברסיטאות — הצעות חברי הכנסת נ' רז, א' סרטני, מ' פלד, ר' איתן ות' טובי.
- לז. קליטת עולים — הצעת חברת הכנסת מרים גלוריה-תעסה.
- לח. ציון יום זכויות האדם הבין-לאומי — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, י' צבן, ד' ליבאי וג' כהן.
- לט. הצורך בהקמת ועדת שרים לענייני אזורי פיתוח — הצעת חבר הכנסת יצחק פרץ.
- מ. הצעת ועדת הכנסת לבחור, על-פי סעיף 17 לתקנון הכנסת, ועדה מיוחדת לענייני הרשות השנייה לטלוויזיה.
- מא. הצעות חוק של חברי הכנסת.
- מב. הצעת סיעת מורשה-א"י להביע אי-אמון לממשלה בשל המפעלים העובדים בשכת בהיתר ממלכתי.
- מג. הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל כניסת המשטרה לשיבות בירושלים לעריכת חיפוש בהן.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה רע"ב

135. השהיות באישור מתן גט לאירים לוי — הצעת חברת הכנסת א' סרטני.
136. מסלול לימודי ב"א כאנגלית בישראל — הצעת חברת הכנסת מ' גלזר-חפסה.
137. המצוקה של המשכיל הערבי במדינת ישראל — הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
138. סיוע ממשלתי לחברת "אגד" נוכח אי-סדרים שנתגלו בפעילות החברה — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
139. אשרור הסכם כדבר שיתוף פעולה בענייני תיירות ישראל-צ"לה — הצעת חבר הכנסת מ' פלד.
140. תאונות עבודה בישראל — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
141. מערכת הטיפול במפגר — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
142. קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- 143-144. העיצומים במעונות ויצ"ו — הצעות חברי הכנסת ר' כהן וז' שליטא.

ג. חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1986

1. הוספת סעיף א2

- אחרי סעיף 2 לחוק הדגל והסמל, התש"ט — 1949¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:
- "א2. חובת הנפת הדגל והצבתו
- (א) דגל המדינה יונף במקומות אלה:
- (1) על המשרד הראשי של משרדי הממשלה ושל הרשויות והתאגידים שהוקמו כחוק;
- (2) על הבניין שבו נמצאת לשכתו של ראש רשות מקומית;
- (3) על בניין המנהלה של המוסדות להשכלה גבוהה;
- גרסה א'
- (4) על בנייני ציבור אחרים, כפי שיקבע שר הפנים בתקנות, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.
- (ב) דגל המדינה יוצב כלשכות שרים ומנהלים כלליים של משרדי הממשלה, באולמות בתי-המשפט ובלשכות נושאי משרה אחרים בשירות הציבורי, כפי שיקבע שר הפנים בתקנות, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.
- (ג) העובר על הוראות סעיף זה, דינו — מאסר שנה.
- (ד) לביצוע ההנפה וההצבה בכל מקום מהמקומות המנויים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) יתמנו אחרים; נעברה עבירה על הוראות סעיף זה, ניתן להאשים בה גם אחראי שנתמנה כאמור.
- (ה) נאשם אדם בעבירה על הוראות סעיף זה, תהא זו הגנה טובה אם, הוכיח כי נקט את כל האמצעים הסבירים לקיום ההוראות האמורות."

2. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק העיקרי, פסקה (3) — חיימחק.

3. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "סעיף 6" יבוא "סעיפים א2 ו-6".

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 37; התשמ"א, עמ' 272.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לחלופין

לסעיף 1

חבר הכנסת מ' ורשובסקי מציע:

למחוק את סעיף קטן (ג) כסעיף א2 החדש.

במקום סעיף קטן (ג) לסעיף א2 החדש יבוא:

"(ג) העובר על הוראות סעיף זה, דינו — קנס".

ד. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון — מינוי מבקר), התשמ"ז — 1986

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

2. המינוי

1. החלפת סעיף 2

- (א) מבקר המדינה נבחר על-ידי הכנסת.
- (ב) כל אזרח ישראלי שהוא תושב ישראל כשיר להיות
- במקום סעיף 2 לחוק מבקר המדינה, התשמ"ח — 1958 (נוסח משולב)¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 92.

חוזרים ומצביעים; בהצבעה השלישית ובכל הצבעה נוספת לא יועמד לבחירה המועמד שקיבל בבחירה הקודמת את מספר הקולות הקטן ביותר; המועמד שקיבל בהצבעה השלישית או באחת ההצבעות הנוספות את רוב הקולות של חברי הכנסת המשתתפים בהצבעה ומצביעים בעד אחד המועמדים הוא הנבחר; קיבלו שני מועמדים מספר קולות שווה, חוזרים על ההצבעה."

2. ביטול סעיף 3

סעיף 3 לחוק העיקרי — בטל.

3. החלפת סעיף 4

במקום סעיף 4 לחוק העיקרי יבוא:

"4. תקופת כהונה

תקופת כהונתו של המבקר תהיה שבע שנים מיום בחירתו: כהונתו תחשב לפי הלוח העברי."

4. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי —

(1) סעיף קטן (ג) יסומן (ד), ולפניו יבוא:

"(ג) העלה המבקר ליקוי הקשור לגוף מבוקר אחד והנובע מחילוקי דעות בין הגופים המבוקרים, או קבל גוף מבוקר על גוף מבוקר אחר, רשאי המבקר לפסוק במחלוקת ופסיקתו תחייב את הצדדים."

(2) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

(ה) העלתה הביקורת שגוף מבוקר נהג בצורה המעלה חשש למעשה פלילי, יביא המבקר את העניין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה."

ד ב ר י ה ס ב ר

בקדנציה שנייה אלא אם חלפו שלוש שנים, שהן תקופה סבירה ומספקת להתרעננות ולחידושים וכיוצא בזה.

לפי סעיף 4 המוצע, תקופת הכהונה תהיה 7 שנים, שהיא מסגרת זמן המתאימה ללימוד הנושא, לגיבוש מדיניות ורכיבי עבודה ולביצוע המדיניות בדרך שנקבעה. התקופה לא קצרה מדי ולא ארוכה מדי, שכן כבר ראינו בסעיף 2(ב), כי לא יהיה אפשר להאריך אותה.

בתיקון לסעיף 14 מיחוספת פסקה, היכולה לתרום רבות לצמצום הבירוקרטיה, הבירורים, הוויכוחים והסכסוכים שבין הגופים המבוקרים. לא אחת מגלה המבקר ליקוי שתיקונו מחייב שיתוף פעולה מצד גוף מבוקר אחר, ואם לא תהייה למבקר הסמכויות לפסוק בעניינים מסוג זה, עלולים אנו להנציח מצב שבו המבקר לא יוכל לתקן את הליקוי, והסכסוכים וחוסר התיאום בין הגופים יישכרו. אין ספק כי הענקת סמכויות של בודד למבקר תתרום תרומה חשובה ליעול המערכת הציבורית, לחיטוק רב בכסף ולצמצום דרסטי של הבירוקרטיה.

מועמד לכהונת מבקר המדינה: אדם שכהן כמבקר המדינה לא יהיה מועמד לכהונה נוספת, אלא אם כן חלפו שלוש שנים לפחות מיום סיום כהונתו הקודמת.

(2) בחירת מבקר המדינה תיערך לא מוקדם מתשעים ימים ולא יאוחר משלושים ימים לפני תום תקופת כהונתו של המבקר המכהן; נתפנה מקומו של מבקר המדינה לפני תום תקופת כהונתו, תיערך הבחירה בתוך ארבעים וחמישה ימים מהיום שנתפנה מקומו; יושב ראש הכנסת, בהתייעצות עם הסגנים, יקבע את יום הבחירה ויודיע עליו בכתב לכל חברי הכנסת לפחות עשרים ימים מראש; חל מועד הבחירה שלא בזמן אחד הכנסים של הכנסת, יכנס יושב ראש הכנסת את הכנסת לשם בחירת מבקר המדינה.

(1) נקבע יום הבחירה, רשאים עשרה לפחות מחברי הכנסת להציע מועמד; ההצעה תהיה בכתב ותימסר ליושב ראש הכנסת, בצירוף הסכמת המועמד בכתב או כמבקר, לא יאוחר מעשרה ימים לפני יום הבחירה; לא ישתף עצמו חבר הכנסת ביותר מהצעת אחת כאמור.

(2) יושב ראש הכנסת יודיע לכל חברי הכנסת בכתב, לא יאוחר משבעה ימים לפני יום הבחירה, על כל מועמד שהוצע ועל שמות חברי הכנסת שהציעוהו, ויכריז על המועמדים כפתיחת ישיבת הבחירה.

(ה) בחירת מבקר המדינה תהיה בהצבעה חשאית בישיבת הכנסת שנועדה לעניין זה בלבד.

(1) המועמד שקיבל קולותיהם של רוב חברי הכנסת הוא הנבחר; לא קיבל מועמד רוב כזה, מצביעים שנית; לא היה רוב כאמור גם בהצבעה השנייה,

ראו כי מבקר המדינה יהיה אדם הזוכה לאמון רחב ככל האפשר.

כדי לוודא את מינוי האיש הנכון יש להפקיע את המינוי מידי ועדת הכנסת, שבה מספר החברים מצומצם, ומידי נשיא המדינה, אשר על-פי החוק הקיים עליו למנות את האיש שוועדת הכנסת המליצה עליו.

בהצעת החוק המוגשת יש שינוי מהותי: המבקר ייבחר ולא ימונה. המטרה המבוטאת על-ידי סעיף 2 בהצעת התיקון היא להשוות את ההליכים והתנאים של בחירת מבקר המדינה. ההצעה אומרת, כי הכנסת היא הבוחרת (ולא ממנה) את האיש הבחירה היא חשאית (כל חבר כנסת יצביע לפי מצפנו ולפי הכרתו, ללא לחצים), והגוף הוא רחב (ככל שהגוף רחב יותר, כך רבים הסיכויים כי הבחירה תהיה נכונה וטובה).

סעיף 2 המוצע מותקן מחוק יסוד: נשיא המדינה, בחוספת שינוי שמגמתו לשמור על עקרון הרוטציה, הרעננות והחידוש, כמצוין בסעיף קטן (ב): המבקר לא יוכל לכהן

ה. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: התגברות האבטלה במשק

השגות ההסתדרות על המדיניות הכלכלית של הממשלה, ואת תוכניות לשכת התיאום לצמיחה כלכלית במשק.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מכיעה את דאגתה נוכח התגברות האבטלה במשק מאז תחילתה של התוכנית הכלכלית בקיץ 1985, ובמיוחד בערי פיתוח ובאזורי מצוקה, וכקרר צעירים יוצאי צבא ובעלי השכלה.

2. הוועדה סבורה, כי יש להיערך לשינוי המבנה ולהגברת המגוון התעסוקתי בערי הפיתוח, תוך שימת דגש על מפעלים עתירי ידע ובעלי טכנולוגיה מתקדמת. הוועדה פונה לראש הממשלה לפעול להפעלה מהירה של תוכנית הצמיחה למשק, שתספק תעסוקה למפוטרים ולמוכסלים, בעיקר לצעירים יוצאי צבא ובעלי השכלה.

3. הוועדה סבורה, כי אין לנתק את הדיון בנושא האבטלה מן הבעיה של שכר מינימום, וכי אין להילחם בתופעת האבטלה באמצעות שכר עבודה נמוך ופגיעה בזכויות העובדים. הוועדה סבורה, כי חוק שכר מינימום, לכשיחקל, יעזור למשך עובדים לתעסוקות שאליהן לא פונים כיום מוכסלים, גם כשהם בנמצא. עד להפעלת חוק שכר מינימום פונה הוועדה לשר העבודה והרווחה להימנע מכל פעולה שמטרתה לקצץ ולפגוע בזכויות לדמי אבטלה.

4. הוועדה פונה לראש הממשלה להורות לכל משרדי הממשלה לפעול להעדרה בפועל של תוצרת התעשיות המקומיות בעת רכישת הזמנות של משרדי הממשלה, כדי להפחית את צמצום הייצור המקומי ואת הצורך בפיטורי עובדים, בעיקר בערי פיתוח ובמוקדי אבטלה שקשה למצוא בהם מקומות עבודה חלופיים.

5. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול, באמצעות כספי הקרן למניעת אבטלה, להגברת פעולות הכשרה והסבה מקצועית של מוכסלים למקצועות שיש אליהם דרישה במשק, במיוחד הכשרה פנים-מפעלית.

6. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה להמציא לה, בתוך שישה חודשים, בתיאום עם שר התעשייה והמסחר, תוכנית-אב של דרישות המשק לשנים הבאות בתחום התעסוקה והכשרת עובדים.

7. הוועדה מבקשת מראש הממשלה, משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר לדווח לה בתוך שלושה חודשים על ההתקדמות בביצוע המסקנות.

ו. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: השימוש בקבלנים פרטיים

הוועדה שמעה על התופעה של מעסיקים פרטיים, ציבוריים וממשלתיים, המעסיקים עובדים באמצעות קבלני עבודה פרטיים, שבמקרים רבים אינם אלא מתווכי עבודה המספקים למעסיקים עובדים בשכר זול. הוועדה שמעה על מעסיקים, בהם מוסדות ציבוריים וחברות ממשלתיות, הנעזרים בשיטה זו כדי לעקוף קיצוץ תקנים שנכפה עליהם ולנצל את מצב האבטלה כדי להשיג עובדים בשכר נמוך וללא תנאים סוציאליים. הרווח של המתווך מגיע במקרים רבים לעשרות אחוזים משכרו של העובד. בחברות ממשלתיות, כמו "מפעלי ים-המלח", נמצאו עובדי קבלנים העובדים שנים רבות בצד

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, כיום ט"ו כחשוון התשמ"ו, 30 באוקטובר 1985, את ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת ר' כהן, מ' וילנר, א' נמיר, ח' גרוסמן, מ' וירשובסקי, מ' פלד, א"ח שאק, ר' איתן וא' ורדיגר בנושא "התגברות האבטלה במשק".

ההצעה הועלתה על רקע ההחמרה הניכרת במצב התעסוקה והתגברות האבטלה במשק בעקבות המדיניות הכלכלית של הממשלה מיולי 1985.

הוועדה קיימה מספר רב של ישיבות בנושא, ושילבה את דיוניה בדיונים על ההצעה לסדר-היום בנושא "מעמך של ערי פיתוח", וכן בנושאי אבטלה במקומות מסוימים — בין היתר במצפה-רמון, בירוחם, בדימונה, באשקלון, בנצרת, בבית-שאן — וכן בנושא האבטלה בכפרים הדרוזיים ובעיית עובדי הקבלנים הפרטיים.

במהלך דיוניה שמעה הוועדה את שר העבודה והרווחה, את שר התעשייה והמסחר, את נציגי משרד האוצר, את מנכ"ל שירות התעסוקה ומנהלי המחוזות של שירות התעסוקה, וכן את נציגי ההסתדרות הכללית, מזכירי מרעזות פועלים ונציגים של לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

הוועדה שמעה, כי ממוצע האבטלה במשק ברבע השלישי של 1986 הגיע ל-6.7%, לעומת 7.8% ברבע השני של 1986 ו-6.6% ברבע האחרון של 1985. מספר המוכסלים שישה ימים ויותר הגיע בשבעת החודשים הראשונים של 1986 לממוצע של 25,000. בחודש אוקטובר 1986 נרשמו כלשכות התעסוקה למבוגרים כ-34,000 דורשי עבודה, ואילו מספר ההזמנות לעובדים היה כ-17,000. מספר התביעות לדמי אבטלה באוקטובר 1986 הגיע לכ-19,000, כ-27% מכלל המוכסלים בארץ היו בערי פיתוח.

השכר הממוצע בנובמבר 1986 הגיע ל-1,165 ש"ח. שכר המינימום באותו חודש הגיע ל-420 ש"ח.

הוועדה שמעה מפי קרוב ל-20 מנהלי מחוזות של שירות התעסוקה על מצב התעסוקה החמור בכל מחוז ומחוז, על העדר פיתוח תעשייתי והעדר יצירת מקורות תעסוקה חדשים, ועל המצב הקשה במיוחד בכל הנוגע לתעסוקה צעירים יוצאי צבא ומשכילים. העדר מקורות תעסוקה והתגברות האבטלה גרמו לעזיבת תושבים את ערי הפיתוח, ולירידת רבים מן הארץ.

במהלך דיוניה שמעה הוועדה על תוכניות הממשלה לצמיחה כלכלית, האמורות להביא, בין היתר, לשיפור בכמות ובאיכות של היצוא התעסוקה. כמו כן שמעה הוועדה את

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, כיום כ"ד באדר א' התשמ"ו, 5 במרס 1986, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא: השימוש בקבלנים פרטיים.

הוועדה דנה בנושא בשלוש ישיבות, וכן במסגרת דיוניה בנושא התגברות האבטלה.

במהלך דיוניה שמעה הוועדה, בין היתר, את נציגי משרד העבודה והרווחה, ההסתדרות הכללית, לשכת התיאום, נציבות שירות המדינה, ואת מנהלי המחוזות של שירות התעסוקה.

2. הוועדה סבורה, כי דווקא בתקופה של אבטלה גוברת וצמצום היצע העבודה במשק חשוב לשמור על כבודו וכוונותיו של העובד, הן כעובד והן כאדם.

3. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול בדחיפות להסדרת הנושא, ולשים קץ לחפזות מחפירה זו של תיווך עבודה באמצעות קבלנים פרטיים.

4. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לדווח לה בתוך שלושה חודשים על ההתקדמות בנושא.

2. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

1. הכרזה על שנת התש"ז כשנת העלייה הפנימית.

2. מימון הטיפול ב"פרגונל" לנשים.

כ־15% מהאוכלוסייה בארץ סובלים מבעיות פוריות. בעיית העקרות מקיפה כ־40,000 איש. כ־5% זקוקים לטיפול ב"פרגונל". בשימוש אופטימלי ב"פרגונל" ניתן להגיע לכ־1,000 לידות נוספות בשנה, ול־150 לידות מבחנה. הסכום הממוצע לטיפול ב"פרגונל" עד להשגת ילד אחד מסתכם בכ־5,000 דולר.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. ועדת העבודה והרווחה מביעה את דאגתה לנוח הירידה המתמדת בגידול האוכלוסייה היהודית בעולם ובארץ. הוועדה סבורה, כי למדיניות חברתית נאותה, הן בתחום עידוד התעסוקה בכלל והעזרה לאשה העובדת בפרט, והן בתחום קצבאות הילדים, יש השפעה לא מבוטלת על שיעור הילודה. הוועדה פונה לראש הממשלה לפעול למגירת כל פגיעה בקצבאות הילדים ובמדיניות התעסוקתית והחברתית המיועדת להקל על משפחות עם ילדים.

2. הוועדה מברכת על החלטת הממשלה לקיים דיון מיוחד בנושא הדמוגרפי. הוועדה מבקשת מראש הממשלה להעביר אליה כהקדם את תוצאות הדיון בנדון.

3. הוועדה סבורה, כי בעיית העקרות היא בעיה רפואית בעיקרה, והיא נמצאת במסגרת הביטוח הרפואי. עם זאת סבורה הוועדה, כי במצב הנוכחי אין להטיל את מלוא עלות של הטיפול בעקרות על קופות-החולים לבדן. הוועדה סבורה, כי הפתרון לנושא ימצא במסגרת חוק ביטוח בריאות, לכשיחוקק. עד לחקיקת החוק פונה הוועדה לשר הבריאות לפעול בשיתוף עם קופות-החולים למציאת פתרון חקציבי לכיסוי הרצאות הטיפול ב"פרגונל" לכל הזקוקים לו.

4. הוועדה מבקשת מראש הממשלה ומשר הבריאות לדווח לה בתוך שישה חודשים על ההתקדמות בנושא.

ח. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: המשאומתן עם אחיות בתי-החולים

לסדר-היום של חברי הכנסת אמירה סרטני, רן כהן ועדנה סולודר בנושא: שביית האחיות.

מסקנות הוועדה מיום 30 ביולי 1986 הסתמכו, בין היתר, על החלטת הממשלה מיום 25 ביוני 1979 להכיר במקצוע האחיות כמקצוע מועדף. על הסכם המסגרת על-פי החלטת הממשלה מיום 25 ביוני 1986, ועל סיכום פגישת שהייה ביום 9 ביולי 1986 בין הצדדים הנוגעים בדבר, כדלקמן:

1. ביום 25 ביוני 1986 קיבלה הממשלה החלטה כעניין תביעות האחים ואחיות בתי-החולים.

עובדים קבועים, אך בתנאי שכר שונים וללא תנאים סוציאליים, אלה שנהנים מהם העובדים הקבועים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מגנה בכל תוקף את החופשה המתפשטת של העסקת עובדים באמצעות קבלני עבודה פרטיים. שאינם אלא מתווכי עבודה זולה. במיוחד מגנה הוועדה מתווכים הפועלים במסווה של מעסיקים ומחפשים עובדים בלשכות התעסוקה, ומנצלים את מצב האבטלה במשק כדי לספק למעסיקים כוח עבודה זול תוך עקיפת הסכמי שכר ותנאי עבודה נאותים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום כ"א בכסלו התשמ"ז, 4 בדצמבר 1985, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מאיר כהן אבידב בנושא: הכרזה על שנת התש"ז כשנת העלייה הפנימית. הנושא הועלה על רקע הפרסומים והמחקרים הדמוגרפיים המראים בדבר ירידה ברמת הפריור בקרב האוכלוסייה היהודית בעולם ובישראל, והסכנה הצפויה כעתיד לצביונה היהודי של מדינת ישראל כתוצאה מתופעה זו.

ביום י"ז באדר א' התשמ"ז, 26 בפברואר 1986, העבירה הכנסת לוועדת העבודה והרווחה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מאיר כהן אבידב בנושא "מימון הטיפול ב'פרגונל' לנשים".

הוועדה שילבה את הדיון בשני הנושאים.

בדיוניה שמעה הוועדה את מנכ"ל משרד הבריאות, הפרופסור דן מיכאלי, הפרופסור רוברטו בקי מהמרכז לדמוגרפיה, וכן פרופסורים מומחים בתחום הפריור ונציגי קופות-החולים הכללית.

הוועדה שמעה, כי יש ירידה מתמדת במספר היהודים בעולם עקב פריור נמוך ונישואי תערובת. אומנם, בישראל הפריור עדיין גבוה מן הממוצע בעולם היהודי — 2.8 ילדים למשפחה יהודית בארץ לעומת 1.5 ילדים למשפחה יהודית בעולם, אולם גם כאן ניכרת מגמה של ירידה בילודה והזדקנות האוכלוסייה.

הוועדה שמעה, כי יש בארץ כ־75,000 לידות בשנה, וכ־10,000 הפלות טבעיות. המספר המשווער של ההפלות המלאכותיות מגיע לכ־20,000 בשנה.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום כ"ט באב התשמ"ז, 3 בספטמבר 1986, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רן כהן בנושא: המשאומתן עם אחיות בתי-החולים.

הנושא הועלה על רקע המשבר המתמשך במשאומתן עם 11,000 אחיות בתי-החולים ותביעותיהן לתיקונים בעיקר בתחום תמריצי השכר, תקנים ותקינה, וקיצור שבוע העבודה.

ביום 30 ביולי 1986 הונחו על שולחן הכנסת מטעם הוועדה מסקנות בנושא האחיות, בעקבות הצעה קודמת

העבודה השבועית והתמריץ. בתום הדיון אישרה הוועדה סיכום ביניים האומר: "ועדת העבודה והרווחה פונה לשר האוצר ולשרת הבריאות לזמן אליהם מייד את נציגי ההסתדרות הכללית ונציגות אחיות בתי החולים ולהציג בפניהן את הסיכום שהובא בפני הוועדה".

ביום 30 באוקטובר 1986 חזרו האחיות לעבודה סדירה בבתי החולים.

ביום 31 באוקטובר 1986 נחתם ההסכם בין הממשלה, ההסתדרות הכללית ואחיות בתי החולים.

אי לכך, הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. ועדת העבודה והרווחה מביעה את הערכתה לציבור האחים והאחיות על עבודתם המסורה גם בתנאי עבודה קשים ביותר.

2. הוועדה מברכת על ההסכם שנחתם ביום 31 באוקטובר 1986 בין הממשלה, ההסתדרות הכללית ואחיות בתי החולים, ומביעה את תקוותה, כי מעתה ייפתח דף חדש במסכת יחסי העבודה בין האחיות למעסיקים, וכי סדרי העבודה בבתי החולים יחזרו למסלולם התקין.

3. הוועדה מבקשת משרת הבריאות לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

ט. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: אבטלה בירוחם

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה פונה לראש הממשלה להקים ועדת שרים לערי פיתוח.

2. הוועדה חוזרת על מסקנותיה בנושא ירוחם, כפי שהונחו על שולחן הכנסת ביום 25 במרס 1985, ופונה לשר התעשייה והמסחר לפעול באמצעות החברה לכימיקלים להעסיק מספר רב ככל האפשר של עובדים בירוחם ב"מפעלי יס"המלח".

3. הוועדה חוזרת ופונה לשר התעשייה והמסחר לפעול לשחרור מזורו של כספי השקעות בירוחם.

4. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול להעברת משרדי הנהלת מפעלי הפוספטים לירוחם.

5. הוועדה פונה לשר הפנים לבדוק אפשרות של צירוף מפעלי הפוספטים לתחום שיפוטה של ירוחם.

6. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לבדוק אפשרויות לשימוש בכספי הקרן למניעת אבטלה למציאת עבודות חלופיות — ולו זמניות — במסגרת המועצה המקומית ל-50 עובדי המועצה המועמדים לפיטורים.

7. הוועדה פונה לשר האוצר לפעול להשגת הסדר לגבי פטור ממס הכנסה לתושבי ירוחם, בעקבות ההסדר שנעשה לגבי מצפה רמון.

8. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר לדווח לה בתוך שלושה חודשים על ביצוע המסקנות.

2. על בסיס האמור לעיל — הצדדים מסכימים להיכנס מייד למשאומתן ענייני רצוף, וייעשה מאמץ לסיימו בתוך 6 שבועות.

3. עם חתימתו של מסמך זה וקביעת מועד פתיחה למשאומתן יחזרו האחים והאחיות לעבודה מלאה וסדירה.

בתשובתו על מסקנות הוועדה מסר שר הבריאות מרדכי גור, ביום 19 ביוני 1986, ליושב-ראש הכנסת על מהלך המשאומתן עם האחיות.

בעקבות התמשכות המשבר ונטישת בתי החולים על-ידי האחיות, הועלה הנושא ביום 3 בספטמבר 1986 על-ידי חבר הכנסת רן כהן לדיון נוסף בכנסת, והועבר שנית לוועדה.

הוועדה קיימה שלוש ישיבות נוספות, ובמהלכן שמעה את שר האוצר משה נסים, את שר הבריאות מרדכי גור ואת שרת הבריאות שושנה ארבל-אלמוזלינו, את מנכ"ל משרד הבריאות, את הממונה על השכר באוצר, את יושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות הכללית ואת נציגות אחיות בתי החולים.

בישיבתה ביום 29 באוקטובר 1986 שמעה הוועדה מפי שר האוצר ושרת הבריאות על עמדתה המסוכמת של הממשלה לגבי תביעות האחיות בנושא התקינה והתקנים, מספר שעות

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום כ"ט באדר ב' התשמ"ו, 2 באפריל 1986, את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת צ' כיתון, י"ז אמיר, ר' כהן, מ' פרוש ו"י נאמן בנושא: אבטלה בירוחם.

הנושא הועלה על רקע מצבה הקשה של ירוחם, הן בגלל בידודה וריחוקה הגיאוגרפי, והן בגלל מצבה החברתית והמבנה התעסוקתי שלה, שאיננו מאפשר משיכת משפחות מבוססות ממרכז הארץ.

הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, ובמהלכן שמעה את ראש מועצת ירוחם, את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, את נציב מס הכנסה, את נציגי משרד הפנים ומשרד התעשייה והמסחר ואת נציגי ההסתדרות הכללית ומועצת פועלי ירוחם.

בישיבותיה שמעה הוועדה, בין היתר, כי אוכלוסיית ירוחם, המונה כ-7,000 נפש, קטנה בין השנים 1980 ל-1985 בכ-200 נפש. מספר דורשי העבודה בעיירה מגיע ל-170, מהם 134 מובטלים. בירוחם אין סרבני עבודה. הוועדה שמעה כי במסגרת קיצוצי תקנים ברשויות המקומיות, מועמדים לפיטורים 51 מבין 200 עובדי המועצה המקומית.

ביום 28 ביולי 1986 פנתה הוועדה לשר הפנים ולראש המועצה לדחות בשלושה חודשים את פיטורי העובדים, בתקווה שבזמן הזה תימצא להם עבודה חלופית.

ביום 5 בנובמבר 1986 פנתה הוועדה לראש הממשלה לפטור את תושבי ירוחם ממס הכנסה, בדומה להסדר שהושג לגבי מצפה רמון.

י. מסקנות ביניים של ועדת הכספים בנושא: גמלאות עובדי המדינה

ועדת הכספים אימצה מסקנות הביניים של ועדת-המשנה כלהלן:

1. הוועדה קובעת, שיש לעדכן, החל באוקטובר 1986, את הגמלאות של עובדי המדינה בשיעור של 26.7%, שהוא שיעור השחיקה בהשוואה לעליית מדר המחירים לצרכן במשך שלוש השנים האחרונות, על-פי ממצאי "הוועדה למניעת שחיקת הקצבה של הגמלאים" (ועדה פנימית של משרד האוצר).
2. הוועדה מביעה את התנגדותה לכל פגיעה בזכויות הגמלאות של המפורטים בגיל 40 ומעלה.

ביום י"א בחשוון התשמ"ז, 13 בנובמבר 1986, העבירה מליאת הכנסת לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת י"ז אמיר בנושא: עדכון שיעור הגמלאות של עובדי המדינה.

ועדת הכספים מינתה ועדת-משנה, בראשות חבר הכנסת י"ז אמיר לדון בנושא.